

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

K) HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

MEDICINALSTYRELSENS

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

ANGÅENDE

SINNESSJUKVÅRDEN I RIKET

FÖR ÅR

1905.

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1907.

INLEDNING

TILL

**Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 2,
Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... – Stockholm
: P.A. Norstedt & Söner, 1862-1910.**

Täckningsår: 1861-1910.

**Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... ersattes
1903 av Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående
sinnessjukvården i riket året 1901**

Överstyrelsen över hospitalen ersattes 1902 av Medicinalstyrelsen.

Föregångare:

Sundhets-collegii underdåniga berättelse om medicinalverket i riket. – Stockholm : P.A. Norstedt & söner, 1853-1862.

Täckningsår: Årg. 1(1851)-10(1860)

Efterföljare:

Sinnessjukvården i riket / av Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm : P. A. Norstedt & söner, 1913-1941. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

K) HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

MEDICINALSTYRELSENS

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

ANGÅENDE

SINNESSJUKVÅRDEN I RIKET

FÖR ÅR

1905.

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1907.

Innehållsförteckning.

A. Underdånig berättelse (sidd. 1—12).

I. Af Kungl. Maj:t och Riksdag beslutade viktigare åtgärder för sinnessjukas vård	sid.	2.
II. Anstalter för sinnessjuka	»	2.
a) Statens hospital och asyler	»	2.
1. Byggnader	»	2.
2. Utrymme	»	4.
3. Mathållning och utspisning	»	4.
4. Tjänstemän och betjäning	»	4.
5. De sjukas sysselsättning och förströelser	»	5.
6. Religionsöfningar och föreläsningar	»	6.
7. Sjukvård	»	6.
b) Landstingens upptagningsanstalter	»	9.
c) Enskilda anstalter	»	9.
III. Antalet sinnessjuka och idioter inom riket	»	11.
Skyddsföreningen för sinnessjuka	»	13.

B. Bilagor.

I. Tabeller	sid.	15.
Tab. 1. Intagna, afförda och den 31 December befintliga patienter	»	15.
» 2. Intagna, tillfrisknade, döda samt vid årets slut befintliga med fördelning efter sjukdomsformerna	»	15.
» 3. Intagna, tillfrisknade, döda med fördelning efter kön och ålder	»	16.
» 4. Intagna, fördelade efter civilstånd, sjukdomens bestånd före intagningen samt antalet förutgångna anfall	»	16.
» 5. För första gången intagna, fördelade efter sjukdomens form och efter ålder vid sjukdomens utbrott	»	16.
» 6. Sjukdomens orsaker	»	17.
» 7. För första gången intagna, fördelade efter stånd och yrke	»	17.
» 8. För första gången intagna med fördelning efter hemort	»	18.
» 9. Tillfrisknade	»	18.
» 10. Tillfriskningsprocenten under de senaste 10 åren	»	18.
» 11. Dödsorsaker	»	19.
» 12. Tillfälliga sjukdomar	»	19.
» 13. Kriminalpatienter	»	20.
» 14. Intagna och aflidna, af dementia paralytica lidande	»	20.

Table des matières.

A. Rapport au Roi (pages 1—12).

I. Mesures d'une certaine importance décrétées par le Gouvernement et la Diète	page	2.
II. Établissements d'aliénés	»	2.
a) Hospices et Asyles de l'État	»	2.
1. Édifices	»	2.
2. Espace	»	4.
3. Entretien	»	4.
4. Employés et service inférieur	»	4.
5. Occupation et récréation des malades	»	5.
6. Exercices religieux et enseignement	»	6.
7. Soins des malades	»	6.
b) Établissements de refuge des Conseils provinciaux	»	9.
c) Établissements privés	»	9.
III. Nombre des personnes en Suède atteintes d'aliénation mentale et d'idiotisme	»	11.
La Société protectrice des aliénés	»	13.

B. Annexes.

I. Tableaux	page	15.
Tabl. 1. Nombre des malades admis, renvoyés et restants au 31 décembre	»	15.
» 2. Malades admis, guéris, décédés et restants à la fin de l'année, avec répartition d'après les formes de la maladie	»	15.
» 3. Malades admis, guéris et décédés, avec répartition d'après le sexe et l'âge	»	16.
» 4. Admissions, réparties d'après l'état-civil, l'existence de la maladie avant l'admission à l'hôpital et le nombre des crises antérieures	»	16.
» 5. Malades admis pour la 1 ^{re} fois, répartis d'après la forme de la maladie, et d'après l'âge à l'explosion de celle-ci	»	16.
» 6. Causes de la maladie	»	17.
» 7. Les malades admis pour la 1 ^{re} fois, répartis d'après la position sociale et la profession	»	17.
» 8. Les malades admis pour la 1 ^{re} fois, répartis d'après le lieu d'origine	»	18.
» 9. Guérisons	»	18.
» 10. Proportion % des guérisons pendant les 10 dernières années	»	18.
» 11. Causes de décès	»	19.
» 12. Maladies occasionnelles	»	19.
» 13. Malades criminels	»	20.
» 14. Entrées et décès des malades souffrant de démence paralytique	»	20.

Tab. 15. Antal sjukplatser, underhållsdagar och medeltal vårdade i de olika betalningsklasserna samt utspisnings- och totalkostnaden	sid.	21.
› 16. Tjänstemän och betjäning	›	21.
› 17. Inkomster för hospitals underhåll	›	22.
› 18. Utgifter för hospitals underhåll	›	22.
› 19. Sammandrag af 1905 års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagna medel	›	23.
› 20. Sammandrag af kyrkoherdarnes uppgifter om sinnessjuka och idioter i riket	›	24.
II. Öfverinspektörens för sinnessjukvården i riket berättelse öfver hans verksamhet under år 1905.....	›	27.
III. Rättsmedicinska utlåtanden angående sinnesbeskaffenhet...	›	35.

Tabl. 15. Nombre des lits, des journées d'entretien, moyenne des malades soignés dans les diverses classes payantes, frais d'entretien et dépenses totales	page	21.
› 16. Employés et service inférieur	›	21.
› 17. Recettes d'entretien des hôpitaux	›	22.
› 18. Dépenses d'entretien des hôpitaux	›	22.
› 19. Sommaire du Rapport de 1905 concernant les sommes affectées au service hospitalier	›	23.
› 20. Relevé sommaire des rapports des autorités ecclésiastiques paroissiales concernant les aliénés et les idiots du Royaume	›	24.
II. Rapport de l'Inspecteur général du soin des aliénés sur son activité en 1905	›	27.
III. Rapports médico-légaux sur l'état mental des aliénés.....	›	35.

TILL KONUNGEN.

Medicinalstyrelsen får härmed öfverlämna underdänig berättelse angående *sinnessjukvården* i riket för år 1905. Till en början lämnar styrelsen en öfversikt öfver de af Kungl. Maj:t och Riksdagen i nämnda syfte beslutade viktigare åtgärder; berättelsen omfattar därefter redogörelse för statens hospital och asyler, landstingens upptagningsanstalter för sinnessjuka samt enskilda anstalter. Vidare meddelas en redogörelse öfver antalet i riket befintliga sinnessjuka och idioter samt för skyddsföreningens för sinnessjuka verksamhet. Berättelsen åtföljes af tabellariska öfver-

sikter angående sjukvården å statens anstalter och därmed sammanhängande förhållanden, rörande inkomster och utgifter för hospitalens underhåll och sammandrag öfver 1905 års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagna medel äfvensom af sammandrag af kyrkoherdarnes uppgifter om sinnessjuka och idioter. Som bihang följa slutligen öfverinspektörens för sinnessjukvården i riket berättelse för år 1905 samt några af de rättsmedicinska utlåtanden, som under året äro afgifna af öfverläkare vid hospital.

I. Af Kungl. Maj:t och Riksdag beslutade viktigare åtgärder för sinnessjukas vård.¹

Riksdagen har i anledning af Kungl. Maj:ts proposition anvisat ett anslag af 2,556,300 kronor för uppförande af ett *nytt hospital å Sätters kungsgård* och därtill gränsande mark, afsedt för 800 sinnessjuka, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med särskilda kommitterades och medicinalstyrelsens förslag, omnämndt i underdåniga berättelser för åren 1902, 1903 och 1904. Under redovisningsårets senare hälft blefvo arbets- och detaljritningar samt kontraktsförslag utarbetade.

För vissa byggnadsarbeten vid *Härnösands hospital*, omnämnda i underdåniga berättelser för åren 1902 och 1904, har Riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts framställning anvisat ett anslag af 325,900 kronor; arbetena afse dels anordnande af centralvärmeledning och elektrisk belysning samt uppförande för nämnda ändamål af nytt ångpanne- och maskinhus, dels ock uppförande af nytt ekonomihus äfven innehållande en samlingssal, dels slutligen förändring af cellafdelningarne genom sammansläende af 4 celler till en öfvervakningssal för hvardera könet.

Angående *tjänstemännen och deras aflöning* har i enlighet med medicinalstyrelsens underdåniga förslag och Kungl. Maj:ts nådiga proposition Riksdagen medgifvit följande ändringar: Med anledning af *Växjö hospitals* utvidgning med kriminalafdelningen tilldelades löneförhöjning åt öfverläkaren från 6,000 kronor till 6,500 kronor och åt sysslomannen från 2,800 till 3,200 kronor. Till den nya befattningen som läkare vid afdelningen för kriminalpatienter anslogs en årlig lön af 4,500 kronor jämte boställsvåning med bränsle och lyse samt tvenne ålderstillägg efter 5 respektive 10 års tjänst, med skyldighet för läkaren att ställa sig till efterrättelse hvad i nådiga stadgan angående sinnessjuka den 14 juni 1901 är bestämdt angående asyl-läkare äfvensom att vid denna afdelning verkställa sådan undersökning och afgifva sådant utlåtande angående för brott tilltalad persons sinnesbeskaffenhet, som omförmäles i § 17, mom. 4 i nämnda stadga, då medicinalstyrelsen pröfvat nödigt att sådan undersökning skall å anstalten äga rum. Dessutom anvisades arfvode till en ny bokhållartjänst. Till aflöning af en underläkare vid kriminalafdelningen under en tid af högst 2 år från det samma afdelning blifvit öppnad anvisade Kungl. Maj:t af anslaget till hospitals underhåll årligen 2,000 kronor jämte fria naturaförmåner. — För anställande vid *Lunds och Uppsala hospital* af ytterligare en biträdande läkare vid hvardera anstalten hafva anvisats samma aflöningsförmåner som till öfriga biträdande läkare.

I aflöningsstaten för öfriga tjänstemän har Kungl. Maj:t under året gjort följande förändringar: *predikanten vid Uppsala hospital och asyl* har tilldelats 1,400 kronor årligt arfvode i stället för 1,000 kronor jämte naturaförmåner; *sekre-*

teraren vid Nyköpings hospital har beviljats 200 kronor i löneförhöjning från 300 kronor till 500 kronor.

Riksdagen har i enlighet med Kungl. Maj:ts nådiga proposition höjt *förslagsanslaget till hospitals underhåll* med 500,000 kronor eller från 1,450,000 kronor till 1,950,000 kronor.

Som i underdåniga berättelsen från förra året finnes omnämndt, har Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 8 juli 1904 tillsatt en *kommission* med uppdrag bland annat att *utse lämplig plats för ett nytt hospital*. Uti underdånig skrifvelse den 17 april 1905 öfverlämnade medicinalstyrelsen ett af nämnda kommission afgifvit af kartor och utredning åtföljdt utlåtande af den 2 mars samma år, däruti kommissionen som plats för den ifrågavarande nya anstalten för sinnessjuka föreslagit ett tre kilometer nordost om Västervik vid Gamlebyviken beläget område, och förordade medicinalstyrelsen den sålunda föreslagna platsen. Genom nådigt bref den 5 maj samma år uppdrog Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsen att med biträde, där så erfordrades, af särskildt sakkunna, hvilka medicinalstyrelsen ägde tillkalla, uppgöra och till Kungl. Maj:t afgifva fullständigt af ritningar och kostnadsberäkningar åtföljdt förslag till en å sagda område förlagd vårdanstalt för sinnessjuka, afsedd för 800 patienter. Till åtlydnad af den erhållna nådiga befallningen uppdrog medicinalstyrelsen åt undertecknade Linroth och Stenbeck samt öfverinspektören för sinnessjukvården i riket, medicinalrådet G. Schuldheis, hofintendenten A. Kumlien och öfverläkaren vid Stockholms hospital, e. o. professor B. Gadelius att gå i författning om förslaget utarbetande. Af dessa delegerade öfverlämnades den 11 oktober 1905 till medicinalstyrelsen ett af fullständiga ritningar och kostnadsberäkningar åtföljdt förslag till ett hospital å den föreslagna platsen, hvilket af styrelsen med dess skrifvelse den 16 oktober 1905 öfverlämnades till Kungl. Maj:t. De utarbetade ritningarna öfverensstämde i hufvudsak med dem, som faststälts för utvidgningen af Kristinehamns hospital och för Sätters hospital. Förslaget upptager 4 slutna paviljonger för hvarje kön, 5 kolonivillor för män och 6 för kvinnor samt dessutom ett antal boställshus för betjäning med manliga patienter i inackordering. Kostnadsberäkningarna uppgingo till 2,766,498 kronor. Detta ärende var vid årets slut beroende på Kungl. Maj:ts pröfning.

II. Anstalter för sinnessjuka.

a) Statens hospital och asyler.

1. Byggnader.

Göteborgs hospital. En mekanisk verkstad med en elektrisk motor och smedja har uppförts för en kostnad af 4,145 kronor. Åskledare hafva anbringats å de nybyggda delarna af byggnadskomplexen. Bageriet har erhållit en mindre elektrisk motor för drifvande af degålningsmaskinen. För inhägnad af området hafva medel anvisats, men var arbetet vid årets slut ej till fullo utfördt.

¹ Referent: t. f. medicinalrådet Stenbeck.

Härnösands hospital. Med hänsyn till den ofvan nämnda, förestående moderniseringen af hospitalsbyggnaden hafva reparationsarbetena inom denna byggnad inskränkt sig till det allra nödvändigaste. De båda boställsbyggnaderna hafva ommålats utvändigt. Stall- och ladugårdsbyggnaden, som befann sig i mycket otillfredsställande skick, har undergått en genomgående reparation.

Kristinehamns hospital. Byggnadsarbeten för anstaltens utvidgning i enlighet med nåd. bref den 6 juni 1902 och den 10 juni 1903 hafva under året pågått; bostadshuset för biträdande läkaren samt tvenne boställshus för betjäning blefvo färdiga, afsynade och tagna i bruk; samtliga paviljonger för de sjuka blefvo förda under tak, nya ekonomihuset i det närmaste färdigt till afsyning. Anbud för nödiga arbeten för utvidgning af vattenledning, elektriska belysningen samt för komplettering af tvättapparater blefvo infordrade och kontrakt angående dessa arbeten underskrifna.

Vid den äldre delen af anstalten hafva följande mera betydande reparationsarbeten utförts: flyttning af desinfektionsugnen med för densamma uppförd byggnad; en ny kolbox i stället för den gamla, som för ångpannehusets utvidgning måst borttagas; ett nytt boställshus för trädgårdspersonal, innehållande 2 rum och kök på nedre botten och 2 rum för betjäning 1 tr. upp. Sistnämnda arbete har utförts af anstaltens eget folk och af timmer från anstaltens skog.

Medicinalstyrelsen har anvisat medel till nedhuggning till vanlig fönsterhöjd af 4 cellfönster, men har detta arbete icke kunnat utföras, emedan, enligt hvad som uppgifves, utrymmet icke medgifvit de i cellerna nattetid förvarade patienternas tillfälliga förflyttning till andra lokaler.

En dricksvattenbrunn har gräfts invid boställshuset för biträdande läkaren; den gifver ett klart, friskt och godt vatten.

Lunds hospital och asyl. Hospitalet. I de mörka sidokorridorerna i paviljongerna för första klassens patienter hafva anordnats ljusbrunnar. I några dagrum hafva insatts nya fönsterbågar med 10 mm. tjockt glas. Några fasta klossetter i enskilda rummen hafva borttagits. En del golf inom sjukafdelningarna hafva belagts med linoleummattor. Skyddsplanken kring promenadgårdarna hörande till C-paviljongerna hafva delvis ersatts med nya sådana, hvarvid för kvinnoafdelningen planket till en del ersatts med ett lägre spjälstaket. Anbringandet af lokal telefon inom hela anstalten, hvilket arbete påbörjades under år 1904, har under året afslutats; kostnaden härför uppgick till 3,715 kronor. Ett elektriskt centralkontrollur har uppsatts och försedts med behöfliga ledningar. Arbeten med ändringar inom obduktionshuset hafva påbörjats men ej blifvit afslutade. Vedskjulets tak har delvis omlagts; halmboden har undergått reparation och försetts med nytt papptak.

Asylen. En del smärre ändringar i ventilanordningarna vid värmeledningen hafva till vinnande af ökad säkerhet utförts. I en C-paviljong hafva 4 cellfönster nedhuggits till vanlig fönsterhöjd. Å vinden till C-paviljongen för män hafva inredts tvenne rum för betjäning.

Anstalten har ursprungligen erhållit sitt vattenbehof från Höje å; sedan emellertid denna sänkts, hafva under senare åren pågått arbeten för att erhålla grundvatten; flere borrhål hafva anlagts. Under senare delen af redovisningsåret hafva ytterligare tvenne borrhål, gröfre och djupare än de förra, upptagits. Vattentillgången genou dessa synes vara så riklig, att anledning finnes antaga, att anstaltens vattenbehof för närvarande är tillfredsställt.

Nyköpings hospital. Ett mindre växthus har uppförts för ett beviljad anslag af 1,400 kronor. Kallbadhuset har ersatts af ett nytt. Linoleummattor hafva lagts å golfven i en korridor och en öfvervakningssal samt några expeditionslokaler.

Öfverläkaren framhåller anstaltens behof af en kyrk- och samlingssal samt matlokaler för funktionärerna.

Piteå hospital och asyl. De beslutade om- och utvidgningsarbetena, innefattande påbyggnad af s. k. låga D-afdelningarna, en kolonibyggnad för 20 män samt 2 bostadshus för gift betjäning med tillsammans 12 patienter i familjevård, hafva under året afslutats. Två trapphus och förstugor till D-afdelningarna hafva anordnats. En ny mjölkammare invid köket har uppförts. Svinhuset har utvidgats, likaså gödselstäderna, hvilka senare försetts med öfverbyggnad täckt med plåt. Ett betjäningsrum har inredts i A-afdelningarna för kvinnor. Sex cellfönster hafva nedhuggits till vanlig fönsterhöjd. Kyrkans tak har reparerats. Två nya regulatorer och en ny worthingpump hafva uppsatts i maskinafdelningen. I det s. k. epidemisjukhuset, på senare åren apterad till paviljong för öppen dörr, hafva gjorts smärre ändringar för att göra det lämpligt för vård af tuberkulösa patienter. Medel hafva anvisats till ett växthus. De fasta klosetterna i enskilda rummen hafva borttagits; men anmärker öfverläkaren angående denna fråga, att borttagandet måste ske småningom, då det tycks för den stam, som under årtal bebott dessa rum, hafva blifvit ett lifsbehof att hafva klosetten i rummet.

Stockholms hospital. I korridorerna å afdelningarna IV och VI på såväl mans- som kvinnoafdelningarna hafva upptagits ljusbrunnar för takbelysning af de förnt mycket dåligt belysta lokalerna. Under redovisningsåret hafva ytterligare 7 celler försetts med fönster af vanlig höjd, hvadan numera endast 4 verkliga celler återstå; angående dem anmärker öfverläkaren, att en och annan mycket våldsam och förstörande patient torde understundom göra bruket af desamma nödvändigt. Några klosettrum hafva reparerats och försetts med s. k. viktoriaplattor som golfbetäckning; dylika golf hafva likaledes anordnats i några tekök. Biträdande läkarens bostadslägenhet i den s. k. Konradsbergsbyggnaden har undergått reparation.

Angående uppvärmningssystemet anmärker öfverläkaren att det medför en rätt afsevärd olägenhet genom det myckna buller, som på grund af hinder för kondensationsvattnets afrinnande åstadkommes i rörledningarna i värmelementens omedelbara grannskap; de sjuka störas i sin nattro och patienter med benägenhet för hallucinationer och tanke-

villor röna obestriddigen ett visst menligt inflytande af detta understundom mycket bullrande ljud.

Uppsala hospital och asyl. Hospitalet. Den af Uppsala läns landsting beslutade upptagningsanstalten, till hvars förläggande å Uppsala hospital område landstinget erhållit tillstånd genom nåd. bref den 6 juni 1902, blef under året färdig och började tagas i bruk i oktober; den användes såsom upptagningsafdelning för kvinnor och som öfvervakningsafdelning för oroliga och halforoliga patienter.

Å kvinnoafdelningen n:o 1 hafva ett par stora salar erhållits genom nedtagning af några väggar, genom hvilken åtgärd afdelning anses hafva vunnit i utseende, trefnad och hygien, hvarförutom öfvervakning underlättats. En f. d. matsal å denna afdelning har apterats till rum för tuberkulösa med 5 platser, hvarigenom dessa sjuka kunna behandlas mera rationellt. Åt en biträdande läkare har beredts familjebostad genom att en spiraltrappa dragits från förra bostaden till de lägenheter, som förut användts af uppsyningsmannen. Ett bokhållarrum har apterats till apoteksförråd, och åt bokhållaren har beredts rum i boställs- husets vind. Uppsyningsmannen har erhållit familjebostad genom sammansläende af tvenne rum afsedda för bokhållare och ett, som innehafts af predikanten, hvilken med redovisningsårets utgång icke längre åtnjuter några naturaförmåner. I ett dagrum har gjorts försök med användning af »linotol» som golfbetäckning dock utan godt resultat; en stor spricka tvärs öfver golfvet uppstod strax efter inläggningen.

Asylen. Å kvinnoafdelningen C2 hafva fönstren i dagrum, matsal samt i de nyinrättade öfvervakningsrummen försetts med tjockt glas. Tre cellfönster hafva nedhuggits till vanlig fönsterhöjd. En mindre liggvaranda för tuberkulösa patienter har uppsatts å gården till kvinnoafdelningen A.

Vid s. k. kronojägarbostället har en bostadslägenhet blifvit inredd.

Bland önskningsmål för anstalten framhåller öfverläkaren utrymning af afdelningarna 6 och 7 å hospitalets kvinnoafdelning, samt införande af elektrisk belysning å hospitalet; dessutom påpekar öfverläkaren bristen på afskiljd epidemiafdelning.

Vadstena hospital och asyl. Under året har på för ändamålet inköpt tomt i omedelbar närhet till asylområdet och därifrån endast skiljd genom en gata uppförts en af Kungl. Maj:t och Riksdagen beslutad nybyggnad, afsedd till bostäder för uppsyningsmannen å mansafdelningen samt en del af ekonomibetjäningen. Byggnaden var vid årets slut under tak, men återstod inredningen och den yttre afputsningen.

Ett nytt skjul under tak af korrigerad plåt för upplag af brännrot och en ny lada hafva uppförts.

I växthuset har en ny panna insatts för värmeledningen. Fönstren i sammanlagdt 14 celler hafva nedhuggits till vanlig fönsterhöjd.

Vissa sjukafdelningar hafva försetts med linoleum-mattor.

Det förbrukade ackumulatorbatteriet vid asylen har ersatts med ett nytt och större.

Inom tre byggnader af trä för patienter af första klass hafva ledningar för elektrisk belysning blifvit införd; antalet lampor är 78; erforderlig ström har levererats af kraftbolaget i Näs vid Motala ström, hvarifrån Vadstena stad erhåller elektrisk kraft för belysning; afgiften utgår enligt mätare till ett pris af 27 öre per kw.

Som bränslemateriel tillsammans med stenkolen har under redovisningsåret liksom under föregående år användts brännrot till en kvantitet af 5,470 hektoliter.

Visby hospital. De i underdåniga berättelsen för förra året omnämnda ändringsarbetena i gamla lasarettbyggnaden för hospitalets ändamål hafva under året afslutats, och byggnaden har tagits i bruk för sitt ändamål.

För skydd af Helgeandsruinen har uppsatts ett plank.

Vänersborgs hospital och asyl. Byggnadsarbetena vid anstalten, hvilka samtliga kontraktenslignit skulle vara färdiga den 1 augusti 1905, hade under sensommaren fortskridit så långt, att medicinalstyrelsen i skrifvelse till direktionen den 8 september kunde meddela tillstånd till att anstalten finge börja tagas i bruk. Visserligen återstodo vid denna tid en del arbeten; särskildt hade leveransen af köks- och tvättapparater blifvit fördröjd genom den under sommaren pågående arbetstvisten; dock var anstalten så rustad, att beläggningen kunde påbörjas (se vidare under rubrik utrymme).

Af nybyggnader, hvilka icke voro beräknade vid anstaltens planläggning, hafva uppförts ett pudretthus med vattenledningar.

För ordnande af anstaltens område har uppgjorts ett detaljeradt förslag, och har för utförande af en del af dessa nödiga arbeten anvisats ett bolopp af omkring 28,000 kr. Bristen på fyllnadsämne, grus och matjord har i betydlig grad försvårat arbetet med anstaltsområdets ordnande.

Växjö hospital. De af Kungl. Maj:t och Riksdagen beslutade ny- och omändringsarbetena vid denna anstalt blefvo under året afslutade; kolonbyggnaden för män å »Brända udde» blef färdig under årets förra hälft; kriminalpaviljongen var vid årets slut anmäld till afsyning, men hann under året ej tagas i bruk.

Vid anstalten har under året afslutats genom nåd. bref den 29 april 1904 beslutade ändringsarbeten för hospitalets vattenledning, hvarigenom för anstaltens behof erhållits ett rent och godt grundvatten från en å anstaltens område upptagen brunn; tvättafdelningen använder dock fortfarande sjö- vatten.

2. Utrymme.

I antalet sjukplatser hafva följande förändringar under året försiggått:

Vänersborgs hospital och asyl med 1,000 platser, hälften för hvardera könet, blef under hösten färdig att börja mot- taga sjuka; mansafdelningen började beläggas den 26 sep-

läkare; detta ärende var vid årets slut beroende på Kungl. Maj:ts nädiga pröfning.

Då till amanuensbefattningen i Lunds hospital ingen sökande anmält sig har Kungl. Maj:t på medicinalstyrelsens framställan medgifvit att arvodet åt nämnda amanuens finge under tiden från och med den 1 mars 1905 till samma års slut höjas med ett belopp af 1,250 kronor.

Sedan de i förra årets berättelse omnämnda aflöningsförmånerna för *sjukvårdsbetjäningen* med år 1905 vunnit tillämpning, har omsättningen varit icke obetydligt mindre; några exakta siffror äro i flertalet berättelser ej angifna. Från vissa anstalter har en del betjäning aflyttat för att tillträda tjänst vid den under året i bruk tagna anstalten vid Vänersborg. Angående betjäningens rekrytering skrifer öfverläkaren vid Härnösands hospital: »någon svårighet att erhålla ersättare i de aflyttades ställe har ej visat sig. Oaktadt de förhöjda lönerna ha dock ej några bättre kvalificerade sökande än förut anmält sig, utan ha de alla varit tjänare eller daglönare af allmogeklass.» Rörande sjukvårdsbetjäningen vid Lunds hospital och asyl meddelar öfverläkaren: »Under årets senare hälft sammanslöt sig ett flertal af sjukbetjäningen (företrädesvis skötare vid asylen) till en förening i syfte att häfda sina gemensamma intressen och verka för en god anda bland kamraterna. Då jag för min del intog den standpunkten, att en förening, om den ej trädde någons rätt förnär och framför allt om dess stadgar ej stode i strid med för anstalten gällande ordningsstadga, förhållningsregler m. m., kunde verka gagneligt, ansåg jag mig, under den nämnda förutsättningen — och härom hade muntligen öfverenskommit — ej böra lägga hinder i vägen för föreningens verksamhet. Det visade sig emellertid snart, att föreningen, under fanatisk ledning, öfverskridit sin befogenhet och — i trots af den förutnämnda muntliga öfverenskommelsen — i sina stadgar inryckt en paragraf om eventuell omedelbar arbetsnedläggelse. Också lät hotet ej länge vänta på sig, och det blef klart och tydligt, att föreningen däri skulle hafva sin starkaste sida hvarigenom den ville tilltvinga sig vissa förmåner. Trots upprepade förhandlingar med föreningen och dess styrande hade man vid årets slut ej lyckats förmå dem att ändra den lagstridiga lydelsen af stadgarna. För anstalten är det af vitalt intresse att ha till förfogande en säker och pålitlig stam af sjukbetjäning, som ej kastar öfver bord eller trotsar träffade öfverenskommelser och bestämmelser i ordningsstadga och förhållningsregler m. m. Med hänsyn till den under senare hälften af 1905 och början af 1906 pågående rörelsen, för hvilken jag redogjort, och som jag anser ha varit af mycken allvarlig natur, påkallas särskilda åtgärder; bland sådana komma i första rummet anordnande af familjebostäder för gifta skötare snarast möjligt.»

För att i någon mån hafva utbildad betjäning tillgänglig vid tiden för öppnandet af Vänersborgs hospital hade under året ett 60-tal elever, hälften manliga och hälften kvinnliga, varit anställda vid sinnessjukanstalterna i Uppsala, Lund, Vadstena, Kristinehamn, Göteborg och Nyköping; de förbundo sig skriftligt att kvarstanna i anstaltens tjänst under minst 2 år; i något enstaka fall har dock betjäning redan afgått från tjänsten. För utbildning af de vid Upp-

sala hospital och asyl tjänstgörande eleverna för Vänersborgs hospital ha af läkarne hållits kurser, för hvilket ändamål Kungl. Maj:t anvisat 1,100 kronor till inköp af material och arvoden till undervisarne. Äfven vid ett flertal andra anstalter hafva utbildningskurser i form af föreläsningar anordnats. Öfverläkaren vid Stockholms hospital meddelar] angående denna fråga följande: »Från och med den 1 maj 1905 hafva kurser för skolade sjuksköterskors utbildning i sinnessjukvård pågått å Stockholms hospital. I den första kursen tjänstgjorde tvenne Sofiasystrar. I den andra kursen med början från november tjänstgöra tvenne Sofiasystrar och en syster tillhörande »Röda korset». Jämte den praktiska tjänstgöringen gafs af öfverläkaren teoretisk ledning under sjukronderna samt en sammanhängande föreläsningsserie under september—oktober 1905. Af de båda i den första kursen deltagande Sofiasystrarna har den ena efter slutad kurs fått fast anställning som öfversköterska å öfvervakningsafdelningen för lugna män, den andra har från början af år 1906 antagit tjänst som öfversköterska på första klass mansafdelning. Samtidigt hafva å mansafdelningen elever till ett antal af högst 3 åt gången varit anställda. Någon teoretisk kurs har ej för dessa blifvit gifven, men det är att hoppas, att en sådan under nästa år skall kunna anordnas.»

Angående kurser vid Vadstena hospital och asyl meddelas följande: För såväl den manliga som kvinnliga sjukbetjäningen, som var anställd här vid årets början med undantag af den allra äldsta, som måste tjänstgöra för kvallsbevakningen, hölls af öfverläkaren en undervisningskurs cirka 6—7 veckor med minst 4 timmar i veckan (hälften å hvardera afdelningen). Såsom ledtråd för denna undervisning, som ägde rum i form af föredrag i förening med frågor följande gång, användes den af öfverläkaren Enwall utgifna öfversättningen af dr L. Scholz bok »Handbok för skötare af sinnessjuka». Till hvarje gång gafs en läxa i denna bok, så att åhörarne på förhand skulle känna till hvarom föredraget kom att handla, som undervisningsmateriel användes ett till läns bekomet skelett, färglagda väggplanscher samt fantom i och för undervisningen i människokroppens anatomi. Betjäningens intresse för denna kurs syntes vara mycket stor.

Anskaffandet af sjukvårds- och ekonomibetjäning vid Vänersborgs hospital och asyl har — enligt hvad öfverläkaren meddelar — varit förenadt med ganska stora svårigheter trots de relativt höga lönerna. Först efter upprepade annonseringar å skilda håll har det lyckats erhålla det bestämda antalet. På grund af de många industriella inrättningarna i trakten, hvilka med sina jämförelsevis höga aflöningsförhållanden absorbera mycken arbetskraft, är tillgången på ungt folk mycket begränsad, hvarföre anstalten har måst taga en stor del äfven af ekonomibetjäningen från aflägsnare orter.

5. De sjukas sysselsättning och förströelser.

I statens anstalter för sinnessjuka hafva under året utförts 651,722 dagsverken; med beräkning af 300 arbetsdagar

för året och 5,103 sjuke vårdade per dag (tab. 15) befinnas 43 % af de närvarande patienterna varit sysselsatta med arbete. Vid de olika anstalterna har antalet arbetande patienter, uttryckt i procent, varit följande: Göteborgs hospital 36 %, Härnösands hospital 50² %, Kristinehamns hospital 40⁸ %, Lunds hospital 49³ %, Lunds asyl 53² %, Malmö asyl 36² %, Nyköpings hospital 32⁹ %, Piteå hospital och asyl 52⁰ %, Stockholms hospital 35⁰ %, Uppsala hospital 32⁵ %, Uppsala asyl 37⁹ %, Vadstena hospital och asyl 37⁸ %, Visby hospital 66⁰ %, Växjö hospital (med Korsbergakolonien) 43⁶ %.

Liksom under närmast föregående år hafva en del arbeten för tillverkning af utredningsartiklar för Vänersborgs hospital och asyl blifvit utförda vid hospitalen. För öfrigt hafva arbetena varit af vanlig art; männens jordbruks- och trädgårdsarbeten, eller handtverkarsysslor; kvinnornas väfnads-, sömnads- och dylika arbeten. Vid Piteå hospital och asyl har — liksom vid en del andra anstalter förut skett — tillverkning af anstaltens bohof af borstar ägt rum, till en icke ringa ekonomisk fördel. Vid Stockholms hospital hafva flere manliga patienter utbildats till flitiga väfvere.

Trädgårds- och jordbruksskötsel har tillfördt staten en inkomst af 26,713 kronor 72 öre (Vänersborgs hospital och asyl är ej medräknad). De vinstgifvande anstalterna hafva varit Uppsala med 13,559 kronor 52 öre, Lund med 5,436 kronor 47 öre, Vadstena med 4,559 kronor 44 öre, Piteå med 3,042 kronor 60 öre, Växjö med 1,848 kronor 32 öre, Kristinehamn med 1,642 kronor 31 öre, Härnösand med 570 kronor 9 öre samt Visby med 5 kronor 2 öre. Vid följande anstalter hafva utgifterna däremot öfverstigit inkomsterna med följande belopp: Göteborg 3,139 kronor 15 öre, Stockholm 414 kronor 61 öre, Nyköping 396 kronor 30 öre. Utgifterna vid Vänersborgs hospital och asyl, där under året inga inkomster funnits, hafva uppgått till 4,511 kronor 77 öre.

De sjukas *förströelser* hafva varit af enahanda art som föregående år. Vid årshögtiderna anordnas små fester med extra förplägning, lekar, dans och musik. Utflykter med båt, slädpartier, skridskobana, besök i närliggande kyrkor o. d. äro likaledes anordningar, genom hvilka man söker bereda de sjuka trefnad och omväxling.

Angående detta ärende skrifer öfverläkaren vid Härnösands hospital: »Till patienternas förströelser ha i regel en gång i hvarje månad anordnats kaffebjudningar, för de lugna och relativt stillsamma i förening med dans vissa gånger och andra gånger i förening med skioptikonföreläsningar och grammofonkonserter. 'Magisk soaré' har anordnats en gång inför ett 80—90 tal patienter, hvilka både syn- och hörbarligen trakterades af den uppträdande trollkonstnärens prestationer. Tvenne gånger under högsommaren anställdes lustresor med förhyrd ångare uppåt Ångermanälven för omkring 80—90 patienter af båda könen. Landstigning skedde båda gångerna på en vacker holme, där deltagarne läto sig väl smaka af medhafda matsäckar och förfriskningar; diverse lekar anordnades i gröngräset, sång med gitarrackompanjemang utfördes af några kvinnliga patienter, grammofonen spelade flitigt och åtskilliga gruppbilder af deltagarne 'knäpptes' i hospitalets kamera af förestånderskan och uppsyningsmannen. Det hela aflopp båda gångerna utan spår till störande missljud, och belåtenheten var allmän, då del-

tagarne på afton lyckligt landade vid hospitalets brygga, efter i allo angenäm och vederkvickande färd. Ett i staden uppträdande musikkapell gaf en dag i december månad gratiskonsert i hospitalets kyrka för så många tacksamma åhörare, som där kunde rymmas. Under vintern hölls en skridskobana i ordning, där ett flertal manliga och äfven en och annan kvinnlig patient rätt flitigt motionerade sig, till stor belåtenhet, som det tycktes.» Vid Kristinehamns hospital hafva anordnats konserter af såväl vokal- som instrumental-musik. Vid Lunds hospital och asyl hafva liksom föregående år medlemmar af Lunds studentsångförening samt andra personer medverkat vid aftonunderhållningar för de sjuka. Öfverläkaren vid Nyköpings hospital meddelar: »Till de dagliga förströelserna höra kortspel (dock endast å mansafdelningen), domino-, räfspel, schack samt krocket, hvilket senare varit synnerligen omtyckt och hela sommaren och långt in på hösten flitigt anlåtats.» Vid Piteå hospital hafva förevisningen med kinomatograf och skioptikon samt en trollkonstnärs fingerfärdighet beredt de sjuka omväxling i anstaltslifvets enformighet. För de sjuka vid Stockholms hospital hafva flere musikalskande personer anordnat konserter och underhållningar, och vid Uppsala hospital och asyl hafva 2 fester hållits med sång och musik, bygdemålshistorier och teater, för nöjen under sommaren har uppförts en dansbana för såväl de sjuka som betjäningen. Vadstena musiksällskap har för hospitalets patienter hållit konserter i anstaltens kyrka; en eftermiddag fingo patienter och betjäning till ett antal af omkring 250 öfvervara en särskildt för dem anordnad cirkusföreställning, hvilket beredde de sjuka ett synnerligt nöje.

Medel till dessa förströelser hafva erhållits af särskildt för ändamålet anvisadt belopp eller ock hafva de sjuka själfva fått bekosta sig nöjena af sina s. k. arbetspenningar. Göteborgs hospital har under redovisningsåret liksom under åtskilliga föregående år af friherrinnan Marika Dickson fått mottaga 300 kronor till beredande af nöje och trefnad åt anstaltens sjuka.

6. Religionsöfningar och föreläsningar.

Gudstjänst har hållits i vid flertalet anstalter befintliga, särskildt för ändamålet inredda kyrksalar alla sön- och helgdagar, vanligen i form af högmässa med sådan förkortning, att hela förrättningen icke upptagit längre tid än högst en timme. Vid en del anstalter hafva dessutom under någon af veckans öfriga dagar anordnats andaktsstunder med något religiöst föredrag eller under fastlagstiden passionspredikningar. Några predikanter hafva emellertid bredvid dessa religiösa föredrag lämnat undervisning i några enklare ämnen eller ock föreläst resebeskrifningar, lättfattliga skildringar ur historien eller berättelser af allmänt innehåll. Predikanten vid Lunds hospital och asyl meddelar härom följande: Hvarje fredagsafton med undantag af de veckor då helgdag infallit på någon af de eljest helglösa veckodagarna, ha i medeltal 60 patienter samlats å hospitalets kyrksal, de kvinnliga klockan 3 e. m. och de manliga kl. 4 e. m. Då tillfälle till religiösa tankar —

såsom förut anförts — dagligen erbjudits, men många af patienterna ej läsa något och så godt som aldrig höra något från yttervärlden, ha dessa timmar användts till läsning af profan litteratur, å fruntimmerssidan dock sådan som varit religiöst färgad (oftast har under året förelästs ur Maclareus Vår Frälsares lefnad) och för männen kulturhistoriska skildringar och reseberättelser. Förklaringar af situationen och enstaka ord ha i mängd gifvits. Sång har dessutom hvarje gång rikligen förekommit. Nära 80 sånger ur Eggelings Sångbok för ungdomsskolor, läroverk och hem ha sjungits. För kvinnorna ha valts sånger med vekare melodi och religiös läggning; med männen åter ha framför allt fosterländska sånger sjungits och andra med lifvigare tempo och kraftigare innehåll. För sången isynnerhet är intresset ganska stort.»

Predikanten vid Stockholms hospital skriver: »Den undervisning, som enligt instruktionen åligger predikanten att meddela, har äfven under det gångna året skett medelst föredrag, åskådliggjorda genom skioptikonbilder. Så ha föredrag hållits öfver Gustaf Vasa, Vegafärden, Schweiz, Sibirien, öfver märkvärdigare däggdjur och fåglar, Amerikas indianer, en längre serie om Sverige m. m. Föredraget om Amerikas indianer hölls på min begäran af en person, som förra året reste i Amerika i sammanhang med S:t Louisutställningen och sålunda kunde meddela skildringar af personliga intryck. Föredraget mottogs ock med stor tacksamhet af patienterna. Dessa föredrag besökas synnerligen flitigt af patienterna och motses alltid med glädje.»

Angående skolundervisning meddelar predikanten vid Vadstena hospital och asyl att sådan under vintermånaderna meddelats åt de patienter, som ansetts kunna därpå taga del. Undervisningen, som fortgått tvenne aftnar i veckan, den ena å den manliga och den andra å den kvinnliga afdelningen, har hvarje gång upptagit en tid af omkring en timme. Till följd af omständigheterna har icke någon större omväxling med afseende på undervisningsämnen kunnat äga rum. Flertalet af de närvarande patienterna och särskildt de kvinnliga har önskat ämnen af allvarligt och religiöst innehåll, hvartill hänsyn äfven tagits, helst som, ifall annat ämne valts, åtskilliga patienter hafva aflägsnat sig. Vid undervisningen hafva därför hufvudsakligen förekommit jämte bön och sång tillämplande förklaringar och samtal öfver valda bibeltexter, föreläsning ur skrifter med kyrkohistoriskt, religionshistoriskt eller liknande innehåll samt lämpliga berättelser, hvarjämte ett och annat naturvetenskapligt ämne behandlats. De i undervisningen deltagande, hvilka ådagalagt ganska stort intresse, hafva i medeltal utgjort å den manliga afdelningen 10 och å den kvinnliga 16.

7. Sjukvård.

Af samtliga under årets lopp *intagna* sjuka hafva 82% förut ej vårdats å anstalt (tab. 1).

Af *intagna* med undantag af från annan anstalt öfverförda samt sinnesslöa och sinnessvaga, hafva 72% insjuknat i *sinnessjukdom* för första gång (tab. 4) och 26% hafva

genomgått ett eller flere anfall af sinnessjukdom; i 14% är nämnda förhållande okänt.

Sjukdomens bestånd efter dess uppkomst för de under året *tillfrisknade* (tab. 9) har, uttryckt i procent, varit följande:

Under 3 månader.	Från 3 in- till 6 månader.	Från 6 in- till 12 månader.	Från 1 in- till 2 år.	Från 2 in- till 5 år.	Öfver 5 år.	Okänt.
4.6 %	13.9 %	33.2 %	23.6 %	17.7 %	7.0 %	0.0 %

Bland samtliga inträffade *dödsfall* (175) angifvas orsakerna vid 24.4% hafva varit tuberkulos och vid 26.6% akut lunginflammation (tab. 11).

Under året äro 3 fall af självmord antecknade. Vid Härnösands hospital beröfvade sig en melankolisk kvinna den 21 april lifvet medels hängning. Öfverläkaren meddelar ang. detta: Under år 1904 och under föregående delen af år 1905 hade patienten synbarligen varit lugnare än förut och vid i allmänhet godt humör; visserligen hade hon någon gång klagat öfver smärtor här och där, men aldrig öfver oro och ångslan, och mer än en gång hade det varit tal om att anmäla henne till utskrifning. Hon hade för vana att samla på sig allehanda skräp, äfven stumpar af band och snören, hvarför hon ofta visiterades. Mer än en gång tillfrågad om hon bar på snören i självmordsafsikt, hade hon städså förnekat detta. Det var därför en stor öfverraskning, då hon angifna natt beröfvade sig lifvet genom hängning. Anledning att skylla på bristande tillsyn från betjäningens sida finnes ej, utan måste fallet ifråga betraktas som ren olyckshändelse.

Vid Lunds asyl begick en 45-årig man, vårdad under diagnos mania chronica, självmord, hvarom meddelats: Då sjukskötaren den 4 september på morgonen inkom i det enkelrum, där patienten brukade tillbringa natten, fann han honom hängande och död. Något som tydde på afsikt att förkorta lifvet hade ej förmärkts. Då han föregående afton klädt af sig i korridoren och gick in för att lägga sig, hade han bedt sjuksköterskan om en blus; hans sätt att vara hade ej på något sätt skiljt sig från hans vanliga.

Det tredje självmordet har inträffat vid Piteå hospital och asyl (det första under anstaltens 12-åriga verksamhet); en manlig melankoliker lyckades undkomma den skötare, som hade hand om honom, och aflägsna sig från afdelningen samt dränka sig i den närbelägna älfven.

Två fall af kväfning, hvilka äro att betrakta som rena olycksfall, äro antecknade å Lunds asyl; i ena fallet var det en tobaksbuss, i det andra maträster, som förorsakade kväfningen.

Angående en tyfoideberedepidemi vid Lunds hospital och asyl meddelar öfverläkaren: »Epidemien började å asylen den 2 augusti, då en manlig patient insjuknade. Under augusti och början af september inträffade sedan de flesta sjukdomsfallen, men enstaka sådana förekommo ända till den 10 oktober, då en sjukskötare å hospitalet insjuknade. Å anstaltens olika afdelningar insjuknade 13 manliga patienter (5 å hospitalet och 8 å asylen), 12 kvinnliga patienter (3 å hospitalet och 9 å asylen), 6 skötare (4 å hospitalet och 2 å asylen), 2 sköterskor (asylen), förestånderskan å hospitalet, 1 städerska å d:o och 1 tvätterska. — Enär af-

Angående kolonien i Korsberga har öfverläkaren Lindell meddelat följande:

Vid 1904 års utgång funnos i kolonien 50 sjuka (26 män, 24 kvinnor). Under år 1905 kunde endast 9 patienter (3 män, 6 kvinnor) från hospitalet utflyttas, beroende på den ringa omsättningen och det först under året påbörjade återbeläggandet af de under byggnadstiden utrymda sjukplatserna, omständigheter under hvilka för familjevården passande sjuka icke kunde i större antal erhållas. Från kolonien afgingo under året 2 män och 1 kvinna såsom döde samt 3 kvinnor, som återflyttades till hospitalet såsom mindre lämpliga för familjevård. Vid årets slut funnos i Korsberga-kolonien 53 sjuke (27 män, 26 kvinnor), af hvilka vårdades i centralhemmet 8 (4 män, 4 kvinnor) och i 22 hem 45 sjuka, fördelade sålunda: 6 hem å 1 patient, 9 hem å 2 patienter, 7 hem å 3 patienter. Af dessa 22 hem samt 1 hem, som vid årsskiftet var obelagdt på grund af patienternas tillfälliga förflyttning till centralhemmet, voro 12 uteslutande afsedda för män och 11 för kvinnor. Fyra nya hem hafva under året tillkommit, tvänne äldre hem upphört, ett tillsvidare på grund af husmoderns fränfalle och ett på grund af vårdarens afflyttning från orten. Såsom vanligt hafva under året talrika öfverflyttningar af sjuke förekommit från vårdarne till centralhemmet vid kroppsliga sjukdomar eller försämring i psykiska tillståndet. Med ett par undantag hafva de sjuka sedermera återflyttats till förutvarande vårdare. Af de vid årsskiftet i centralhemmet intagne befunno sig därstädes tvenne såsom biträden, 2 för kroppslig sjukdom samt 4 på grund af psykisk oro. Då hemmets patientutrymme — 8 platser, hälften för hvardera könet — härmed var fullt upptaget, under det i familjevården endast 53 af ursprungligen afsedda 100 platser voro belagda, framgår här af behovet af ökning i centralhemmets utrymme, exempelvis till 12 sjukplatser. Inga själfmord, olyckshändelser eller rymningar hafva under året förekommit. Allmänna hälsotillståndet har varit godt och provincialläkaren har endast vid tvenne tillfällen behöft tillkallas. Från sedt centralhemmet, där kostafgiften för de båda såsom biträden anställda sjuka utgår med 65 öre pr dag, men för öfriga sjuka med 50 öre, hafva vårdafgifterna fortfarande växlat mellan 60 och 100 öre; de utgingo vid årets slut för koloniens 53 sjuka sålunda:

2 sjuke å 65 öre	} i centralhemmet.
6 » » 50 »	
5 » » 60 »	
8 » » 65 »	
10 » » 70 »	
8 » » 75 »	
5 » » 80 »	
7 » » 85 »	
1 » » 90 »	
1 » » 100 »	

Vårdafgifternas storlek pr dag och patient utgjorde sålunda i medeltal 70½ öre mot 71¼ vid 1904 års utgång. Medräknas ej de i centralhemmet vårdade sjuke, uppgick vid årsskiftet vårdafgifternas medelstorlek till 73¼ öre. Antalet underhållsdagar under året 17,917; medeltalet vårdade pr dag 49. Totalkostnaden för kolonien kr. 22,333.41; medel-

kostnad pr patient för dag kr. 1.25 och för år kr. 455.78, medan motsvarande siffror för 1904 utgjorde kr. 1.29 och 497.88. Om från totalkostnaden frändrages den på Korsberga-kolonien kommande andelen i patientafgifterna till hospitalet kr. 10,196.88, så har tillskottet af statsmedel utgjort endast kr. 12,136.56.

e) Enskilda anstalter.

En enskild anstalt, Ebenezer, som mottager till vård endast sinnesslöa, är jämlikt kungl. kungörelsen den 31 dec. 1904 § 2 icke numera underkastad bestämmelserna i stadgan angående sinnessjuka, hvadan redogörelse för dess verksamhet icke upptages härstädes. De förra året godkända anstalterna vid Karlshäll (Stockholm), Vängelsta och Peterska hemmet hafva under året varit i verksamhet.

Angående de enskilda anstaltens verksamhet hänvisas till nedanstående öfversikt öfver omsättningen af sinnessjuka m. m.

Öfversikt för år 1905 öfver antalet platser samt intagna, afförda och den 31 dec. 1905 närvarande vid enskilda anstalter för sinnessjuka.

A n s t a l t .	Plat-ser.	In-tagna		A f f ö r d a								Den 31/12 1905 när-varande		
				friska		för-bättrade		oför-bättrade		döda				
				m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.
Holmehus (Malmö) . .	12	—	4	—	2	—	1	—	—	—	—	1	—	10
Katrinelund (Malmö) . .	10	—	8	—	1	—	—	—	—	6	—	—	—	9
Karlshäll (Stockholm) .	8	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 3
Peterska hemmet (Uppsala)	15	4	9	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	3 8
Sigtuna sjukhem	28	11	7	2	1	4	2	4	1	1	1	1	1	15 10
Solna »	34	24	10	5	2	5	1	11	4	3	2	2	2	24 10
Vängelsta (Uppsala län).	14	6	7	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	6 6
Summa	121	49	48	7	6	9	5	15	12	5	4	5	4	52 56
				97	18	14	27	9	108					

Två fall af själfmord hafva under året inträffat. En å Sigtuna sjukhem vårdad 81-årig kvinnlig patient hade under vistelsen därstädes aldrig yttrat eller gjort något som kunde gifva minsta anledning misstänka, att hon tänkte bära hand på sig själf; den 20 aug. anträffades hon under dagens lopp i sitt rum död med en snara om halsen, tillverkad af det garn, som hon användt till stickning. Enligt den af öfverinspektören för sinnessjukvården i riket gjorda undersökning kunde någon otvifvelaktig försumlighet ej läggas vederbörande till last; det hela måste betraktas som olyckshändelse. Det andra själfmordet inträffade å Peterska hemmet under följande förhållanden: en 33-årig man, vårdad under dignos dementia paralytica, var under den tid af omkring en månad han vårdades å anstalten mycket bråkig, sparkade och väsnades, slog i väggarna med hufvud och armar, så att han sargade sig och blödde; tvångströja an-

Öfversikt öfver antalet intagna, döda, underhållsdagar samt utrymme å landstingens upptagningsanstalter för sinnessjuka år 1905.

1	2		3	4	5	6	7	8	1	2		3	4	5	6	7	8
	Landstingsområde, sjukvårdsinrättning.									Antal patienter.							
	In-tagna.	Döda.	Underhållsdagar.	Antal sjuk-sängar.	Medel-tal vår-dade för dag.	Högsta antalet vårdade för dag.	Medel-längd af sjuk-hus-vistelsen, dagar.		In-tagna.	Döda.	Underhållsdagar.	Antal sjuk-sängar.	Medel-tal vår-dade för dag.	Högsta antalet vårdade för dag.	Medel-längd af sjuk-hus-vistelsen, dagar.		
Stockholms stad:¹⁾																	
Södra sinnessjukhusen	310	28	63,338	248	187	209	220	Hallands län:									
Stockholms län:																	
Norrträlje lasarett	15	1	2,691	8	7	8	179	Upptagn.-anst. i Falkenberg⁷⁾									
Uppsala län.																	
Upptagningsanstalten vid Uppsala hospital ²⁾	14	—	628	24	7	10	—	Halmstads lasarett									
Södermanlands län:																	
Upptagningsanstalten i Nyköping ³⁾	33	—	6,894	20	19	20	209	Varbergs									
Östergötlands län:																	
Vadstena lasarett	4	—	2,870	8	8	9	717	Summa									
Norrköpings stad:																	
Norrköpings sjukhus	37	—	3,254	14	9	11	88	Göteborgs o. Bohus län:									
Jönköpings län:																	
Ulfsparr-Hägerflychtska lasarettet i Ekajö	68	3	13,024	40	36	41	191	Uddevalla lasarett									
Kronobergs län:⁴⁾																	
Kalmar läns norra landstingsområde:	—	—	—	—	—	—	—	Göteborgs stad:									
Västerviks lasarett	6	1	2,294	6	6	7	382	Sinnessjukafdelningen vid fattigvårdsanst. Gibraltar⁸⁾									
Kalmar läns södra landstingsområde:	—	—	—	—	—	—	—	Älfsborgs län:									
Kalmar lasarett	15	2	666	3	2	4	44	Borås lasarett									
Gottlands län:																	
Visby lasarett	3	—	167	2	1	1	56	Vänernborgs									
Blekinge län:⁴⁾																	
Karlshamns lasarett	6	—	593	2	2	2	99	Summa									
Karlskrona	5	—	1,159	3	3	4	232	Skaraborgs län:									
Summa	11	—	1,752	5	5	8	65	Falköpings lasarett									
Kristianstads län:																	
Kristianstads lasarett	30	—	1,956	7	3	4	552	Mariestads									
Simrishamns	2	—	1,104	3	4	5	102	Summa									
Ängelholms	14	1	1,423	4	4	5	102	Värmlands län:									
Summa	46	1	4,483	14	5	8	65	Upptagningsanstalten vid Kristinehamns hospital⁹⁾									
Malmöhus län:																	
Upptagningsanstalten vid Lunds hospital ⁵⁾	37	—	7,008	20	19	20	189	Örebro län:									
Malmö stad:																	
Allmänna sjukhuset ⁶⁾	7	—	270	2	1	3	39	Örebro lasarett									
För hela riket: 1,047 57 196,908 805 539 — 188																	

¹⁾ Å afdelningen för obotligt sinnessjuka vid Stockholms stads allmänna försörjningsinrättning hafva under året intagits 119 patienter. Antalet döda: 33. Underhållsdagar 120,583. Sängarnas antal är 315. — ²⁾ Anstalten började beläggas oktober 1905. Se nåd. bref d. 2/6 1902. — ³⁾ Se nåd. bref d. 28/11 1902. — ⁴⁾ Kronobergs läns och Blekinge läns landsting uppföra å Växjö hospitals område en för båda länen gemensam upptagningsanstalt för tillsammans 40 patienter; se nåd. bref d. 2/6 1904. — ⁵⁾ Se nåd. bref d. 12/6 1891. — ⁶⁾ Vid allmänna sjukhuset uppföres en särskild paviljong för sinnessjuka. — ⁷⁾ Se nåd. bref d. 25/8 1898. — ⁸⁾ Å asylafdelningen med 84 platser hafva under året intagits 126 och aflidit 42 patienter; underhållsdagarnas antal: 7,893. — ⁹⁾ Se nåd. bref d. 20/8 1896. — ¹⁰⁾ Vid Söderhamns lasarett uppföres en upptagningsanstalt för 20 sinnessjuka. — ¹¹⁾ Se nåd. bref d. 10/8 1899.

sågs på den grund böra anlitas; den 21 juli fanns han död i sin säng med tvångströjan neddragen åt ryggen, så att dess halslinning åtsnört strupen; en kort stund förut hade betjäning varit inne hos den sjuke, hvarvid han legat lugn i sin säng.

b) Landstingens upptagningsanstalter.

Genom nådigt bref den 9 juni 1905 har *Älfsborgs läns landsting* erhållit tillstånd att på enahanda villkor, som äro

gällande för öfriga å hospital belägna upptagningsanstalter, å Vänersborgs hospitals område uppföra en för 30 sjuka (hälften för hvaradera könet) afsedd upptagningsanstalt; dagafgiften är bestämd till 2 kronor för sjuk; inremitterandet af de sjuka skall ske af lasarettsläkaren i Vänersborg.

Afgiften för sjuk per dag vid upptagningsanstalten vid *Lunds hospital* har genom nådigt bref den 17 februari 1905 för nästa femårsperiod bestämts till 2 kronor.

Angående landstingens vid hospitalen belägna upptagningsanstalters för sinnessjuka verksamhet hänvisas till nedanstående sammandrag.

Sammanställning af uppgifter från landstingens vid hospitalen belägna upptagningsanstalter för sinnessjuka för år 1905.

Anstalten vid:	1		2		3										4		5		6		7		8		9	
	Intagna		till statsanstalter för sinnessjuka		Afförda										Den 31 december befintliga		Underhållsdagar		Antal platser		Medeltal vårdade för dag		Högsta antalet vårdade för dag		Medel-längd af vistelsen å upptagningsanstalten i dagar	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
Härnösands hospital	11	17	5	12	4	5	2	4	—	1	—	—	10	4	3,594	2,684	10	10	10	7	10	10	10	171	103	
Kristinehamns »	1	3	1	2	—	—	—	1	—	—	—	—	10	10	3,646	3,634	10	10	10	10	10	10	10	331	279	
Lunds »	20	17	18	14	2	2	—	—	—	—	—	—	10	10	3,513	3,495	10	10	10	10	10	10	10	217	150	
Uppsala ¹⁾ »	4	10	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	4	6	254	374	12	12	1	1	4	6	—	—		
Summa	36	47	24	32	6	7	2	5	—	1	—	—	34	30	11,007	10,187	42	42	31	28	34	36				

Beträffande landstingens samtliga upptagningsanstalters för sinnessjuka verksamhet hänvisas till öfersikt (sid. 11).

III. Antalet sinnessjuka och idioter inom riket.

I tab. n:r 20 meddelas ett sammandrag af de uppgifter, hvilka det enligt § 69 gällande nådiga stadga angående sinnessjuka åligger kyrkoherde samt kommunal- och hälsovårdsnämnd att till vederbörande tjänsteläkare afgifva.

Här nedan meddelas en öfersikt öfver resultaten af tjänsteläkarnas besök hos sinnessjuka och idioter.

Öfersikt för år 1905 öfver af provinsial- och extra provinsialläkare besökta sinnessjuka och idioter med hänsyn till deras antal, beskaffenheten af deras vård och behof af anstaltsvård.

L ä n.	Antal besökta.		Vårdens beskaffenhet.			Behof af anstaltsvård.	
	Sinnessjuka.	Idioter.	Tillfreds-ställande.	Mindre god.	Vanvård.	Sinnessjuka.	Idioter.
Stockholms län	101	208	282	23	4	31	33
Uppsala »	48	68	106	9	1	14	11
Södermanlands »	43	83	111	13	2	12	15

¹⁾ Började beläggas den 4 oktober.

L ä n.	Antal besökta.		Vårdens beskaffenhet.			Behof af anstaltsvård.	
	Sinnessjuka.	Idioter.	Tillfreds-ställande.	Mindre god.	Vanvård.	Sinnessjuka.	Idioter.
Östergötlands län	50	84	124	10	—	12	18
Jönköpings »	77	69	135	10	1	18	12
Kronobergs »	134	58	159	30	3	38	12
Kalmar »	220	184	363	38	3	76	28
Gottlands »	37	30	60	6	1	10	8
Blekinge »	91	84	161	12	2	26	6
Kristianstads »	188	191	342	37	—	46	16
Malmöhus »	158	230	369	19	—	30	38
Hallands »	34	42	64	9	3	9	5
Göteborgs och Bohus län	103	106	181	26	2	32	19
Älfsborgs län	278	213	451	31	7	99	42
Skaraborgs »	35	21	46	8	2	21	8
Värmlands »	54	47	91	8	2	15	3
Örebro »	26	51	62	15	—	8	8
Västmanlands »	9	9	17	1	—	3	2
Kopparbergs »	101	100	169	30	2	40	13
Gäflerborgs »	86	82	156	12	—	29	22
Västernorrlands »	34	39	66	6	1	6	3
Jämtlands »	58	85	126	17	—	20	20
Västerbottens »	78	110	177	8	3	37	22
Norrbottnens »	102	108	181	27	2	24	16
Summa	2,145	2,302	3,999	407	41	656	390
	4,447		4,447				

Angående de antecknade vanvårdade sjuke voro 2 bundna till händer eller fötter, 14 inspärrade genom afbalkningar, 11 fjättrade medels järnkedja, 12 vårdade under synnerligen osnygga förhållanden; i 2 fall var vanvård antecknad men ej närmare angifven.

Kostnaden för vederbörande läkares resor för dessa besök hos sinnessjuka och idioter har uppgått till 42,349 kr. 4 öre.

Skyddsföreningen för sinnessjuka.

Under år 1904 har skyddsföreningen öfverlämnat till öfverläkarna vid statens anstalter för sinnessjuka tillhoppa

1,350 kronor, hvaraf 300 kronor till Lunds hospital och asyl, 300 kronor till Uppsala och 250 kronor till Vadstena samt lägre belopp, minst 50 kronor, till öfriga anstalter.

Därjämte hafva till två sinnessjuka gifvits 150 kronor åt hvardera och åt två andra 100 kronor hvar, hvadan sålunda hela understödsbeloppet uppgår till 1,850 kronor.

Till bestridande af dessa utgifter har föreningen haft att tillgå årsavgifter af 125 ledamöter och räntan af förut befintliga kapital, som ökats från 41,954 kronor 92 öre till 42,299 kronor 82 öre.

Stockholm den 30 november 1906.

Underdånigst

KLAS LINROTH.

R. A. WAWRINSKY.

HERM. PETERSSON.

RICHARD STENBECK.

AXEL WAHLSTEDT.

Anton Holmberg.

Tab. N:o 1. Sammanställning af uppgifterna från statens anstalter för sinnessjuka angående intagna och afförda samt den 31 December befintliga patienter år 1905.

A n s t a l t	2		3		4		A f f ö r d a								10			11			
	Intagna ¹⁾		Intagna, å statens anstalt för sinnessjuka förut ej vårdade		Från annan statens anstalt för sinnessjuka öfverförda		tillfrisknade		förbättrade		oförbättrade		till annan statens anstalt för sinnessjuka		döda		Den 31 December befintliga			Antalet exspek- tanter den 31 December	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	Summa	m.	kv.
Göteborgs hospital	27	51	23	43	—	—	7	15	10	9	1	1	—	—	6	10	117	115	232	53	58
Härnösands »	14	19	10	16	—	—	3	6	4	5	—	3	1	—	4	4	117	111	228	38	6
Kristinehamns »	8	8	7	8	—	—	2	4	1	2	—	—	—	—	—	2	168	150	318	132	135
Lunds »	34	43	32	34	—	—	22	24	5	8	1	4	2	2	10	8	176	178	352	41	57
» asyl	18	23	13	16	3	2	—	—	—	—	2	4	—	—	24	24	415	415	830	295	185
Malmö »	4	6	3	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	4	5	48	76	124	3	2
Nyköpings hospital	9	8	9	8	—	—	3	2	1	1	—	2	—	—	4	3	114	68	182	16	10
Piteå hospital och asyl	30	25	24	16	—	—	3	8	3	4	—	—	—	—	5	8	174	155	329	81	41
Stockholms hospital	39	36	32	32	—	—	14	8	6	5	21	24	20	20	5	5	119	120	239	61	119
Uppsala »	38	41	32	33	—	—	15	14	4	6	4	3	16	21	7	10	260	160	420	73	78
» asyl	30	37	28	29	3	7	1	—	1	2	3	2	14	14	14	23	400	400	800	226	72
Vadstena hospital och asyl	31	48	28	30	—	—	7	14	1	6	8	7	15	14	8	22	404	373	777	179	40
Visby »	4	7	3	6	—	—	1	3	1	—	1	—	—	—	—	—	17	19	36	6	1
Vänersborgs » och asyl	49	48	39	39	62	62	1	2	—	—	—	—	—	—	—	1	109	106	215	68	30
Växjö »	54	61	51	51	—	—	4	9	—	3	3	2	—	—	4	7	2 ²⁾ 136 ²⁾	114 ²⁾	250	10	15
Summa	339	461	334	363	68	71	83	109	37	52	44	52	68	71	96	133	2,774	2,558	5,332	1,282	844
	850		697		139		192		89		96		139		229		5,332			2,126	

¹⁾ De från annan statens anstalt för sinnessjuka öfverförda medräknas ej här.

²⁾ Därpå vid Korsberga 26 m. och 24 kv.

Tab. N:o 2. Öfversikt för år 1905 öfver de å statens anstalter för sinnessjuka intagna, tillfrisknade, döda, samt vid årets slut befintliga, med fördelning efter de särskilda sjukdomsformerna.

S j u k d o m	2		3		4		5		6	
	Intagna ¹⁾		Intagna, å statens anstalt för sinnessjuka förut ej vårdade		Tillfrisknade		Döda		Den 31 December befintliga	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Melankoli, <i>Melancholia</i>	23	66	20	61	10	16	4	10	56	146
Mani, <i>Mania</i>	9	16	8	9	7	8	—	2	21	50
Periodisk sinnessjukdom, <i>Psychosis periodica</i>	43	71	22	26	22	36	3	9	176	223
Förvirring, <i>Confusio</i>	25	38	24	37	28	32	2	4	21	58
Primär svagsinnet, <i>Dementia primaria</i>	179	178	158	155	9	14	28	35	1,347	1,011
Kronisk förtrykthet, <i>Paranoia</i>	20	20	17	15	3	—	7	13	373	278
Sekundär svagsinnet, <i>Dementia secundaria</i>	7	11	5	8	—	—	18	40	387	502
Epileptisk sinnessjukdom, <i>Insania epileptica</i>	11	10	11	9	—	—	8	6	95	42
Degenerativ sinnessjukdom, <i>Insania degenerativa</i>	9	8	9	5	1	3	1	3	43	60
Sinnessjukdom i följd af kronisk förgiftning, <i>Psychosis ex intoxicatione</i>	19	4	18	3	3	—	—	—	39	4
Sinnessjukdom med förflamning, <i>Dementia paralytica</i>	14	5	14	5	—	—	13	4	44	14
Svagsinnet af organiska orsaker, <i>Dementia organica</i>	9	15	7	13	—	—	3	6	23	46
Sinneslöhet, <i>Idiotia</i>	14	7	14	7	—	—	5	1	82	55
Sinnessvaghet, <i>Imbecillitas</i>	4	12	4	10	—	—	4	—	66	70
Ej sinnessjuk	3	—	3	—	—	—	—	—	1	—
Summa	339	461	334	363	83	109	96	133	2,774	2,558
	850		697		192		229		5,332	

¹⁾ De från annan statens anstalt för sinnessjuka öfverförda medräknas ej här.

Tab. N:o 3. Öfversikt för år 1905 öfver de å statens anstalter för sinnessjuka intagna, tillfrisknade, döda, med fördelning efter kön och ålder.

1	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		14		15	
	Under 15 år		15-20 år ¹⁾		20-25 år		25-30 år		30-35 år		35-40 år		40-45 år		45-50 år		50-60 år		60-70 år		Öfver 70 år		Okänd		Summa		Summa	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
Intagna ²⁾	1	2	17	14	43	36	64	54	73	58	60	65	43	51	34	59	41	73	10	44	3	5	—	—	389	461	850	
Intagna å statens anstalt för sinnessjuka förut ej vårdade.	1	1	16	13	40	35	59	48	61	46	49	49	36	34	32	48	32	54	7	30	1	5	—	—	334	363	697	
Tillfrisknade	—	—	6	6	14	15	15	17	8	13	9	16	7	6	9	11	11	15	4	10	—	—	—	—	83	109	192	
Döda	—	—	—	2	1	2	12	7	8	9	14	13	14	6	9	13	16	24	13	28	9	28	—	—	1	96	133	229

1) Från och med 15 år intill 20 år o. s. v.

2) De från annan statens anstalt för sinnessjuka öfverförda medräknas ej här.

Tab. N:o 4. Öfversikt för år 1905 öfver de å statens anstalter intagna sinnessjuka¹⁾, fördelade efter civilstånd, sjukdomens bestånd före intagningen samt antal förutgångna anfall.

1	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		14		15		16		17		18	
	Civilstånd								Sjukdomens bestånd före intagningen								Antal förutgångna anfall																	
	Ogifta		Gifta		Änklingar		Änkor		Frånskilda		Under 3 månader		3-6 månader ²⁾		6-12 månader		1-2 år		Öfver 2 år		Okänd		Inlet		Ett		Två		Tre		Fyra eller flera		Okänd	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
369	443	251	260	107	148	11	34	—	1	50	65	31	56	43	72	83	71	151	175	11	4	274	314	49	50	11	33	4	8	23	34	8	4	
812	511	511	255	45	1	115	87	115	154	326	15	588	99	44	12	57	12																	

1) De från annan statens anstalt för sinnessjuka öfverförda, medräknas ej här, ej heller sinnesslöa och sinnessavaga.

2) Från och med 3 månader intill 6 månader o. s. v.

Tab. N:o 5. Öfversikt för år 1905 öfver de å statens anstalter för sinnessjuka för första gången intagna, fördelade efter sjukdomens form och efter ålder vid sjukdomens utbrott.

1	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		14							
	Under 15 år		15-20 år ¹⁾		20-25 år		25-30 år		30-35 år		35-40 år		40-45 år		45-50 år		50-60 år		60-70 år		Öfver 70 år		Okänd		Summa							
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.						
Melankoli, <i>Melancholia</i>	—	1	—	—	1	4	—	2	3	4	1	5	4	8	4	12	6	17	1	7	—	—	—	1	20	61						
Mani, <i>Mania</i>	—	—	1	—	1	4	—	2	1	2	1	2	1	2	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	8	9						
Periodisk sinnessjukdom, <i>Psychosis periodica</i>	1	—	7	4	2	7	7	3	1	4	1	2	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	22	26					
Förvirring, <i>Confusio</i>	—	—	1	3	—	5	6	5	7	4	2	8	2	3	2	6	4	1	1	—	—	—	—	—	1	—	24	37				
Primär svagsinnet, <i>Dementia primaria</i>	—	—	—	—	26	24	45	37	30	33	23	23	17	10	6	10	1	8	1	7	—	—	—	—	8	3	158	155				
Kronisk förryckhet, <i>Paranoia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	2	2	6	3	1	3	3	2	3	1	—	—	—	—	2	—	17	15				
Sekundär svagsinnet, <i>Dementia secundaria</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5	8				
Epileptisk sinnessjukdom, <i>Insania epileptica</i>	3	4	—	—	1	—	1	—	2	1	2	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	11	9				
Degenerativ sinnessjukdom, <i>Insania degenerativa</i>	1	—	1	1	1	2	1	—	2	1	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	9	5				
Sinnessjukdom i följd af kronisk förgiftning, <i>Psychosis ex intoxicatione</i>	—	—	—	—	1	—	4	—	3	1	1	1	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	18	3				
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	3	1	3	1	5	2	1	—	—	—	—	—	—	1	—	14	5				
Svagsinnet af organiska orsaker, <i>Dementia organica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	3	1	3	8	—	—	—	—	1	1	7	13				
Sinnesslöhet, <i>Idiotia</i>	13	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	14	7				
Sinnessvaghet, <i>Imbecillitas</i>	4	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	10				
Summa	23	22	38	31	56	58	55	48	44	41	36	32	22	29	13	36	14	39	6	16	—	3	24	8	331	363	694					
	45	69	114	103	85	68	51	49	53	22	3	32																				

1) Från och med 15 år intill 20 år o. s. v.

2) Tre för observation intagna män äro ej medräkuade å denna tabell.

Tab. N:o 6. Öfversikt för år 1905 öfver *orsaker*, under hvilkas inflytelser sinnessjukdom kan anses hafva uppkommit hos under året intagna.

O r s a k.	2		3		Intagna, å statens anstalter för sinnessjuka förut ej vårdade	O r s a k.	2		3		Intagna, å statens anstalter för sinnessjuka förut ej vårdade
	Intagna ¹⁾		Intagna, å statens anstalter för sinnessjuka förut ej vårdade				Intagna ¹⁾		Intagna, å statens anstalter för sinnessjuka förut ej vårdade		
	m.	kv.	m.	kv.			m.	kv.	m.	kv.	
Ärftlig belastning.	Sinnessjukdom hos	fader	22	32	19	23	Tyfoidfieber	3	5	3	4
		moder	37	38	32	26	Andra akuta infektionssjukdomar	4	5	3	3
		far- eller morföräldrar	22	25	17	13	Syfilis	12	5	12	5
		syskon	53	80	46	61	Kroniska konsumtionstillstånd (cancer, tuberculos etc.)	—	3	—	2
		aflägsnare släktingar	80	111	69	90	Inanition	1	—	1	—
	Alkoholism hos	fader	37	35	34	18	Kronisk alkoholism	42	9	37	6
		moder	—	2	1	1	Andra kroniska intoxikationssjukdomar	4	1	4	1
	Epilepsi hos	föräldrar	4	3	3	2	Skador å hufvudet	18	3	13	1
		syskon	5	6	5	3	Organiska hjärnlidanden	3	2	3	2
	Neurasteni, hysteri eller andra nervösa rubbningar hos	aflägsnare släktingar	9	11	8	8	Oregelbundet, utsäfvande lefnadssätt	3	2	3	1
		föräldrar	21	27	20	18	Hälsovidrigt eller ansträngande arbete i yrke	9	13	10	10
	Andra former af belastning	syskon	9	11	9	8	Pauperism	1	4	—	3
		aflägsnare släktingar	3	11	2	9	Psykisk öfveranstängning	6	11	3	10
	Pubertet	57	55	51	43	Misräkningar och motgångar, ekonomiska och husliga bekymmer	24	42	20	31	
Klimakterium	8	8	7	6	Kärlek	16	22	14	15		
Ålderdom	—	1	—	1	Religiösa påverkningar	3	7	2	4		
Hafvandeskap	1	6	1	5	Häftig sinnesrörelse	8	35	7	23		
Barnsäng	—	6	—	5	Cellstraff	4	1	4	1		
Digifning	—	21	—	13							
Influensa	1	7	1	7							
	11	13	8	8							

¹⁾ De från annan statens anstalt för sinnessjuka öfverförda medräknas ej här.

Tab. N:o 7. Öfversikt för år 1905 öfver de å statens anstalter för sinnessjuka för första gången intagna, fördelade efter *stånd och yrke*.

1	2		3	4		5	1	2		3	4		5						
	Yrkesutöfvare			Hustru utan yrke.	Barn under 15 år			Öfriga familjemedlemmar			Yrkesutöfvare			Hustru utan yrke.	Barn under 15 år		Öfriga familjemedlemmar		
	m.	kv.			m.			kv.	m.		kv.	m.			kv.	m.	kv.	m.	kv.
I. Jordbruk med binäringar.																			
Godsägare och därmed jämförliga arrendatorer, landbruksinspektorer	2	—	—	—	—	—	Sjöfarande	9	—	2	—	—	—	3					
Hemmansägare och därmed jämförliga arrendatorer, rättare, ladufogdar, mejerister, trädgårdsmästare	29	2	37	—	1	42	55	—	—	1	—	—	—	1					
Torpäre, statäre, backstugusittare, jordbruksarbetare, tjänare	57	24	25	1	—	1	21	—	—	—	—	—	—	—					
Fiskare	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
II. Industri och handverk.																			
Fabriks- och bruksägare, disponenter, ingenjörer, bokhållare	5	3	3	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—					
Arbetare	59	10	16	—	—	2	6	—	—	—	—	—	—	—					
Handverkare	54	9	18	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—					
III. Handel och samfärdsel.																			
Handlande, handelsbokhållare, banktjänstemän, redare	12	9	6	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—					
Idkare af värdshusrörelse och deras biträden	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
Tjänstemän vid post, telegraf och järnvägar	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
Betjante vid d:o	1	—	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—					
IV. Allmän tjänst och litterära yrken.																			
Prästerskap								3	—	1	—	—	—	2					
Civile och kommunala tjänstemän								3	2	—	—	—	1	2					
D:o d:o betjante								2	—	—	—	—	—	—					
Militärer								7	—	6	—	—	—	3					
Lärare								1	5	—	—	—	—	2					
Litteratörer, artister								2	—	1	—	—	—	—					
Läkare, veterinärer, apotekare, barnmorskor, sjukvårdspersonal								3	1	2	—	—	—	2					
Studera								1	—	—	—	—	—	—					
V. Annat yrke.																			
Tjänstehjon, förut ej angifna								—	37	1	—	—	—	1					
Arbetare, d:o d:o								9	1	6	—	—	—	2					
f. d. Yrkesutöfvare, kapitalister och pensionärer								—	—	—	—	—	—	—					
Understödstagare								10	9	—	—	—	—	4					
Fångar								5	2	—	—	—	—	—					
VI. Okänt stånd och yrke								5	—	—	—	—	—	—					
Summa								287	117	130	1	1	46	115					

Tab. N:o 8. Öfversikt för år 1905 öfver de å statens anstalter för sinnessjuka för första gången intagna, med fördelning efter hemort.

1 L ä n.	2 Landsbygd		3 Stad		4 Summa		1 L ä n.	2 Landsbygd		3 Stad		4 Summa	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Stockholms stad	—	—	22	27	22	27	Skaraborgs län	18	15	1	2	19	17
Stockholms län	14	12	2	1	16	13	Värmlands »	12	6	1	4	13	10
Uppsala »	5	4	2	7	7	11	Örebro »	6	8	4	—	10	8
Södermanlands »	11	11	—	—	11	11	Västmanlands »	6	1	1	—	7	1
Östergötlands »	19	15	3	3	22	18	Kopparbergs »	10	5	—	2	10	7
Jönköpings »	17	18	3	5	20	23	Gäfleborgs »	7	15	2	4	9	19
Kronobergs »	18	17	1	3	19	20	Västernorrlands »	10	16	2	2	12	18
Kalmar »	17	14	2	1	19	15	Jämtlands »	7	6	—	1	7	7
Gotlands »	3	4	—	2	3	6	Västerbottens »	6	7	—	—	6	7
Blekinge »	4	4	3	1	7	5	Norrbottnens »	14	7	3	1	17	8
Kristianstads »	11	15	—	—	11	15	Finland	2	—	1	—	3	—
Malmöhus »	18	19	9	14	27	33	Summa	262	267	72	96	334	363
Hallands »	4	11	1	—	5	11							
Östergötlands och Bohus län	6	15	8	13	14	28							
Älfsborgs län	17	22	1	3	18	25							
									529	168	697		

Tab. N:o 9. Öfversikt för år 1905 öfver de å statens anstalter för sinnessjuka tillfrisknade.

1 S j u k d o m.	2 Summa	3 Vistelstid inom hospitalet						4 Sjukdomens bestånd efter dess uppkomst																			
		3 under 3 månader		3-6 månader ¹⁾		6-12 månader		1-2 år		öfver 2 år		3 under 3 månader		3-6 månader ¹⁾		6-12 månader		1-2 år		2-5 år		öfver 5 år		okändt.			
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Melankoli, <i>Melancholia</i>	10	16	2	3	2	8	1	2	5	—	3	1	—	—	1	2	6	3	5	2	2	2	2	—	—	—	—
Mani, <i>Mania</i>	7	8	3	—	2	6	2	1	—	—	1	—	—	4	1	1	4	2	2	—	1	—	—	—	—	—	—
Periodisk sinnessjukdom, <i>Psychosis periodica</i>	22	36	9	9	6	10	2	7	3	2	2	8	1	1	4	5	6	11	6	10	3	7	2	2	—	—	—
Förvirring, <i>Confusio</i>	28	32	11	8	9	11	5	7	1	4	2	2	3	2	6	4	12	12	4	9	3	3	3	—	—	—	—
Primär svagsinnet, <i>Dementia primaria</i>	9	14	1	1	2	3	2	5	3	2	1	3	—	—	3	5	2	3	4	6	—	—	—	—	—	—	—
Kronisk förrekykhet, <i>Paranoia</i>	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—
Degenerativ sinnessjukdom, <i>Insania degenerativa</i>	1	3	—	2	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sinnessjukdom i följd af kronisk förgiftning, <i>Psychosis ex intoxicatione</i>	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	83	109	27	23	23	38	12	22	12	8	9	18	5	4	16	11	25	39	17	29	15	19	5	7	—	—	—
	192	50	61	34	20	27	9	27	9	27	64	46	34	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

¹⁾ Från och med 3 månader intill 6 månader o. s. v.

Tab. N:o 10. Öfversikt för år 1905 öfver tillfriskningsprocenten bland de under de senaste 10 åren å hospitalen intagna.

1 Intagningsårets	2 Årtal	3 Intagna ¹⁾	4 Af de intagna voro att vid intagningen såsom obotliga anse ²⁾	5 Tillfrisknade under vågot af de 10 åren	6 Tillfriskningsprocent för	
Ordningssummer					de i kol. 3 angifna intagna	de i kol. 3 angifna intagna med frånräkning af de i kol. 4 anförda.
Det 10:de	1896	1,092	—	303	28	—
» 9:de	1897	869	—	300	35	—
» 8:de	1898	695	—	243	35	—
» 7:de	1899	684	—	223	33	—
» 6:te	1900	925	—	251	27	—
» 5:te	1901	948	—	267	28	—
» 4:de	1902	800	416	184	23	48
» 3:dje	1903	645	352	169	26	58
» 2:dra	1904	573	243	144	25	44
Redovisningsåret	1905	697	478	111	16	51

¹⁾ De från annan statens anstalt för sinnessjuka öfverförda medräknas ej här.

²⁾ För åren till och med 1900 äro uppgifter för denna kolumn ej lämnade.

Tab. N:o 11. Öfversikt för år 1905 öfver *dödsorsaker* bland de å statens anstalter för sinnessjuka aflidna.

1	2	3	4	1	2	3	4
Dödsorsak (enl. K. Med.-styr. cirk. d. 9 Dec. 1891).	m.	kv.	Summa.	Dödsorsak (enl. K. Med.-styr. cirk. d. 9 Dec. 1891).	m.	kv.	Summa.
Marasmus senilis	3	7	10	Bronchitis, Bronchopneumonia	2	4	6
Gangræna senilis	—	1	1	Oedema pulmonum	2	—	2
Febris typhoides	4	5	9	Pneumonia acuta	20	35	55
Influenza epidemica	1	—	1	Gangræna pulmonum	1	3	4
Erysipelas	5	2	7	Ulcus ventriculi vel duodeni	—	1	1
Pyæmia, Septicæmia	1	4	5	Enteritis, Colitis	1	3	4
Tuberculosis pulmonum	22	27	49	Heus	1	—	1
> al. org., universalis	4	3	7	Peritonitis	3	—	3
Dementia paralytica	7	1	8	Cholelithiasis	—	1	1
Hæmorrhagia cerebri et meningum, Emollitio cerebri	2	4	6	Abscessus hepatis	1	—	1
Meningitis cerebri	1	—	1	Cirrhosis hepatis	—	1	1
Paralysis glosso-labio-laryngea	—	1	1	Nephritis acuta	—	2	2
Epilepsia	—	3	3	> chronica	—	1	1
Diabetes mellitus	1	—	1	Pyelonephritis	1	2	3
Pericarditis, Endocarditis, Myocarditis	2	3	5	Decubitus	1	—	1
Cor adiposum	—	4	4	Cancer	4	2	6
Vitium organicum cordis	—	3	3	Suffocatio	1	1	2
Endarteriitis	1	1	2	Suicidium	2	1	3
Paralysis cordis	1	6	7				
Pleuritis, Empyema	1	1	2				
				Summa	96	133	229

Tab. N:o 12. Öfversikt för år 1905 öfver *tillfälliga sjukdomar* bland de å statens anstalter för sinnessjuka vårdade.

1	2	3	4	1	2	3	4
Sjukdom (enl. K. Med.-styr. cirk. d. 28 Dec. 1891).	m.	kv.	Summa.	Sjukdom (enl. K. Med.-styr. cirk. d. 28 Dec. 1891).	m.	kv.	Summa.
Marasmus senilis	4	4	8	Perityphlitis	6	2	8
Gangræna senilis	—	1	1	Hernia non incarcerata	10	2	12
Scarlatina	2	—	2	> incarcerata	2	1	3
Febris typhoides	14	17	31	Fistula ani	—	1	1
Influenza	38	99	137	Prolapsus ani vel recti	5	4	9
Erysipelas	27	32	59	Helminthiasis	2	3	5
Pyæmia, Septicæmia	3	3	6	Peritonitis	4	—	4
Tuberculosis pulmonum	68	53	121	> veteris catarrhalis	1	3	4
> al. org., universalis	12	14	26	Cholelithiasis	1	5	6
Syphilis acquisita	—	2	2	Abscessus hepatis	1	—	1
Chlorosis, Anæmia	2	18	20	Cirrhosis hepatis	—	1	1
Morbus macul., Werlhofii	—	1	1	Nephritis	3	11	14
Hæmorrhagia cerebri et meningum, Hemiplegia	2	9	11	Pyelitis	4	4	8
Meningitis cerebri	1	—	1	Lithiasis renalis	1	—	1
Paralysis glosso-labio-laryngea	—	1	1	Cystitis	3	8	11
Sclerosis disseminata	—	1	1	Hypertrophia prostate	1	—	1
Neuralgia	—	2	2	Retentio urinæ	1	1	2
Diabetes mellitus	3	1	4	Hydrocele	3	—	3
Conjunctivitis	19	18	37	Endometritis	—	1	1
Keratitis	4	5	9	Prolapsus uteri	—	4	4
Ulcus cornæ serpens	—	3	3	Mastitis	—	1	1
Iritis	1	3	4	Myitis	19	4	24
Cataracta	2	2	4	Tendovaginitis, Bursitis	2	5	7
Dacryocystitis	3	6	9	Synovitis, Arthrosis	2	2	4
Otitis media	13	18	31	Rheumatismus articularis acutus	5	5	10
Pericarditis, Endocarditis, Myocarditis	12	6	18	> chronicus	1	—	1
Cor adiposum	1	5	6	Arthritis deformans	—	2	2
Vitium organicum cordis	13	14	27	Periostitis	—	2	2
Endarteriitis, Arteriosclerosis	15	14	29	Erythema nodosum	—	4	4
Varix	9	4	13	Urticaria	—	1	1
Laryngo-tracheitis	—	2	2	Herpes zoster	3	5	8
Pleuritis, Empyema	5	6	11	Psoriasis	2	3	5
Bronchitis	43	63	106	Eczema	11	19	30
Oedema pulmonum	3	4	7	Herpes tonsurans	1	—	1
Pneumonia acuta	41	54	95	Pemphigus	1	1	2
Gangræna pulmonum	1	3	4	Phlegmone, Abscessus	38	40	78
Emphysema pulmonum	4	3	7	Furunculus, Carbunculus	50	40	90
Asthma	1	1	2	Ulcus	29	10	39
Angina tonsillaris	23	33	56	Gangræna	2	2	4
Gastritis acuta	18	28	46	Cancer	5	6	11
> chronica	5	7	12	Lymphoma	—	1	1
Ulcus ventriculi vel duodeni	3	4	7	Struma	—	1	1
Enteritis, Colitis	135	112	247	Yttre skador	122	106	180

Tab. N:o 15. Sammanställning af uppgifter från statens anstalter för sinnessjuka angående antalet sjukplatser, underhållsdagar och medeltal vårdade i de olika betalningsklasserna samt utspisnings- och totalkostnaden år 1905.

1 Anstalt	2 Antal sjukplatser vid årets slut.			3 Underhållsdagar					4 Medeltal vårdade för dag					5 Utspisningskostnad för de sjuka			6 Totalkostnaden för sjukvården		
	I klass	allm. klass	tillhörande vederbörande landsting	I klass	II klass	III klass	utan afgift	å landstingsstat	I klass	II klass	III klass	utan afgift	å landstingsstat	Totalkostnad	För underhållsdag		Totalkostnad ¹⁾	Medelkostnad för hvarje person för dag	Medelkostnad för hvarje person för år
															I klass	allm. klass			
Göteborgs hospital	—	230	—	13,166	62,567	7,844	—	—	36	171	21	—	—	35,578 84	—	42 6	151,533 09	1 81	661 78
Härnösands »	—	225	20	7,854	68,638	5,172	6,278	—	22	188	14	17	—	44,775 61	—	52	126,233 91	1 44	524
Kristinehamns »	—	306	20	9,194	101,390	4,725	7,280	—	25	278	13	20	—	54,449 65	—	44 4	194,696 96	1 58	579 59
Lunds »	30	328	20	10,777	15,924	95,801	9,149	7,008	30	41	266	23	20	172,365 05	108 8	41 7	512,500 47	1 16	421 81
» asyl	—	836	—	—	21,852	270,373	12,466	—	—	60	741	34	—	—	—	—	—	—	—
Malmö »	—	124	—	5,869	35,377	3,806	—	—	16	97	10	—	—	17,474 15	—	38 8	63,718 88	1 41	518 08
Nyköpings hospital	—	181	—	5,152	56,448	4,380	—	—	14	155	12	—	—	24,766 08	—	37 5	94,100 84	1 43	520 56
Piteå hospital o. asyl	—	370	—	7,631	100,840	3,952	—	—	21	276	11	—	—	54,466 55	—	48 4	182,225 95	1 62	591 64
Stockholms hospital	20	230	—	7,252	12,245	64,377	6,732	—	20	34	176	18	—	53,819 78	107 9	55	202,686 30	2 24	817 28
Uppsala »	30	410	24	10,812	18,285	120,271	9,128	628	30	50	330	25	2	217,668 79	106 6	47	608,998 37	1 35	494 12
» asyl	—	800	—	—	23,987	252,372	14,373	—	—	66	691	39	—	—	—	—	—	—	—
Vadstena hospital o. asyl	26	774	—	9,567	24,837	242,241	14,089	—	26	68	664	38	—	100,458 33	94 4	32 5	337,233 02	1 16	423 40
Visby hospital	—	74	—	2,373	8,633	1,460	—	—	—	7	24	4	—	6,704 43	—	53 7	26,530 11	2 13	776 04
Vänersb. hosp. o. asyl ²⁾	—	1,000	—	1,054	11,077	601	—	—	—	3	30	2	—	5,600 72	—	—	103,549 60	—	—
Värjö »	10	240	—	3,694	6,936	56,762	5,674	—	10	19	155	15	—	36,737 05	93 9	32 7	156,454 10	2 14	782 27
Summa	116	6,128	84	42,102	176,359	1,547,167	103,551	21,144	116	482	4,242	279	59	824,860 03	43 6	—	2,760,511 60	1 46	533 12
		6,244			1,890,323						5,178								

¹⁾ Beräknad genom afdrag från hela utgiftssumman af utgifterna för underhåll och förbättring af byggnader och gårdar, för utskylder och för trädgård och jord bruk m. m.

²⁾ Länspriviljongen började beläggas den 4 okt. 1905.

³⁾ Anstalten började beläggas den 26 sept. 1905.

Tab. N:o 16. Öfversikt för år 1905 öfver de vid statens anstalter för sinnessjuka i och för den egentliga sjukvården anställda tjänstemän och betjäning.

1 Anstalt	2 L ä k a r e					3 Sjukvårdsbetjäning				11 Medeltal sjukplatser dagligen året om uppteagna	12 Medeltal sjuka för dag för hvar och en af sjukbetjäningen*
	Öfverläkare	Asylläkare	Biträdande läkare	Underläkare	Annuncer	Uppsyningsmän	Förestånderskor	Sjukskötare	Sjuksköterskor		
Göteborgs hospital	1	—	1	—	—	1	1	16	26	229 0	5 5
Härnösands »	1	—	1	—	—	1	1	13	¹⁾ 22	²⁾ 241 0	7 0
Kristinehamns »	1	—	1	1	—	1	1	23	¹⁾ 34	²⁾ 335 8	5 9
Lunds »	1	—	1	—	1	1	1	23	¹⁾ 35	²⁾ 379	6 5
» asyl	—	1	—	2	—	2	2	36	37	832 0	11 4
Malmö »	1	—	—	—	—	1	1	5	7	123 4	10 3
Nyköpings hospital	1	—	1	—	—	1	1	17	12	180 8	6 2
Piteå hospital och asyl	1	—	1	—	—	1	1	21	19	308	7 6
Stockholms hospital	1	—	1	—	1	1	1	15	26	248	6
Uppsala »	1	—	2	—	—	2	1	41	31	²⁾ 134 2	6
» asyl	—	1	—	2	—	2	2	41	47	796 5	9 1
Vadstena hospital och asyl	1	—	2	—	—	2	1	47	46	796 5	8 6
Visby hospital	1	—	—	—	—	1	1	2	4	34 2	7 1
Vänersborgs hospital och asyl	1	—	2	—	—	1	1	³⁾ —	³⁾ —	³⁾ —	³⁾ —
Värjö hospital	1	—	1	—	—	1	2	21	22	200	⁴⁾ —
Summa	13	2	14	5	2	19	18	321	368	5,138 4	7 4

* Uppsyningsmän och förestånderskor äro här icke räknade till sjukbetjäningen.

¹⁾ Sköterskor för resp. läns upptagningsanstalt äro här inberäknade.

²⁾ Sjukplatser å resp. läns upptagningsanstalt äro här inberäknade.

³⁾ Några exakta siffror kunna ej angifvas, då anstalten ej under hela året varit i bruk.

⁴⁾ Någon exakt siffror kan ej angifvas, då anstalten på grund af byggnadsarbeten ej kunnat till fullo beläggas.

Tab. N:o 17. *Inkomster* för hospitals underhåll år 1905.

1	2		3		4		5		6		7		8		9		10		
	Statsanslag		Patient- afgifter		Ränta a patient- afgifter		Ersatt be- gravnings- kostnad		Underhålls- bidrag		Anmärk- nings- medel.		Diverse		Trädgård och jord- bruk		Summa		
	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	
Af Kungl. Statskontoret levererade	2,350,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,350,000	—
Göteborgs hospital	—	—	45,602	95	27	27	181	50	—	—	—	—	1,532	76	4,649	73	51,994	21	
Härnösands »	—	—	60,130	65	19	04	141	45	—	—	—	—	6,084	88	3,841	32	70,217	34	
Kristinehamns »	—	—	78,778	45	26	26	16	73	—	—	—	—	18,251	16	22,077	74	119,150	34	
Lunds » och asyl	—	—	272,222	75	40	37	769	50	—	—	—	—	6,361	59	17,332	66	296,728	87	
Malmö asyl	—	—	24,344	20	2	60	108	—	—	—	—	—	1,190	82	—	—	25,645	62	
Nyköpings hospital	—	—	35,235	95	7	20	75	—	—	—	—	—	2,608	70	—	—	37,921	85	
Piteå » och asyl	—	—	61,789	80	64	37	148	50	—	—	—	—	2,074	03	7,750	70	71,828	40	
Stockholms »	—	—	62,065	70	30	18	66	92	14,000	—	—	—	3,499	09	1,198	92	80,860	81	
Uppsala » och asyl	—	—	264,501	20	123	73	711	—	—	—	—	—	5,593	58	20,467	37	291,396	88	
Vadstena » och asyl	—	—	176,012	15	46	33	367	10	—	—	—	—	7,614	95	21,045	80	205,086	33	
Visby »	—	—	6,707	—	5	25	—	—	—	—	—	—	961	42	31	50	7,705	27	
Vänersborgs »	—	—	7,047	35	—	—	33	—	—	—	—	—	237	57	—	—	7,317	92	
Växjö »	—	—	45,194	15	5	90	99	—	—	—	—	—	3,471	18	2,563	45	51,333	68	
Summa	2,350,000	—	1,139,629	30	398	60	2,717	70	14,000	—	1	—	59,479	73	100,959	19	3,667,185	52	

1) Från Danviks hospital enligt Kungl. brefvet till Serafimer Ordens Gillet den 9 Januari 1871.

Tab. N:o 18. *Utgifter* för hospitals underhåll år 1905.

1	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		14		15		16			
	Afskrif- ning		Aflöning		Utspisning		Linne samt gång- och sängkläder		Eldning och lyshållning		Medika- menter		Tvätt och renhåll- ning		Inven- tarier		Underhåll och förbät- ring af byggnader o. gårdar		Skrif- materialier m. m.		Utskylder		Diverse utgifter		Indrag- ningsstat		Trädgårds- och jord- bruk		Summa			
	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre		
Medicinalstyrelsens kassa	—	—	10,717	79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	229,117	91	
Göteborgs hospital	20	90	40,719	17	51,512	41	10,847	08	25,395	07	1,975	—	3,084	58	6,812	25	23,174	60	1,753	20	259	91	6,133	67	—	—	—	—	7,279	72	183,047	67
Härnösands »	53	70	35,556	13	59,676	06	7,438	74	11,840	11	779	87	1,582	01	2,625	79	5,134	89	667	85	744	51	5,442	35	675	—	3,271	23	135,488	24		
Kristinehamns »	—	—	56,252	36	82,390	83	16,561	20	32,833	64	1,991	98	2,351	26	5,198	47	23,833	63	1,328	44	110	32	7,774	77	—	—	20,435	43	251,562	33		
Lunds » o. asyl	—	—	119,023	25	223,523	93	40,065	69	79,839	84	6,512	97	10,614	44	10,149	78	54,789	46	2,534	43	344	20	17,161	14	2,525	—	11,896	19	578,960	32		
Malmö asyl	95	77	17,978	41	23,984	77	4,114	61	9,622	89	482	64	1,659	18	1,360	09	1,849	72	541	30	271	92	3,473	55	501	44	—	—	65,996	29		
Nyköpings hospital	—	—	31,472	71	35,158	74	6,928	05	12,290	71	441	70	1,627	75	1,247	53	7,017	40	417	12	—	—	3,491	53	1,025	—	396	30	101,514	54		
Piteå » o. asyl	8	50	47,853	66	75,389	99	14,917	08	22,330	12	1,115	97	2,697	37	10,269	45	39,253	73	559	28	223	—	7,093	09	—	—	4,708	10	226,419	34		
Stockholms »	913	—	45,302	06	78,777	13	16,230	39	33,012	61	2,753	57	5,391	20	7,944	48	16,715	87	599	63	—	—	9,167	31	3,507	92	3,913	70	224,228	87		
Uppsala » o. asyl	6	50	143,069	16	271,128	48	45,425	19	88,286	56	7,897	97	11,048	06	15,022	17	32,126	50	2,176	38	236	48	23,444	45	1,500	—	19,153	10	660,520	95		
Vadstena » o. »	—	—	88,751	10	138,152	83	34,964	92	45,856	52	3,440	43	5,134	95	8,129	75	15,206	25	1,791	81	51	14	12,319	69	3,623	22	12,174	39	369,597	—		
Visby »	—	—	10,442	73	9,194	10	1,490	70	2,358	54	115	32	790	12	561	30	1,845	05	305	55	—	—	2,253	97	121	11	36	52	29,515	01		
Vänersborgs » och asyl	—	—	40,096	96	21,742	88	86	13	26,163	98	543	61	881	15	2,689	20	26,345	46	2,734	09	—	—	227,879	42	—	—	4,511	77	353,674	65		
Växjö »	—	—	49,730	45	52,099	67	10,466	77	28,013	42	1,144	57	1,881	12	3,416	30	9,766	08	814	08	269	88	10,659	78	1,541	66	4,472	24	174,275	52		
Summa	1,093	37	736,965	94	1,122,781	82	209,536	55	417,844	01	29,195	60	49,243	19	75,426	56	469,325	09	16,223	11	2,510	86	343,574	44	17,445	35	92,775	75	3,588,878	64		

1) Af beloppet hafva utgått:
 för vattenledningen vid Lunds hospital och asyl enl. Kungl. brefvet den 14 juni 1901 kr. 8,844 68
 » utvidgning af Visby hospital enl. Kungl. brefvet den 11 mars 1904 » 32,280 68
 » » Växjö » » » » 6 juni 1902 » 141,550 36
 » vattenledningen vid Växjö hospital enl. Kungl. brefvet den 29 april 1904 » 10,000 —
 » diverse arbeten vid olika hospital enl. Kungl. Medicinalstyrelsens beslut » 19,590 78
 2) däraf för utredning af Visby hospital enl. Med. styr. beslut den 18 okt. 1905 » 1,103 33
 3) däraf » » Vänersborgs hospital och asyl enl. k. brefven den 4 mars 1904, den 24 mars 1905 » 219,120 33

Tab. N:o 19. Sammandrag af 1905 års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagna medel.

Debet.		Kredit.	
<i>Balans från år 1904.</i>		<i>Balans från år 1904.</i>	
Skulder: Patientafgifter	214,882 92	Behållningar och fordringar:	
Diverse	207,489 76	Kassan	15,873 14
Extra statsanslag: för asyl för sinnessjuka vid Uppsala hospital	41,786 28	Förråden	271,618 17
› asyl för sinnessjuka vid Restad	60,847 06	Patientafgifter	21,227 87
› kolonibyggnad vid Kristinehamns hospital	37,951 40	I bank innesläende	654,369 94
› utvidgning af Växjö hospital	4,851 86	Diverse	48,700 20
› utvidgning af Piteå hospital	31,743 85	v. Sassa donationsfonden	30,000 —
› › › Kristinehamns hospital	121,928 54	Lundgrenska d:o	957 92
› nybyggnad för kriminalpat. vid Växjö hospital	63,000 —	Förskott	5,175 —
	784,431 67		1,047,922 24
<i>Afskrifning.</i>		<i>Inkomster.</i>	
Se Tab. N:o 18	1,098 37	Se Tab. N:o 17	3,667,185 52
<i>Utgifter.</i>		<i>Balans till år 1906.</i>	
Se Tab. N:o 18	3,582,780 27	Skulder: Patientafgifter	238,077 01
		Diverse	224,857 64
<i>Balans till år 1906.</i>		Extra statsanslag:	
Behållningar och fordringar:		för asyl för sinnessjuka å Restad	105,269 87
Kassan	39,808 05	› utvidgning af Piteå hospital	7,802 79
Förråden	319,372 60	› d:o Kristinehamns hospital	66,980 51
Patientafgifter	17,296 52	› bostadsbyggnad m. m. vid Vadstena hospital	20,417 58
I bank innesläende	539,316 19	› kolonibyggnad vid Kristinehamns	37,951 40
Diverse	69,784 41	› › › Växjö hospital	38,500 —
Förskott till: Anslaget till nytt hospital å Säters d:o till utredning af vissa hospital	14,016 64		739,856 80
v. Sassa donationsfonden	53,177 68		
Lundgrenska d:o	30,000 —		
Nils P. Rosenblads donation	1,001 03		
	2,881 13		
	1,086,654 25		
Summa	5,454,964 56	Summa	5,454,964 56

Tab. N:o 20. Sammandrag af kyrkoherdarnes och hälsovårds-

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
S i n n e s s j u k a.																			
	Antal.	Från		Kön			Civilstånd			Ålder				Vårdas inom					
		landsbygd.	städer.	män.	kvinnor.	ej angivet.	ogifta.	gifta.	ej angivet.	under 20 år.	20—40 år.	öfver 40 år.	ej angifven.	ensklidtt hus.	ensklid anstalt.	fattighus.	länsläsarett.	hospital eller asyl.	ej angivet.
Stockholms stad	885	—	885	414	471	—	539	215	131	30	276	579	—	9	4	355	260	257	—
Stockholms län	368	324	44	174	194	—	237	131	—	3	109	256	—	146	5	30	8	179	—
Uppsala	244	196	48	110	134	—	178	66	—	1	63	180	—	85	1	22	1	135	—
Södermanlands	373	297	76	198	175	—	259	114	—	2	121	250	—	97	9	84	4	179	—
Östergötlands	693	506	187	336	357	—	480	212	1	6	201	486	—	232	10	131	8	312	—
Jönköpings	668	500	78	330	338	—	477	191	—	8	198	462	—	362	6	86	19	193	2
Kronobergs	495	450	45	261	234	—	351	144	—	8	162	325	—	295	2	46	—	152	—
Kalmar	629	529	100	336	293	—	448	181	—	13	198	418	—	307	3	130	15	174	—
Gotlands	159	132	27	83	76	—	118	41	—	—	44	115	—	90	—	18	2	49	—
Blekinge	329	208	121	168	161	—	253	76	—	3	124	202	—	146	9	94	2	77	1
Kristianstads	550	503	47	267	283	—	421	129	—	4	181	365	—	238	2	79	9	222	—
Malmöhus	719	553	166	323	396	—	518	201	—	6	227	486	—	208	11	169	—	331	—
Malmö stad	124	—	124	65	59	—	89	35	—	2	50	72	—	15	2	67	—	40	—
Hallands län	392	297	95	161	231	—	293	99	—	10	120	262	—	173	10	89	11	109	—
Göteborgs och Bohus län	566	529	37	268	298	—	419	147	—	7	160	399	—	306	7	69	13	171	—
Göteborgs stad	331	—	331	162	169	—	222	109	—	192	128	11	—	63	4	207	—	57	—
Älfsborgs län	841	776	65	413	428	—	580	261	—	4	222	615	—	491	6	99	8	237	—
Skaraborgs	639	572	67	338	301	—	458	181	—	2	210	427	—	343	1	45	16	234	—
Värmlands	822	771	51	428	394	—	644	178	—	21	248	553	—	433	6	123	—	260	—
Örebro	490	427	63	260	230	—	368	122	—	5	174	311	—	158	7	105	8	212	—
Västmanlands	310	245	65	167	143	—	220	90	—	—	78	232	—	103	4	37	6	160	—
Kopparbergs	581	553	28	292	289	—	422	159	—	4	166	411	—	297	4	80	7	193	—
Gäflleborgs	518	420	98	250	268	—	348	170	—	14	168	336	—	209	2	95	23	189	—
Västernorrlands	465	392	73	245	220	—	314	151	—	7	143	315	—	179	7	71	9	199	—
Jämtlands	270	252	18	156	114	—	180	90	—	4	74	192	—	133	4	24	8	101	—
Västerbottens	354	340	14	193	161	—	236	118	—	3	125	226	—	201	—	12	6	135	—
Norrbottens	340	308	32	191	149	—	237	103	—	10	117	213	—	143	4	38	1	154	—
Summa	13,155	10,170	2,985	6,589	6,566	—	9,309	3,714	132	369	4,087	8,699	—	5,462	130	2,405	444	4,711	3

nämndernas uppgifter om sinnessjuka och idioter i riket år 1905.

21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	1	
I d i o t e r .																			
Annl.	Från		Kön .			Civilstånd			Ålder				Vårdas inom						
	landsbygd.	städer.	män.	kvinnor.	ej angifvet.	ogifta.	gifta.	ej angifvet.	under 20 år.	20—40 år.	öfver 40 år.	ej angifven.	enskiadt hus.	enskiadt anstalt.	fattighus.	hänslarett.	hospital eller asyl.		
58	—	58	28	30	—	58	—	—	12	35	11	—	4	1	50	—	3	Stockholms stad.	
311	292	19	173	138	—	311	—	—	104	120	87	—	249	26	23	—	13	Stockholms län.	
201	178	23	108	93	—	201	—	—	60	79	62	—	125	38	24	—	14	Uppsala »	
295	273	22	160	135	—	278	17	—	94	107	94	—	196	15	58	—	26	Södermanlands »	
536	464	72	302	234	—	536	—	—	132	204	200	—	367	47	108	—	14	Östergötlands »	
437	404	33	242	195	—	435	2	—	102	180	155	—	346	30	59	—	2	Jönköpings »	
332	322	10	162	170	—	331	1	—	72	136	124	—	272	32	26	—	2	Kronobergs »	
500	460	40	270	230	—	499	1	—	125	214	161	—	387	24	81	—	8	Kalmar »	
105	84	21	59	46	—	105	—	—	33	38	34	—	89	4	11	—	1	Gotlands »	
256	214	42	143	113	—	256	—	—	56	124	76	—	197	14	42	—	3	Blekinge »	
372	360	12	224	148	—	371	1	—	98	148	126	—	270	33	58	—	11	Kristianstads »	
462	394	68	261	201	—	462	—	—	121	185	156	—	316	46	83	—	17	Malmöhus »	
50	—	50	29	21	—	49	1	—	10	25	15	—	21	—	27	—	2	Malmö stad.	
292	262	30	175	117	—	289	3	—	63	107	122	—	212	18	60	—	2	Hallands län.	
405	368	37	228	177	—	404	1	—	107	148	150	—	353	28	20	—	4	Göteborgs och Bohus län.	
84	—	84	45	39	—	83	1	—	38	35	11	—	53	23	8	—	—	Göteborgs stad.	
601	570	31	349	252	—	599	2	—	124	241	236	—	509	31	50	—	11	Älfsborgs län.	
449	425	24	249	200	—	449	—	—	111	190	148	—	373	43	24	—	9	Skaraborgs »	
661	627	34	367	294	—	660	1	—	151	255	255	—	524	37	84	1	15	Värmlands »	
407	380	27	223	184	—	406	1	—	107	168	132	—	262	24	109	1	11	Örebro »	
217	190	27	114	103	—	216	1	—	64	82	71	—	140	31	35	—	11	Västmanlands »	
422	408	14	217	205	—	422	—	—	123	174	125	—	356	18	42	—	6	Kopparbergs »	
428	367	61	210	218	—	426	2	—	143	159	126	—	316	51	50	—	11	Gäflleborgs »	
325	300	25	174	151	—	325	—	—	91	140	94	—	272	21	24	—	8	Västernorrlands »	
239	231	8	131	108	—	239	—	—	85	85	69	—	224	3	10	—	2	Jämtlands »	
320	313	7	183	137	—	319	1	—	121	113	86	—	285	15	20	—	—	Västerbottens »	
222	206	16	126	96	—	222	—	—	83	74	65	—	187	14	19	—	2	Norrbottens »	
8,987	8,092	895	4,952	4,035	—	8,951	36	—	2,490	3,566	2,991	—	6,905	667	1,205	2	208	Summa.	

Bihang 2.

Öfverinspektörens för sinnessjukvården i riket berättelse öfver sin verksamhet under år 1905.

Jämlikt nåd. stadgan ang. sinnessjuka den 14 juni 1901 får jag härmed afgifva berättelse öfver min verksamhet som öfverinspektör för sinnessjukvården i riket under år 1905.

Följande anstalter, inrättningar och hem hafva af mig under året inspekterats å här nedan nämnda tider:

I. Offentliga anstalter för sinnessjuka.

Vadstena hospital och asyl den 16—18 april,
 Kristinehamns hospital den 5—6 maj,
 Kolonien vid Korsberga den 18—19 maj,
 Växjö hospital den 20—21 maj,
 Piteå hospital den 25—26 juni,
 Härnösands hospital den 30 juni,
 Visby hospital den 16 augusti,
 Göteborgs hospital den 23—24 augusti,
 Nyköpings hospital den 13 oktober,
 Lunds hospital och asyl den 17—19 oktober,
 Malmö asyl den 20 oktober,
 Uppsala hospital och asyl den 2, 3 och 5 november,
 Stockholms hospital den 17 november.

II. Enskilda, med K. M:ts tillstånd upprättade, anstalter för sinnessjuka.

Solna sjukhem den 26 april,
 »Peterska hemmet» i Uppsala den 28 april,
 Vångelsta sjukhem, Uppsala-Näs' s:n den 28 april,
 Sigtuna sjukhem den 9 oktober,
 Holmehus } Malmö den 20 oktober.
 Katrinelund }
 Karlshäll vid Stockholm den 9 november.

III. Med K. M:ts tillstånd upprättade anstalter för obildbara sinnesslöa.

Ebenezer, Jönköping, (Fröken A. Wilkens) den 14 april,
 Johannesberg, Mariestad, (Älfsborgs och Skaraborgs läns landsting) den 7 maj,
 Solbacken, Sköfde (Emilie Häggblom) den 8 maj,
 Vilhelmshöjd, Värnamo (Föreningen R. S. E. B.) den 12 maj,
 Nyhem, Helsingborg (Föreningen för vård af obildbara idioter inom Skåne) den 15 maj,
 Kronobergs läns vårdanstalt, Växjö (enskild förening) den 19 maj,
 Karlslund, Fresta s:n, (fru Maria Krantzson), den 3 juni,
 Sofielund, Strömsholm (Västmanlands läns landsting) den 5—6 juni,

Akeshof vid Stockholm (Föreningen Margaretahemmet) den 14 juni och den 15 december.

IV. Enskilda ej legitimerade hem och anstalter för sinnessjuka eller sinnesslöa.

Samariterhemmet i Uppsala den 28 april,
 Fyra enskilda hem i Korsberga den 18 och 19 maj,
 I. A. Larsson, Hof-Dalbogård, Växjö den 19 maj,
 Högalids asyl för obildbara sinnesslöa, Mariestad den 7 maj,
 Doktor O. E. Nyströms hem för nerv- och sinnessjuka i Marstrand den 5 september,
 Bertha Kristianssons asyl för obildbara sinnesslöa i Kungsbäcka den 12 september.

V. Länslasarett och jämförliga anstalter.

Stockholms hälsovårdsnämnds upptagningsanstalter å Katarina sjukhus den 9 januari,
 å Brännkyrkogatan n:o 71 och Södermannagatan n:o 13 den 28 januari,
 Eksjö lasarett den 13 april,
 Vadstena lasarett den 17 april,
 Falköpings lasarett den 9 maj,
 Borås lasarett den 11 maj,
 Ängelholms lasarett den 13 maj,
 Uddevalla lasarett den 22 augusti,
 Nyköpings lasarett den 13 oktober.

Länsupptagningsanstalterna vid hospitalen i Lund, Kristinehamn, Härnösand och Uppsala hafva inspekterats i samband med nämnda hospital.

VI. Försörjningsinrättningar och fattiggårdar.

Stockholms stads försörjningsinrättnings asyl för sinnessjuka den 26 januari,
 Uppsala försörjningsinrättning den 28 april,
 Kristinehamns försörjningsinrättning den 6 maj,
 Borås försörjningsinrättning den 11 maj,
 Filipstads försörjningsinrättning den 21 augusti,
 Göteborgs försörjningsinrättning den 14 september,
 Mora sockens fattiggård den 16 september.

Inspektionsförrättningar hafva liksom under föregående år ägt rum i närmaste öfverensstämmelse med på

förhand uppgjorda, af K. Medicinalstyrelsen fastställda reseplaner. Ett förslag af mig att i maj månad besöka Vänersborgs hospital och asyl, som vid denna tid ännu icke börjat beläggas, har likväl icke gillats af K. Styrelsen. Hvarje resa har i allmänhet omfattat en tid af 2-4 veckor.

Med afseende å de *offentliga anstalterna* är följande att anföras:

Hvarje anstalt har inspekterats endast en gång under året.

I enlighet med för öfverinspektören gällande instruktion i § 12 af nåd. stadgan ang. sinnessjuka den 14 juni 1901 har jag under året liksom förut ägnat särskild uppmärksamhet åt de efter nästföregående inspektion intagnas behof af anstaltsvård, samt för detta ändamål, med ledning af sjukjournalerna, tagit personlig kännedom om ifrågavarande sjuka. Antalet af dessa har vid årets inspektionsföreläsningar uppgått till 532. Det ligger i sakens natur att jag ej kunnat ägna någon längre tid åt hvar och en af dessa patienter, liksom att en mera ingående undersökning endast i ett jämförelsevis ringa antal fall varit af något praktiskt intresse. En del sjukdomsbilder så att säga tala för sig själfva redan vid första anblicken; i ett flertal andra fall kan en flyktig blick i sjukjournalen och några enstaka frågor vara tillräckliga för att vinna en praktiskt sedt tillfredsställande klarhet om fallets art och beskaffenhet samt den sjukas behof af anstaltsvård.

Icke i något fall har jag funnit den sjukas intagning obefogad i den mening att han eller hon därigenom lidit någon orätt eller tillfogats något men; däremot har det äfven under detta år i några fall förekommit att patienten både å anstalten och förut i hemmet efter allt att döma varit så pass lättskött att han eller hon utan större svårighet borde kunnat vårdas hemma och ej torde behöft betunga den offentliga sinnessjukvården. Fall af detta slag har jag förnämligast funnit bland de sedan länge obotligt sjuka som efter lång väntetid vunnit inträde å asyl. Med hänsyn till föreskriften i § 50 af stadgan ang. sinnessjuka att dessa sjuka, om de *längre tid* vårdats å hospital eller asyl, må utskrifvas har jag ej ansett mig böra förordna om utskrifning af dem kort efter intagningen, utan har nöjt mig med att fästa vederbörandes uppmärksamhet vid här omnämnda förhållande.

En del af de nyintagna hafva vid mina besök varit i god konvalescens eller mer eller mindre fullständigt tillfrisknade. I intet af dessa fall har jag funnit någon underlåtenhet med afseende å vidtagande af nödiga åtgärder för en blifvande utskrifning.

Beträffande de äldre patienter som yrkat på utskrifning eller eljest varit påtänkta i sådant hänseende har icke heller något under året varit att anmärka, utan hafva äfven i dessa fall nödiga åtgärder för de sjukas skiljande från anstalten, där sådant kunnat ifrågasättas, blifvit vederbörigen vidtagna. Likväl har jag ansett mig böra förordna om utskrifning af tvenne patienter från Lunds asyl, enär de båda afvikit från anstalten för rätt lång tid sedan och att döma af sjukjournalen ej torde vara att anse som samhällsvådliga, hvarför deras fortsatta nominella upptagande bland de å anstalten närvarande syntes ändamålslost.

Tvenne kriminalpatienter, båda »otillräkneliga» män, hafva på grund af upprepade rymningar till det i närheten af anstalten belägna hemmet, och med anledning af den fruktan och det uppseende ifrågavarande rymningar förorsakat i trakten, öfverflyttats till annan anstalt i enlighet med hvad jag i detta hänseende hemställt.

Efter vid inspektion företagen undersökning har jag under året tillstyrkt utskrifning af tvenne kriminalpatienter, båda »otillräkneliga», hvilket äfven, på framställning af vederbörande direktions, af K. Medicinalstyrelsen medgifvits. I båda fallen har det gällt psykiskt degenererade individer, hos hvilka de i psykiskt hänseende abnorma grunddragen således måste antagas alltjämt vara för handen. Då de emellertid en längre tid varit fria från positiva yttringar af ifrågavarande sjukliga tillstånd och då de liksom en längre tid befunnit sig i god sinnesjämvikt och väl fördragit den för dem påtagligen pinsamma interneringen syntes mig tillräckliga garantier vara för handen mot ett förnyadt samhällsvådligt uppträdande från deras sida och en fortsatt internering således ej påkallad.

Klagomål öfver behandlingen, öfver maten m. m. hafva som vanligt förekommit i ett antal fall. Oftast hafva de varit uppenbarligen sjukligt motiverade och vanligen framförts af den lilla stammen af de vid alla inspektioner ständigt sig anmälade patienter af den paranoiska typen i dess olika skiftningar. I enstaka fall hafva klagomålen om än säkerligen öfverdrifna, allt för starkt färglagda eller objektivt sedt obilliga, möjligen ej alldeles saknat grund. I hvad mån detta varit fallet har dock ej med full säkerhet kunnat utrönas vid inspektionerna, då det därvid gällt händelser och förhållanden som legat allt för långt tillbaka i tiden för att efteråt kunna tillförlitligen utredas, och i alla händelser har intet af dessa klagomål varit af så allvarsam art att jag funnit anledning närmare redogöra för dem i mina inspektionsberättelser; en och annan klagoskrift har dock blifvit desamma bilagd.

Frånsett de speciella klagomålen från de sjukas sida är följande att anföras med afseende på deras behandling och skötsel i allmänhet, hvarom det äfven åligger mig att göra mig noga underrättad.

I föregående årsberättelse har jag omnämnt att betjäningens uppträdande mot de sjuka ej alltid varit som det bort, men att man af de under innevarande år högst väsentligen höjda aflöningsförmånerna för betjäningen och den allt mera utsträckta användningen af kvinnlig betjäning å mansafdelningarna hade skäl att vänta förbättrade förhållanden i berörda hänseende.

I hvad mån denna förväntan uppfyllts kan jag icke afgifva något allmänt omdöme om, men otvifvelaktigt synes vara att omsättningen bland betjäningen icke så litet minskats, och att betjäningenspersonalen således nu är mera stabil än förut, hvilket åtminstone a priori synes innebära ett framsteg. Å vissa anstalter har äfven rekryteringen vid uppstående vakanser varit lättare, i det att ett större eller mindre antal tjänstesökande varit på förhand anmälda och således möjlighet funnits att bland dessa välja den eller dem som syntes för platsen bäst lämpade. Vid en och annan anstalt har det dock alltjämt visat sig vara förenadt med

svårigheter att förvärfva nya sjuktjänare i de afgångnas ställe. Den likformighet i aflöningsförmånerna för sjukvårdsbetjäningen som med redovisningsåret införts och som från många synpunkter innebär så otvifvelaktiga och stora fördelar har sålunda redan, som man ju på förhand kunde befara, visat sig innebära en viss svaghet med hänsyn till de med olika orter växlande arbetspriser — Beträffande användningen af kvinnlig betjäning å mansafdelningen är att nämna, att under året tillkommit 3 sköterskor vid Uppsala hospital och 5 vid Göteborgs hospital. Hela antalet af kvinnlig betjäning å mansafdelningarna uppgår nu till:

5,	hvaraf 1 skolad öfversköterska å Göteborgs hospital
4,	» » » » » Härnösands »
4,	» » » » » Kristinehamns »
4,	» » » » » Lunds »
4,	» » » » » Stockholms »
7,	» » » » » Uppsala »
<hr/>	
Så 28,	» 6 » » » » samtliga hospital

A Uppsala hospital är en sköterska stationerad å den öppna s. k. konvalescentafd. och 2 å första klass, å Stockholms hospital 1 å första klass och å Göteborgs hospital 1 å matsalarna. De öfriga hafva sin tjänstgöring å öfvervakningsafdelningarna. A Lunds och Göteborgs hospital bestrides äfven nattvakten å de lugna mansafdelningarna af sköterskor.

Belåtenheten med den kvinnliga betjäningen å mansafdelningarna har varit allmän och några olägenheter hafva icke försports af ifrågavarande anordning. Sköterskorna själva hafva äfven så vidt jag kunnat finna lika gärna fullgjort denna tjänstgöring som någon annan.

A ett flertal hospital hafva tillkommit en eller flera nattvakter, hvarom närmare vid redogörelsen för öfvervakningsafdelningarna.

A alla hospital är numera anslagen en viss summa, afpassad efter anstaltens storlek, till aflöning åt elever, hvarvid beräknats att en, två eller flera elever å hvarje anstalt eller könsafdelning skola vara anställda året om. I verkligheten är dock helt naturligt antalet elever ganska varierande, i det att vissa tider det beräknade maximiantalet öfverskrides, medan andra tider motsatsen äger rum. — A Stockholms och Uppsala hospital finnes dessutom särskildt anslag för elever som man afser att utbilda till öfversköterskor. A förstnämnda hospital hafva i detta syfte tjänstgjort ett par Sofiasystrar. — Vid Lunds hospital tjänstgör vanligen under nästan hela året någon elev från »Södra Sveriges sjukvårdsförening».

Dessa elever, liksom väl åtminstone hittills Sofiasystrarna, åsyfta visserligen icke att vinna anställning å hospitalen, men sådant har dock i ett eller annat fall ägt rum, och i alla händelser är naturligtvis dessa elevers utbildning af stor betydelse för sinnessjukvården i allmänhet.

Vid Uppsala hospital hafva anordnats teoretiska kurser i allmän sjukvård och speciellt sinnessjukvård, under ledning af anstaltens läkare. Då dessa kurser hufvudsakligen afsetts för elever som antagits för tjänstgöring vid Vänersborgsanstalten hafva nämnda läkare för sin befattning med ifrågavarande kurser erhållit särskildt af K. M:t anvisadt

Berättelse ang. sinnessjukvården.

arvode. — A ett par andra anstalter hafva läkare och uppsyningspersonal meddelat undervisning åt elever och äldre betjäning i mindre omfattning.

Med afseende å öfvervakningsafdelningar och tillsynen af de sjuka är följande att nämna.

Vid Göteborgs hospital har genom den nu afslutade om- och tillbyggnaden tillkommit en öfvervakningsafdelning med permanent tillsyn för 10 lugna patienter, en dito för 13 å 14 oroliga patienter, samt en afdelning om 16 sängar för nattlig tillsyn af orenliga patienter. Å hvardera könsafdelningen tjänstgöra 3 sittande nattvakter, hvaraf en, på manssidan, äfven patrullerar å närbelägen afdelning. — De sålunda nytillkomna möjligheterna för öfvervakning be-tecknades redan vid min inspektion i augusti månad såsom otillräckliga.

Vid Malmö asyl har en kvinnlig patrullerande nattvakt anställts, samt de för orenlighet benägna kvinnliga patienterna så vidt möjligt sammanförts i särskilda sofsalar, som nattvakten har att speciellt öfvervaka.

Vid Piteå hospital hade vid midsommartiden, då jag besökte anstalten, provisoriska anordningar vidtagits för införande af permanent öfvervakning, och för detta ändamål anslag erhållits till aflönande af en manlig och en kvinnlig sittande nattvakt.

A Uppsala hospitals kvinnoafdelning har permanent tillsyn under dagarna indragits å en slags förut provisoriskt anordnad öfvervakningsafdelning för oroliga, hvaremot vunnits 24 platser för permanent öfvervakning å Uppsala läns landstings upptagningspaviljong.

A Uppsala asyl, hvarest under förra året å hvardera könsafdelningen funnos 23 platser för permanent öfvervakning, och för öfrigt tillsynen under natten bestreds af 2 patrullerande nattvakter, hafva nu anställts ytterligare 5 skötare och 3 sköterskor, hvarigenom ett betydligt större antal platser kunnat tagas i anspråk för permanent tillsyn — å manssidan omkring 40, samt för nattlig tillsyn ytterligare nära 20 — och å kvinnoafdelningen 89 platser för permanent tillsyn. Under dagarna tjänstgöra å dessa afdelningar 4 skötare och 5 sköterskor, under nätterna 2 skötare och 3 sköterskor, hvartill kommer en manlig och 2 kvinnliga patrullerande nattvakter.

Vid Vadstena har å kvinnoafdelningen tillkommit en nattlig öfvervakning med 20 platser, hvarför ytterligare en sköterska anställts.

Vid Växjö hafva genom en nu afslutad ombyggnad tillkommit relativt stora öfvervakningsafdelningar, hvilka emellertid vid mitt besök å anstalten helt nyss och endast i ringa omfång tagits i bruk, hvarför jag icke nu kan närmare redogöra för anordningarna å dessa afdelningar.

Slutligen har vid Visby hospital i den ombyggda före detta lasarettbyggnaden anordnats en öfvervakningsafdelning med ett 10-tal platser å kvinnoafdelningen.

Ganska många och relativt omfattande förbättringar i och för tillsynen af de sjuka äro sålunda att anteckna. — Om man undantar Malmö asyl som i vissa hänseenden ej är jämförlig med öfriga anstalter saknas för närvarande

öfvervakningsafdelningar för permanent tillsyn endast å en anstalt nämligen Lunds asyl, hvilket såsom jag i berättelse öfver af mig förrättad inspektion af denna anstalt framhållit, beror på att utrymme saknas för bostäder åt det ökade antal betjäning, som är en nödvändig förutsättning för anordnandet af permanent öfvervakning. Då saknaden häraf å denna stora anstalt medför kännbara olägenheter i flera afseenden synes det mig, som jag likaledes framhållit i berörda berättelse, vara en angelägenhet af synnerlig vikt att åtgärder snarligen vidtagas för beredande af tillräckligt utrymme för nödigt antal betjäning å anstalten i fråga.

Beträffande öppen-dörrsystemets användning är ingen nämnvärd förändring att anteckna. Vid Piteå hospital har den ursprungligen till epidemisjukhus afsedda träbyggnaden, som på senare år användts till fri vård af högst 6 manliga patienter, nu ånyo tagits i bruk för sitt ursprungliga ändamål, hvilket emellertid endast innebär en tillfällig minskning af möjligheterna för en friare behandling, enär tvenne skötarebostadshus afsedda för vård af tillsammans 12 i skötarefamiljerna inackorderade sjuka, äfvensom en s. k. kollonivilla för 20 manliga patienter, nu torde vara färdiga att tagas i bruk.

Den nyuppförda kollonivillan vid Växjö hospital var redan vid mitt besök i maj månad färdig, men lär ännu icke hafva börjat beläggas.

Å de för närvarande befintliga öppna afdelningarna i Härnösand, Lund, Uppsala (och Vadstena, hvarest å kvinnosidan finnes en »halföppen» afdelning) har patientantalet i allmänhet varit något mindre än utrymmet medgifvit, hvilket dock säkerligen mest beror på dessa afdelningars för öppendörrsystemets tillämpning mindre gynnsamma belägenhet.

Både å dessa anstalter och å de öfriga pläga i alla händelser ett antal patienter — å de större anstalterna uppgående till ett par tre tiotal eller måhända mera — få gå fritt på området utan tillsyn, ehuru de hafva sin bostad å slutna afdelningar.

Ändamålsenliga lokala anordningar och en väl aflönad och skolad, samt tillräckligt talrik betjäningpersonal äro utan tvifvel de väsentliga förutsättningarna för vederbörande läkares verksamhet med afseende å sjukvårdens ordnande och handhafvande på bästa möjliga sätt, och så tillvida kan man åtminstone a priori påstå att den offentliga sinnessjukvården äfven under detta år gjort icke oväsentliga framsteg.

Å andra sidan kan man mera direkt bilda sig ett om-döme om dessa anstalters verksamhet, och särskildt om sjukvårdens handhafvande bland annat af exempelvis uppgifterna om antalet arbetande, snygghetsförhållandena å anstalter, förekomsten af tvångsmedlens användning, omfattningen af sänglägebehandlingen och andra behandlingsmetoder såsom sängbad, narcotica i hypnotica m. m.; hvaraf här lämnas en kortfattad öfversikt af hithörande förhållanden.

För antalet arbetsdagar å de olika anstalterna redogöres årligen i Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående sinnessjukvården i riket, hvarför jag ej vid mina inspektioner plägar taga kännedom om hithörande uppgifter i vidare mån än att jag antecknat antalet arbetande vid inspektionstillfället. Af nämnda berättelser framgår att medeltalet arbetande för dag under femårsperioden 1899—1903 ökats från 34 % till 38 % för samtliga anstalter tillsammans. — Att döma af ett allmänt intryck torde äfven sedermera och särskildt under redovisningsåret antalet arbetande ha ökats. I synnerhet har detta varit i ögonen fallande å de vanligen s. k. B-afdelningarna — hvarest vårdas hufvudsakligen äldre, obotligt sjuka, förslöade patienter, af hvilka en hel del förut sysslolösa numera mångenstädes blifvit förmådda att arbeta åtminstone med dref- eller tras-plockning. — Värdet af detta arbete, om man så får kalla det, är naturligtvis ringa eller intet från ekonomisk synpunkt. Dess betydelse för sjukvården är däremot så mycket större, i det att denna sysselsättning utan tvifvel icke så litet distraherar de sjuka från deras eljest okunniga eller annorledes störande ovanor samt sålunda bidrager till upprätthållande af bättre ordning, stillhet och snygghet å ifrågavarande afdelningar.

Angående snygghets- eller rättare osnygghetsförhållandena å de olika anstalterna meddelade jag i min förra årsberättelse en tablå, angifvande medeltalet osnygga för dag i procent af den för hvarje anstalt beräknade beläggnings-siffran.

För jämförelses skull anföras här ånyo dessa siffror jämte dem som vunnits vid innevarande års inspektioner.

Af denna tablå inhämtas, att någon ökning synes hafva ägt rum å Kristinehamns och Piteå hospital. Föregående års siffror från det förstnämnda hospitalet beräknades emellertid med stöd af uppgifterna från allenast en månad, som möjligen tillfälligtvis haft att uppvisa mindre osnygghet än året i dess helhet och hvad beträffar Piteå hospital har antalet groft osnygga afsevärdt sjunkit.

Antalet osnygga i procent under åren 1904 och 1905.

Anstalt.	Hela anstalten.		Mansafdelningen.		Kvinnofdelningen.	
	1904.	1905.	1904.	1905.	1904.	1905.
Göteborgs hospital . .	12.0	5.7	6.8	2.6	17.2	8.7
Härnösands »	—	3.1	—	2.9	—	3.3
Kristinehamns » . . .	5.0	6.3	2.3	3.1	7.9	9.4
Lunds »	5.1	3.1	6.8	3.0	3.4	3.3
» asyl	6.2	6.0	3.9	3.7	8.5	8.5
Malmö »	—	10.8	—	11.0	—	8.0
Nyköpings hospital . . .	8.2	6.2	4.2	3.0	14.9	12.2
Piteå »	6.7	7.4	8.7	8.9	4.5	5.5
Stockholms »	8.7	7.7	6.7	4.2	10.4	11.1
Uppsala »	6.0	4.6	5.2	5.7	7.2	3.0
» asyl	10.4	6.0	9.2	5.4	11.5	6.5
Vadstena hospital	9.1	7.7	6.9	6.2	11.5	9.3
Visby »	—	7.0	—	7.6	—	5.7

Vidare framgår, att en knappt afsevärd ökning ägt rum å Stockholms hospitals kvinnoafdelning och Uppsala hospitals mansafdelning, oakadt för dessa anstalter i dess helhet årets siffra är icke så litet gynnsammare än föregående års, samt att tillståndet å Lunds asyls kvinnoafdelning är alldeles lika i år som förra året.

Eljest har under redovisningsåret öfverallt en förbättring varit att anteckna; på några anstalter, eller afdelningar däraf, högst väsentliga förbättringar. En jämförelse mellan denna tablå och förut lämnade redogörelse för under året tillkomna öfvervakningsafdelningar i nattvakter ger vid handen ett alldeles bestämdt samband mellan dessa anordningar å ena sidan och den förbättrade snyggheten å den andra. — Att vederbörande läkares intresse varit af ej mindre stor betydelse är gifvet.

Med afseende å de anstalter, från hvilka uppgifter under föregående år ej vunnits, må påpekas, att Hernösands hospital i år uppvisar ovanligt låga siffror samt att vid Malmö asyl, med dess höga frekvens, likväl en mycket väsentlig förbättring inträdt å kvinnoafdelningen i följd af förutnämnda ökade tillsyn under nätterna.

Från Växjö hospital har på grund af där rådande provisorium icke heller under detta år någon medelsiffra kunnat vinnas, men äfven där har en stark minskning af osnyggheten ägt rum i följd af skärpta föreskrifter för nattvakterna.

Med afseende å tvångsmedlens användning har jag i föregående årsberättelse omnämnt att någon tillförlitlig öfversikt häraf knappast varit möjligt på grund af att årsammandrag af hithörande uppgifter saknats och att anteckningarna förts på något olika sätt å de olika anstalterna, hvarför jag då nödgades inskränka mig till ett omnämnande af att mitt allmänna intryck var att detta år (1904) ingalunda utmärkte sig för bättre förhållanden än närmast föregående år.

Berörda olägenheter beträffande anteckningarna om tvångsmedels användning ha väl kvarstått äfven under detta år, men en jämförande granskning af uppgifterna från årets inspektioner med dem från föregående år ger dock vid handen att användningen af tvångsmedel under redovisningsåret betydligt minskats.

Å Göteborgs hospital har efter öfvervakningsafdelningarnas tillkomst isoleringarnas antal och långvarighet nedgått i väsentlig mån och tvångsmedel i allmänhet förekommit mycket sparsammare.

Vid Piteå hospital hafva under förra hälften af året alla tvångsmedel småningom kommit ur bruk.

Vid Stockholms hospital har antalet isoleringar minskats betydligt (liksom förut hafva de i regeln varit ytterst kortvariga).

I Vadstena har en ytterst farlig patient, hvilken förut i följd af dråp å en medpatient en längre tid varit oafbrutet isolerad, under året nästan ständigt kunnat vara framme bland de andra.

Å öfriga anstalter hafva med blott ett undantag liksom förut endast helt enstaka och nästan alltid helt kortvariga isoleringar ägt rum.

Sistnämnda undantag gäller en kvinna å Nyköpings hospital — den enda patient å statens hospital och asyler som

för närvarande är permanent isolerad sedan längre tid tillbaka. Trots upprepade och med ihärdighet fortsatta försök med alla andra till buds stående medel, har denna patient visat sig absolut omöjlig för en annan tillvaro än den att vara instängd i enrum.

Skyddströjor ha kommit till användning i tillsammans 12 fall, hvaraf mera än hälften under årets första månader. I fyra fall har det kräfts kirurgisk behandling, i de öfriga svårt förstörelsebegär eller intensiva försök att skada sig själf.

Klädnig med blindärmar har förekommit i 4 fall af jämförliga orsaker; samt s. k. libbälte, hvarest en eller båda händerna fixerats, äfvensom pat:s fixering i bädden i ett eller annat fall å alla anstalter tillsammans tagna.

Segeldukstäcke vid långbad användes ej alls på vissa anstalter, å hvilka långbad anses kontraindicerade om pat. behöfver tvingas att kvarligga i badet medelst mekaniska medel. Å andra anstalter ha dylika täcken användts i enstaka fall, men vanligen ej registrerats å tvångsmedelslistorna.

Handskar af läder eller tyg — den lindrigaste formen för tvångsmedel — ha å en del anstalter alls ej användts, å andra i endast helt enstaka fall, men å vissa anstalter relativt oftare — å ett tiotal eller ett dussin patienter eller så omkring, vanligen helt korta tider.

Förteckning öfver antalet i psykiatiskt-terapeutiskt syfte sängliggande patienter föres ej å hospitalerna och asylerna, hvarför något för längre tid gällande medeltal icke kunnat vinnas. Antalet sängliggande vid inspektionstillfället har jag likväl äfven i år antecknat; det har uppgått till 322 mot 231 förra året. Största delen af ökningen torde dock bero på tillkomsten af nya öfvervakningsafdelningar.

Anteckningar om långbad särskildt föras endast å Stockholms hospital. Några jämförande uppgifter om denna behandlingsmetods användning kunna därför ej meddelas. — Detsamma gäller användningen af narcotica. Att sammanställa uppgifterna härom torde väl för öfrigt vara förenadt med praktiska svårigheter.

Viktlistor föras numera å de flesta anstalter. Å vissa anstalter föras äfven allehanda grafiska och tabellariska uppgifter öfver patienternas psykiska och kroppsliga tillstånd i olika hänseenden. — En sammanställning af dylika uppgifter kan naturligtvis vara omöjlig eller ändamålslös; stundom anses att arbetet med en sådan sammanställning skulle vara allt för betungande och om än möjligen medförande någon nytta likväl icke så stor att den motsvarade arbetet.

För min del tror jag dock att fortlöpande och öfversiktligt samlade anteckningar i berörda hänseenden kunna vara af stor betydelse såsom ett medel för vederbörande läkare att kunna kontrollera i hvad mån de lyckats realisera sina intentioner och principer med afseende på sjukvården, samt såsom ett gif akt vid möjligen börjande öfverdrifter eller missförhållanden i ett eller annat hänseende. Att härutinnan låta sig nöja med allmänna intryck tror jag kan

leda till ledsamma missräkningar, särskildt med hänsyn till de talrika och mångskiftande omsorger som tillkomma anstaltens ledare och chef och som försvåra hans öfversikt öfver de olika grenarna af anstaltens verksamhet.

För under året inträffade själfmord torde redogöras i öfverstyrelsens underdåniga berättelse.

Beträffande ett svårare öfverfall af en patient på en annan har jag haft anledning att i vederbörlig inspektionsberättelse göra vissa erinringar.

Å ett par anstalter hafva inträffat ett relativt stort antal fall af visserligen i regeln mycket lindriga kroppsskador, hvilket utan tvifvel väsentligen är att tillskrifva den å berörda anstalter rådande relativa öfverbeläggningen; denna bör väl kunna minskas allteftersom Medicinalstyrelsens plan till hospitalsväsendets utveckling blir realiseradt.

Svårigheterna att vinna inträde å statens anstalter har under året ytterligare stegrats, i det att exspektantlistorna vid årets inspektioner visat en totalsumma af 2,307 till inträde anmälda mot 1,963 vid förra årets inspektioner. — Båda dessa siffror äro emellertid utan tvifvel något större än som motsvaras af verkligheten, i det att ett antal af de anmälda säkerligen aflidit, tillfrisknat eller så förbättrats, att anstaltsvård ej längre är af behovet påkallad, ehuru vederbörande sökande ej ansett sig behöfva lämna meddelande härom. — Exempelvis kan nämnas, att öfverläkaren vid Piteå hospital gjort förfrågan i berörda hänseenden i 28 fall. Af dessa förfrågningar hade 4 ej alls besvarats; i 9 fall meddelades att den anmälda tillfrisknat; 7 voro icke vid tillfället i behof af anstaltsvård, 7 betecknades såsom fortfarande i behof af sådan vård och 1 hade »försämrats».

Ett annat exempel kan meddelas från Härnösands hospital, hvarest öfverläkaren, utan att på förhand hafva gjort sådana förfrågningar som ofvan nämnts, efterskrifvit ej mindre än 10 män och 4 kvinnor efter hvarandra, om hvilket det först då i sista minuten meddelades, att behof af anstaltsvård ej längre var för handen. Ytterligare en manlig patient, som efterskrifvits, hade helt enkelt ej alls låtit sig afhöras.

Oaktadt den stora mängden anmälda måste således stundom under längre tid flera platser stå obelagda och den redan i och för sig tröga omsättningen ytterligare minskas, och detta genom liknöjdhet och försumlighet hos vederbörande myndigheter eller enskilda.

Här nedan meddelas, i procent, antalet under de olika åren anmälda exspektanterna, hvarvid äfven för jämförelses skull anföras motsvarande uppgifter från mina föregående årsberättelser:

	1897.	1898.	1899.	1900.	1901.	1902.	1903.	1904.	1905
1903	0.8	1.3	2.6	6.7	13.4	41.7	33.5	—	—
1904	0.2	0.7	1.3	3.3	10.0	21.3	34.0	29.2	—
1905	0.1	0.4	0.7	1.6	5.8	13.3	18.3	29.4	30.3

Väntetiden för de nyintagna har ställt sig på följande sätt vid *hospitalen*:

	Mindre än 1 mån.	1—3 mån.	3—6 mån.	6—12 mån.	1—2 år.	2—3 år.	3—4 år.	4—5 år.	Mera än 5 år.
1903	32.2	21.3	19.3	20.3	3.1	1.2	1.2	1.2	0.2
1904	32.8	22.9	16.8	18.1	6.1	2.1	0.4	0.4	0.2
1905	30.1	17.0	13.1	17.5	11.7	6.6	2.3	0.5	1.4

samt vid *asylerna*:

									Från hosp.
1903	8.6	15.7	17.0	27.4	10.4	15.7	3.3	2.0	0.1
1904	1.9	4.0	19.0	18.3	26.8	11.1	9.8	0.7	25.5
1905	1.9	1.0	—	1.9	13.3	32.4	22.9	8.6	3.8

Både vid asylerna och hospitalen har således väntetiden varit längre än föregående år, vid asylerna i synnerligen hög grad, hvilket delvis berott på öfverflyttningar från hospital.

Vidare framgår af de anförda siffrorna att nära hälften af de nyintagna fått plats på hospital inom tre månader. De akuta fallen hafva sålunda i allmänhet fått företräde framför de mera kroniska och sannolikt obotliga, hvilket ju onekligen är det mest berättigade, då man under nuvarande förhållanden omöjligen kan tillgodose alla sinnessjukas intressen i samma omfattning.

I detta sammanhang tillåter jag mig att återkomma till en fråga som jag mera utförligt afhandlat i min årsberättelse för år 1903, nämligen skillnaden mellan hospital och asyl, en skillnad, som i åtskilliga hänseenden ej kan upprätthållas och som, där så sker, medför åtskilliga oegentligheter och olägenheter. Jag är fortfarande af den mening att alla anstalter i detta hänseende böra vara likställda, d. v. s. vara både hospital och asyler, samt att den gamla häfdvunna benämning för sinnessjukanstalter inom vårt land, hospital, tillräckligt anger dessa anstalters karaktär. — Genom den ifrågasatta förändringen skulle också den egendommiga dualism som vid anstalterna i Uppsala och Lund råder mellan de olika afdelningarna lämpligen kunna häfvas, så att förflyttning från det s. k. hospitalet till den s. k. asyl eller tvärtom kunde ske utan vidare omständigheter i mån af behof, och intagningar ske utan hänsyn till å hvilken af dessa afdelningar uppstode ledig plats. — Jag får därför förnya min hemställan att K. Medicinalstyrelsen ville taga ifrågasvarande angelägenhet under ompröfning.

Vid granskning af intagningshandlingarna har jag i några enstaka fall anträffat formella felaktigheter, som dock icke kunnat tillmätas någon verklig praktisk betydelse. Detsamma kan väl i regeln anses vara fallet med de förnyade attester, hvilka jag äfven under detta år påträffat å föräldrade A-bilagor, men denna oegentlighet är dock af den art att jag städse ansett mig böra särskildt anmärka densamma under framhållande af att dylika bilagor ej böra godkännas. I ett par fall var den förnyade attesten ej afgifven på heder och samvete, i ett par andra fall var den

afgifven af en annan läkare än den som utfärdat A-bilagan. Ifrågavarande oegentlighet gällde emellertid endast äldre intagningshandlingar, och i intet fall någon som inkommit under året.

De i A-bilagorna meddelade upplysningarna hafva stundom varit knapphändiga nog, någon gång till den grad, att jag ansett att bilagan ej bort godkännas, då intet sakförhållande anförts ägnadt att gifva stöd åt vederbörande läkares attest om förhandenvaro af sinnessjukdom och behof af hospitalsvård. I ett af dessa fall syntes det äfven vid inspektionen tvifvelaktigt huruvida anstaltsvård varit i vidare mån påkallad. Att sinnessjukdom förelåg befanns däremot i detta liksom i alla öfriga här ifrågavarande fall alldeles otvifvelaktigt.

I ett par fall under året har det inträffat att patienter intagits på ansökan af vederbörande kommunala myndigheter eller den sjukes anhöriga, ehuru det af handlingarna framgått, att patienten ifråga någon tid före ansökningens ingifvande varit tilltalad för brott, men förklarats på grund af sinnessjukdom ej kunna till ansvar fällas. I sådana fall har jag alltid påpekat att vid eventuellt uppkommande fråga om dylik patients utskrifning bör iakttagas hvad föreskrifvet är i § 52 af nåd. stadgan ang. sinnessjuka. — Rätteligen borde väl äfven i dessa fall föreskrifterna i § 39 af samma stadga rörande afgiften för den sjuke böra iakttagas, hvilket emellertid i regeln icke torde ske.

Med afseende å tillämpningen af föreskrifterna rörande anmälan om förmyndarevård har jag bland annat inhämtat att å en af de största anstalterna sådan anmälan endast sker tre gånger om året, hvarigenom beträffande en hel del patienter berörda föreskrift icke blir noggrant iakttagen.

Å ett par håll har jag äfven förnummit en viss benägenhet att om möjligt undvika en sådan anmälan, hvarom här är fråga, enär särskildt patienter med föräldrar i lifvet och utan tillgångar knappast kunna hafva någon fördel af förmyndareskap, men däremot kunna ådraga sig obehag och onödigt uppseende då de som tillfrisknade önska blifva befriade från förmyndareskapet. För öfrigt lider det intet tvifvel att en omyndighetsförklaring upprör och retar den sjuke vida mer än interneringen å anstalt för sinnessjuka.

I det hela tror jag det ligger sanning i denna uppfattning om det än naturligtvis kan tänkas fall i hvilka förmyndarevård kan vara af verkligt behof påkalladt och till gagn för den sjuke.

I alla händelser synes det mig, såsom jag i årsberättelsen för år 1903 påpekat, att den fördel som förmyndarevård må kunna anses innebära borde komma äfven de patienter till godo som åtnjuta vård på vederbörlig fattigvårdsstyrelsens bekostnad. Det rättsliga afgörande af huru hithörande föreskrifter böra tolkas har icke vunnits genom i berörda berättelse omnämnda af Direktionen i Vadstena inledda rättsgången, enär Direktionen i högsta instans förklarats obehörig att i saken föra talan.

Innan jag slutar redogörelsen för den offentliga sinnessjukvården å statens anstalter bör jag nämna att Kolonien i Korsberga sedan föregående berättelse afgafs icke kunnat utvidga sin verksamhet, detta på grund af, att i följd af å Växjö hospital pågående utvidgnings- och ombyggnadsarbeten inga nya patienter där under längre tid kunnat intagas och några för kolonivård lämpliga patienter ej heller utskrifvas.

Vid mitt besök i maj månad fann jag emellertid att fortfarande allt syntes lofva godt för dess framtida verksamhet och utveckling, men äfven att en del därstädes befintliga enskilda ej legitimerade hem för sinnessjuka behöfva kontrolleras med större skärpa än hittills varit fallet.

II. Enskilda med K. M:ts tillstånd upprättade anstalter för sinnessjuka.

Två nya sådana hafva under året blifvit af K. Medicinalstyrelsen godkända efter af mig förrättad afsyning, nämligen fru A. Forsslöfs anstalt vid Vängelsta, Uppsala Näs sin samt fru A. Sjögrens anstalt i Uppsala, det s. k. Peterska hemmet. Båda anstalterna hade redan under år 1904 erhållit nådigt tillstånd för sin verksamhet.

Om de enskilda anstalternas verksamhet för öfrigt är intet anmärkningsvärdt att anföra.

Som förut är Solna sjukhem den enda af dessa anstalter som är i alla afseenden fullt tillfredsställande utrustad för vård af alla slag af sinnessjuka, äfven de mest svårskötta. — Sigtuna sjukhem är i detta hänseende icke alldeles utan resurser, men lämpar sig dock bäst för fall med mildare eller mera kroniskt förlopp. Detta gäller i ännu högre grad om de öfriga enskilda anstalterna.

I allmänhet kan också sägas att vederbörande innehafvare söka att i möjligaste mätto undvika att mottaga mera svårskötta fall, ehuru svårigheten att bereda vård å statens hospital för sinnessjuka af mera burgen ställning stundom nästan tvingar till undantag i detta hänseende. För mera svårskötta sjuka sökes dock vanligen snart nog plats å statens hospital. Detta sker också relativt ofta och af ekonomiska skäl för mera stillsamma sjuka, hvarför omsättningen å de enskilda anstalterna plägar vara relativt liflig och tiden för de sjukas vistelse där ofta ganska kort.

Frånsedt de flesta enskilda anstalters nu anmärkta bristande resurser för vissa fall, är nu vården af de sjuka härstädes i det hela endast godt att säga. I lämpliga fall hafva de sjuka härstädes i de mera hemliknande förhållandena utan tvifvel större frihet och trefnad än som statens hospital kunna erbjuda.

Å Solna sjukhem ha inga tvångsmedel förekommit. Å en anstalt har s. k. mufftröja kommit till användning ett par gånger kortare stunder. Å de öfriga anstalterna med undantag för Holmehus ha en del isoleringar förekommit, som väl troligen skulle kunnat undvikas å en statens anstalt, men som med hänsyn till de lokala förhållandena och respektive patienters tillstånd dock få anses befogade. Utom de nu nämnda ha inga tvångsmedel användts.

Snyggheten har i allmänhet varit god eller tillfredsställande.

Å Solna sjukhem har under året vårdats en patient, hvilkens flera gånger ifrågasatta utskrifning vållat mig icke ringa tvekan. Mot årets slut har han emellertid permitterats sedan jag omsider ansett mig kunna tillstyrka denna åtgärd.

I öfrigt ha inga klagomål värda att omnämna förekommit.

Å Sigtuna sjukhem har inträffat ett självmord, som dock icke kan anses förorsakadt af någon försumlighet från vederbörandes å anstalten sida. Anordningar för permanent tillsyn af vissa sjuka ha emellertid efter denna händelse vidtagits å anstalten.

Vid samma anstalt har förekommit ett läkarbetyg, hvars ofullständighet blifvit vid granskning i Medicinalstyrelsen anmärkt. Såväl anstaltens inspekterande läkare som jag ha dock vid besök å anstalten funnit den patient som i berörda bilaga åsyftades vara otvifvelaktigt sinnessjuk och i behof af anstaltsvård.

III. Med K. M:ts tillstånd upprättade anstalter för obildbara sinnesslöa.

Omvårdnaden om de obildbara sinnesslöa inom vårt land har hittills varit öfverlämnad åt den enskilda barmhärtigheten eller det privatekonomiska initiativet. Då under 1860-talet omvårdnaden om de sinnesslöa i allmänhet först blef föremål för några enskilda personers intresse, och ett par till en början säkerligen mycket anspråkslösa hem för sinnesslöa i följd häraf kommo till stånd, torde man väl icke alltid hafva gjort så sträng åtskillnad mellan bildbara och obildbara, och af de under de närmast följande åren uppstående hemmen eller anstalterna var ett eller annat afsedt hufvudsakligen för asylister. Undervisning och uppfostran af därför mottagliga sinnesslöa var likväl i allmänhet hufvudsyftet och då under 1870-talet statsbidrag började meddelas åt *uppfostriansanstalterna* för sinnesslöa, samt sedermera, med ökad statsbidrag, förbehållet att detta endast finge komma bildbara sinnesslöa till godo blifvit allt mera bestämdt fastslaget, hafva småningom de flesta sinnesslöanstalter nödgats afskilja alla obildbara. Å ett par af nämnda anstalter hafva visserligen alljämt ett antal obildbara fått kvarstanna, men i regeln hafva dessa varit hänvisade till de fåtaliga och vanligen små privatanstalterna, hvilka icke kunnat komma i åtnjutande af statsbidrag. I följd af sistnämnda omständighet hafva en del af dessa små asylers nödgats upphöra med sin verksamhet och å de öfriga torde omvårdnaden om skyddslingarna varit ordnad på ett skärligen primitivt och tarfligt sätt, i synnerhet som någon ordnad kontroll öfver dessa asylers ej förekommit och till och med vanlig läkaretillsyn stundom torde hafva saknats.

Genom nådiga stadgan den 14 juni 1901 ang. sinnessjuka blef visserligen sistnämnda missförhållande såtillvida afhjälpt som föreskrifterna om enskilda anstalter för sinnessjuka blefvo gällande äfven för motsvarande anstalter för sinnesslöa, samt såtillvida att ordnad kontroll öfver ifråga-

varande anstalter möjliggjordes genom bestämmelserna i samma stadga för öfverinspektören för sinnessjukvården. Efter af mig förrättade inspektioner söktes och erhöles äfven nådigt tillstånd att inrätta asylers för obildbara sinnesslöa, i enlighet med bestämmelserna i stadgan ang. sinnessjuka, af Anna Wilkens (»Ebenezer», Jönköping, 12 platser) jämlikt K. Br. den 28 november 1902, af Maria Krantzson (Karls-lund, Fresta socken, Stockholms län, 49 platser) jämlikt K. Br. den 6 februari 1903 och 26 februari 1904 samt af Emilie Häggblom, (Sköfde, 12 platser) jämlikt K. Br. den 17 september 1904. Den sistnämnda har dock sedermera förklarats sig ur stånd att uppfylla koncessionsvillkoren, hvarför hennes hem (eller anstalt) är att anse såsom enskildt, ej legitimeradt.

Föreskrifterna i stadgan ang. sinnessjuka är emellertid icke i allo tillämpliga å eller lämpliga för asylers för sinnesslöa, hvilka särskildt i ekonomiskt hänseende genom dessa föreskrifter blefvo väl mycket betungade. För att befordra utvecklingen af vården om de obildbara sinnesslöa fordrades uppenbarligen dels något lindrigare former för tillsynen af dessa anstalter, dels och framför allt statsbidrag.

Frågan om sådant bidrag för de obildbara sinnesslösas vård berördes redan år 1894, i ett då afgifvet »underdånigt betänkande och förslag till ordnande af andesvagas undervisning af därtill i nåder utsedde kommitterade», hvilka likväl ansågo sig, med hänsyn till de ifrågasatta dryga kostnaderna för de *bildbara* sinnesslösas vård och uppfostran, då icke böra föreslå statsbidrag till asylers för obildbara i vidare mån än i form af bidrag till anläggningskostnaderna för sådana anstalter. Sedermera väcktes denna fråga åter till lif genom en Riksdagens skrifvelse af den 8 maj 1899, däruti anhölls att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning samt för Riksdagen framlägga förslag rörande åtgärder för att genom statens medverkan bereda vård åt sådana sinnesslöa, hvilka enligt gällande bestämmelser icke kunna vinna inträde å dittills upprättade sinnesslöanstalter.

Men anledning af nådig remiss afgaf K. Medicinalstyrelsen häröfver underdånigt utlåtande den 17 september 1900, och hemställde därvid hufvudsakligen att statsbidrag borde utgå med 200 kronor årligen för hvarje obildbar sinnesslö, utan hänsyn till ålder, och så länge anstaltsvård åtnjöttes.

I underdånig berättelse ang. undersökning af sinnessjuka och sinnesslöa den 8 december 1902 och med stöd af den däri lämnade utredningen angående antalet sinnesslöa, särskildt obildbara sådana, anförde Medicinalstyrelsen, med åberopande af nyssnämnda underdåniga utlåtande, ytterligare endast, att en noggrannare beräkning syntes gifva vid handen, att det årliga bidraget till de obildbara sinnesslöa snarare borde sättas till 250 kronor än till 200 som förut föreslagits.

Sedan 1904 års Riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition å ordinarie stat för 1905 anvisat ett förslagsanslag å 75,000 kronor till bidrag åt anstalter för obildbara sinnesslöa har Kungl. Maj:t i anledning häraf genom nådig kungörelse den 31 december 1904 lämnat närmare föreskrifter för meddelande af statsbidrag åt anstalter för

obildbara sinnesslöa. I följd häraf torde man från innevarande år kunna räkna en ny period i utvecklingen af vården om de sinnesslöa, och speciellt de obildbara sinnesslöa.

Enligt nysberörda nådiga stadga äro de förut i enlighet med stadgan angående sinnessjuka godkända asylerna för obildbara sinnesslöa, nämligen ofvannämnda asylerna vid Jönköping (Ebenezer) och Karlslund utan vidare berättigade till statsunderstöd. Under året hafva dessutom inkommit elfva ansökningar om tillstånd till upprättande af nya asylerna. Vid afgifvande af utlåtande rörande dessa ansökningar har jag utgått från den i Medicinalstyrelsens ofvan omnämnda underdåniga utlåtanden uttalade principer, att asylerna helst borde anordnas i samband med redan befintliga eller tilltänkta uppfostringsanstalter och arbetshem för sinnesslöa, emedan vården af de olika kategorierna af sinnesslöa därigenom torde bäst befrämjas, i synnerhet som en bestämd gräns mellan bildbara och obildbara icke alltid är möjlig att uppdraga.

Vidare har jag ansett mig ej böra uppmuntra uppkomsten af ett flertal små asylerna, enär å sådana resurserna för de sinnesslösas lämpliga vård i allmänhet oundvikligen blifva mindre, driftkostnaderna relativt högre och kontrollen svårare att göra effektiv.

Slutligen har jag ansett mig böra upprätthålla vissa minimifordringar med afseende å utrymme etc., som allmänt tillämpas å välordnade utländska anstalter af detta slag. Det kännbara behovet af anstaltsvård för dessa sinnesslöa försäkrar nämligen en tendens att öka beläggningssiffran å asylerna utöfver hvad som med hänsyn till vidmakthållande af ordning och renlighet kan anses tillåtligt.

Utgående från dessa synpunkter har jag afstyrkt tre af de under året förekommande ansökningarna, af hvilka två icke heller vunnit K. M:s bifall. Den tredje har vunnit nådigt godkännande sedan en del ganska omfattande lokala förbättringar vidtagits.

De öfriga har jag tillstyrkt, ehuru i ett par fall icke utan tvekan och vissa förbehåll, samt delvis med frångående af ofvan anförda principer. Då utvecklingsmöjligheter synts vara för handen har jag nämligen icke ansett mig böra motverka anordnandet af asylerna eller asylafdelningar äfven om de för närvarande ej i allo motsvara berättigade anspråk.

Trenne ansökningar hafva inkommit så sent att något anslag af statsmedel för innevarande år ej kunnat ifrågakomma.

De asylerna som under året erhållit nådigt tillstånd för sin verksamhet samt efter af mig verkställd afsyning blifvit af K. Medicinalstyrelsen godkända äro:

1) Älfsborgs och Skaraborgs läns asylafdelning vid uppfostringsanstalten och arbetshemmet för sinnesslöa å Johannesberg vid Mariestad — med högst 8 platser (K. Br. 10 mars).

2) Föreningens för vård af obildbara idioter inom Skåne asyl Nyhem vid Hälsingborg — med högst 14 platser (K. Br. 7 april).

3) Föreningens Rädda Sveriges eländigaste barn asyl Vilhemshöjd vid Värnamo — högst 24 platser (K. Br. 26 april och 15 sept.).

4) Kronobergs asyl (tillhörigt en enskild förening) vid Växjö — högst 12 platser (K. Br. 5 maj).

5) Västmanlands läns asylafdelning vid uppfostringsanstalten arbetshemmet för sinnesslöa å Sofielund, Strömsholm — högst 18 platser (K. Br. 5 maj och 6 oktober).

6) Föreningen Margaretahemmets asylafdelning vid uppfostringsanstalten för fallandesjuka sinnesslöa vid Åkeshof, Stockholm — högst 22 platser (K. Br. 19 maj).

Af de sålunda till statsbidrag berättigade asylerna tillhöra två enskilda personer, nämligen Ebenezer och Karlslund, fyra enskilda föreningar, nämligen Nyhem, Vilhelmshöjd, Växjöasylen och Margaretahemmet samt två vederbörande landstings uppfostringsanstalter, nämligen Johannesberg och Sofielund. Endast de tre sistnämnda äro förenade med uppfostringsanstalter, de 5 öfriga äro fristående och endast afsedda för obildbara.

Antalet platser å samtliga asylerna tillsammans uppgår till 159.

Statsbidrag har sökts och erhållits för tillsammans 137 sinnesslöa till ett sammanlagdt belopp af 34,250 kronor, hvaraf tilldelats:

Karlslund . . .	12,250 kr. för 49 elever	Vilhelmshöjd . . .	4,500 kr. för 18 elever
Ebenezer . . .	1,750 „ „ 7 „	Växjöasylen . . .	3,000 „ „ 12 „
Johannesberg . . .	1,500 „ „ 6 „	Sofielund . . .	3,000 „ „ 12 „
Nyhem . . .	3,500 „ „ 14 „	Margaretahemmet	4,750 „ „ 19 „

Å ett flertal af asylerna hafva under året företagits en del lokala utvidgningar, omändringar eller förbättringar i enlighet med de för anstaltens godkännande fastställda villkoren eller enligt af mig meddelade anvisningar.

Mot vården af de sinnesslöa har intet väsentligt varit att anmärka. Tvångsmedel ha å de flesta anstalter alls ej förekommit. Snyggheten har varit efter omständigheterna tillfredsställande och på en del anstalter väsentligen bättre än under föregående år.

Personalen har i allmänhet ingen annan utbildning för sitt kall än den de genom egen erfarenhet förvärfvat. I många fall har dock denna erfarenhet vunnits under mångårig befattning med asylvård och för öfrigt har jag nästan öfverallt hos personalen funnit ett intresse och en ömhet för dessa skyddslingar, hos hvilka man ofta ej kan upptäcka mycket mänskligt, som icke kan undgå att väcka förvåning och beundran.

Ett under sommaren i Mariestad församladt möte af representanter för de svenska sinnesslöanstalterna har hos K. Medicinalstyrelsen gjort hemställan om att K. Medicinalstyrelsen ville gå i författning om uppgörande af normalritningar till asylerna för sinnesslöa, hvilken framställning blifvit remitterad till mig för afgifvande af yttrande. Emellertid är jag tveksam om huruvida tiden ännu är inne för uppgörande af dylika normalritningar samt huruvida någon allmängiltig sådan kan uppgöras, enär den stundom obetydliga, stundom mera omfattande storlek man på olika håll vill gifva en blifvande asyl torde betinga alldeles skiljaktiga planläggningar och dels densamma i väsentlig mån måste blifva beroende af det mer eller mindre

intima samband som förutsattes mellan en asyl och en förhandenvarande eller samtidigt med asylens eventuellt planerad uppfostringsanstalt. Möjligen kunde ett allmänt program vara till större gagn. Likväl har jag ej hunnit till fullo öfverväga denna fråga.

Frågan om anordnande af nya asyler föreligga enligt hvad jag inhämtat i flera län äfvensom i Stockholm och i Gäfle och har jag på anmodan i ett par fall lämnat råd och upplysningar härutinnan samt granskat föreliggande ritningar och förslag.

IV. *Enskilda ej legitimerade hem och anstalter för sinnessjuka och sinnesslöa*

har jag liksom förut haft tillfälle att besöka endast i ringa omfattning och har här intet att angående dem anföra utöfver hvad jag i berättelserna öfver hvarje särskildt besök meddelat.

V. *Länslasarett och jämförliga anstalter.*

Stockholms hälsovårdsnämnds upptagningsanstalter äro inrymda i provisoriska lokaler på tre olika platser i staden. Lokalerna äro delvis dåliga, delvis efter omständigheterna ganska ändamålsenliga, läkarekrafterna äro utan tvifvel med hänsyn till lokalernas spridda belägenhet otillräckliga, men betjäfningsförhållandena äro goda — bland annat förtjänar anmärkas att på ett par undantag när endast kvinnlig betjäning användes å mansafdelningarne — hvartill kommer att sjukvården i öfrigt är ordnad efter tidsenliga principer. Oaktadt de bristfälliga yttre resurserna och oaktadt anstalterna nödgas mottaga sinnessjuka utan hänsyn till deras eventuella våldsamt eller samhällsvädllighet ifrågakomma inga tvångsmedel och inga svårigheter att utan sådana medel på lämpligt sätt vårda de sjuka. Förtjänsten häraf tillkommer naturligtvis i väsentlig mån ledningen af anstalterna, men en omständighet som säkerligen bidrager till det goda resultatet är att de sjuka i regeln inkomma genast, så snart de visat sig vara i behof af vård, och således utan att förut hafva blifvit vårdslösa, vanvårdade eller i all välmening oförståndigt behandlade eller missvårdade. — Betydelsen häraf framträder ingenstädes i vårt land så tydligt som inom dessa i vissa hänseenden underhaltiga anstalter.

Beträffande länslasaretten må endast i korthet här omnämnas följande.

Vid Eksjö lasarett har en större tillbyggnad ägt rum. På grund af att läkaretjänsten vid mitt besök var vakant uppsköt jag dock en mera ingående inspektion. Vadstena lasarett besökte jag hufvudsakligen med anledning af en där ifrågasatt om- och tillbyggnad. Å Falköpings lasarett har genom en tillbyggnad ganska godt utrymme vunnits för vård af sinnessjuka. Åtskilliga detaljer af tillbyggnads- och omändringsarbetena voro dock mindre lyckade och en ordnad

permanent öfvervakning hade ännu ej genomförts. Grundad förhoppning synes emellertid finnas om en ändamålsenligt anordnad sinnessjukvård härstädes. — Å Uddevalla lasarett hade likaledes nyligen en om- och tillbyggnad ägt rum, som dock, då man gjort sig beroende af en äldre byggnads föräldrade plananordning icke blifvit i allo lyckad. Sjukvården var dock här ordnad på bästa sätt så vidt som de lokala förhållandena medgifvit. I Borås finnes endast ett par enkelrum för sinnessjuka. Då Älfsborgs läns landsting nu erhållit medgifvande att vid Vänersborgs hospital uppföra en upptagningsanstalt för sinnessjuka torde man kunna hoppas att lasarettens inom länet befattning med sinnessjukvård må upphöra. — Å Ängelholms lasarett fann jag förhållandena otillfredsställande till den grad, att den behandling som här komma de sinnessjuka till del måste betecknas som vanvård. — Nämnas bör i detta sammanhang, att jag under föregående år fann likaledes mycket otillfredsställande förhållanden vid ett annat af samma läns lasarett nämligen det i Kristianstad. — I Nyköping har jag äfven under detta år funnit den på länet ankommande sinnessjukvården ordnad bättre än på de flesta andra motsvarande anstalter. Då denna anstalt är tämligen ny samt så stor att den åtminstone hittills tämligen synes motsvara länets behof har omsättningen varit liflig och tillströmningen af nyinsjuknade patienter relativt riklig, i alla händelser vida rikligare än å Nyköpings hospital, hvarest flertalet af de nyintagna omedelbart förut vårdats å lasarettens upptagningsanstalt. Det flerstädes öfverklagade missförhållandet att lasarettens upptagningsanstalter, med deras äfven i bästa fall mindre goda resurser, få mottaga de nyinsjuknade och mera svårskötta under det att å hospitalen en allt större anhoppning äger rum af kroniska och obotliga fall har så vidt jag erinrar mig ingenstädes framträdtt så skarpt som här. — En lasarettsläkare har framkastat tanken på att ett patientutbyte mellan hospitalen och lasarettens upptagningsanstalter för sinnessjuka borde regleras genom Medicinalstyrelsens försorg, och ehuru det torde vara svårt att praktiskt realisera denna tanke, förtjänar den måhända att tagas i närmare öfvervägande.

Utom förutnämnda tillbyggnader i Eksjö, Falköping och Uddevalla har under året tillkommit en af Uppsala läns landsting anordnad upptagningspaviljong med 24 platser. Älfsborgs läns landsting har som nämnts erhållit tillstånd att vid Vänersborgs hospital och asyl anordna en upptagningsanstalt. En sådan har också med vederbörligt tillstånd börjat uppföras vid Växjö hospital af Kronobergs och Blekinge läns landsting i förening.

Enligt hvad jag inhämtat lär Norrbottens läns landsting planera en ny upptagningsanstalt vid Piteå hospital, om medgifvande därtill kan erhållas.

VI. *Försörjningsinrättningar och fattiggårdar.*

Å Göteborgs stads försörjningsinrättning vårdas utom till fattigvården hörande kroniskt sinnessjuka äfven ett stort antal akuta fall, hvadan inrättningens hospitalsafdelning har karaktären af upptagningsanstalt för sinnessjuka. Såsom

sådan kan den helt naturligt icke motsvara alla de högsta fordringar, men i det hela är numera intet annat än godt att säga om sinnessjukvården å ifrågavarande inrättning. Detsamma kan äfven sägas om asylerna för sinnessjuka vid Stockholms stads allmänna försörjningsinrättning. Utrymmet tillåter dock icke upptagandet i denna asyl af alla å inrättningen intagna sinnessjuka, hvilket naturligtvis är ett missförhållande.

Om båda ifrågavarande inrättningar gäller för öfrigt att en sinnessjukvård af så stor omfattning knappast kan vara sammankopplad med fattigvården utan att olägenheter och oegentligheter göra sig gällande.

Vid försörjningsinrättningen i Uppsala, hvarest vid af mig under 1902 förrättad inspektion en del anmärkingar voro att göra med afseende å sinnessjukvården, hafva nu väsentligen förbättrade anordningar såväl beträffande de lokala förhållandena som tillsynen blifvit genomförda i närmaste öfverensstämmelse med af mig på fattigvårdsstyrelsens begäran meddelade råd och anvisningar.

Vid öfriga af mig under året besökta fattiggårdar resp. försörjningsinrättningar har jag funnit relativt nyligen anordnade lokaler för sinnessjuka. Med afseende å vissa detaljer ha visserligen åtskilligt varit att anmärka men i det hela hafva ifrågavarande anordningar vittnat om betydligt större omtanke om de sinnessjuka än jag eljest i allmänhet varit van att finna å jämförliga inrättningar.

Beträffande min verksamhet i öfrigt är följande att anföra:

Från och med den 13 till och med den 25 februari samt från och med den 12 juli till och med den 14 augusti har jag tjänstgjort såsom referent för hospitalsärenden inom K. Medicinalstyrelsen.

Därvid har jag bland annat handlagt 14 rättsmedicinska utlåtanden rörande sinnesbeskaffenhet, hvaraf ett haft afseende å civilmål, de öfriga 13 å brottmål.

Dessutom har jag på anmodan af referenten för hospitalsärenden rådgjort med honom angående ett antal andra utlåtanden.

Bihang 3.

Rättsmedicinska utlåtanden angående sinnesbeskaffenhet, afgifna af öfverläkare vid hospital.

1.

Sedan Kungl. Styrelsen genom skrifvelse till Kungl. Direktionen för Göteborgs hospital af den 21 sept. 1904 förordnat, att häktade, för olofligt tillgrepp tilltalade postbetjänten A. K. L. från K. skulle för observation och under-

Berättelse ang. sinnessjukvården.

Vidare har jag i samråd med nyssnämnda referent på uppdrag af K. Styrelsen afgifvit förslag till formulär för osnygghets- och tvångsmedelslistor för sinnessjukanstalterna samt program för en afdelning för första klass patienter vid Göteborgs hospital.

Som förut nämnts har jag afgifvit yttrande rörande alla under året inkomna ansökningar om tillstånd att inrätta asylerna för obildbara sinnesslöa, af hvilka sex ofvan uppräknats. De fem återstående hafva ingifvits af 1) S. I. Toll, Eksjö, 2) Bertha Kristiansson, Kungsbacka, hvilka båda af mig afstyrkts och af K. M:t afslagits samt 3) Bengta Hansson i Göteborg och 4) Styrelsen för döfstuminstitutet i Hjorted samt 5) Föreningen för sinnesslöa barns vård, hvilka af mig tillstyrkts på vissa villkor.

Äfvenledes har jag afgifvit yttrande angående begärdt statsunderstöd för de under året godkända asylerna, äfvensom förslag till instruktioner och formulär för dessa anstalter.

Slutligen har jag deltagit i arbetet inom

1:o) en kommission för uppgörande af ritningar och kostnadsförslag till en ny anstalt för sinnessjuka vid Väster-
vik, enligt uppdrag af K. Medicinalstyrelsen;

2:o) en kommitté för uppgörande af ritningar och kostnadsförslag till en ny anstalt för sinnessjuka tillhörande Stockholms stad, enl. anmodan af Stockholms hälsovårdsnämnd;

3:o) en byggnadskommitté för uppförande af samma anstalt, enl. anmodan af Stockholms hälsovårdsnämnd;

4:o) en kommitté för uppgörande af förslag till en asyl för obildbara sinnesslöa i Stockholm, enligt anmodan af Stockholms stads fattigvårdsnämnd.

Den 4 november förrättade jag enligt K. Medicinalstyrelsens uppdrag ekonomisk inspektion af Uppsala hospital och asyl.

Stockholm i januari 1906.

Georg Schuldheis.

sökning intagas å Göteborgs hospital, så snart plats därstädes kunde för honom beredas, samt öfverläkaren anmodas att inom den i § 17, mom. 4 af gällande hospitalsstadga föreskrifna tid till Kungl. Styrelsen inkomma med yttrande ang. den tilltalades sinnesbeskaffenhet, får jag, sedan bemäldes L. den 28 sisl. oktober kunnat här intagas och den

undersökning, som intagningen afsett, hunnit af mig verkställas, härmed vördsamt aflämnat det begärda utlåtandet jämte den utaf bitr. läkaren Aug. Wingstrand öfver L. förda journalen.

L. är född den 24 mars 1856 i V.-K. i Värmland. Föräldrarne arbetarefolk. Modern dog, då L. var ett och ett halft år gammal; fadern lär ännu lefva. Angående föräldrarnes släktskapsförhållanden finnes intet anfördt i handlingarna, ej heller om de varit kända för egenheter i lynne, uppförande eller lefnadsvanor m. m. Huruvida fall af sinnes- eller nervsjukdom förekommit inom släkten, är ej känt. Efter moderns död blef L. utackorderad på kommunens bekostnad, tills han 1871 blef konfirmerad, hvarefter han under några år innehade drängtjänst i hemorten. Från år 1874 till 1883 var han i skomakarelära och dref skomakaryrke med någon kortare tids uppehåll, då han gick omkring som gårdfarihandlande. Sedan 1883 har han varit anställd i postverkets tjänst, först som extra och sedan 1884 som ordinarie postbetjänt, i hvilken egenskap han tjänstgjort dels vid postkontoren i Kristinehamn, Uddevalla och Skara och dels som postiljon å linjen Karlsborg—Moholm samt sedan den 1 oktober 1899 å postkontoret i Karlstad. — År 1879 ingick han äktenskap, som upplöstes genom hustruns död; 1901 gifte han sig med sin ännu lefvande hustru. I sina äktenskap har han två barn, det ena födt 1880, det andra 1902. I sin egenskap af ordinarie postbetjänt har han haft en inkomst af 100 kronor i månaden, hvaraf han haft sin fulla bergning intill de senaste åren, då han råkat i ekonomiskt betryck, dels till följd af hustruns iråkade sjukdom, för hvilken hon behandlats å Serafimerlasarettet i Stockholm, dels i följd af äldsta dotterns lättsinniga lefverne, hvarigenom han åsamkats stora utgifter. För att söka döfva sina bekymmer och sorger började han under förlidet år förtära starka drycker i stor mängd, hvilket ytterligare förvärrade hans ekonomi. Särskildt var han nedstämd och förtviflad med anledning af dotterns dåliga lefverne. Vid flere tillfällen hade han under sista året under tjänstgöringen å postkontoret uppträdt berusad.

Den 19 sista augusti blef L. häktad, sedan han vid förhör inför stadsfiskalen i Karlstad erkänt dels ett tillgrepp af penningar och frimärken, som han emellertid genast ersatte, dels att han tillgripit flere korsbandsförsändelser, innehållande tyglappar, samt lösbref från Amerika. Vid förhör dagen förut inför postdirektören förklarade sig L. alldeles oskyldig till, hvad som lades honom till last och erkände endast, att han uppträdt onyktert i tjänsten; han hade ansett sig böra betala de ifrågavarande bortkomna penningarna och frimärkena för att undgå anmälan för fylleri. Vid polisförhöret uppgaf L. till en början beträffande de i hans hem funna tyglapparna, att de blifvit af honom dels rekvirerade från handelshus eller inköpta af kringresande personer, dels köpta af några okända minderåriga gossar från staden, dels tillvaratagna i postkontorets papperskorg. — Vid ransakningen inför rådhusrätten i Karlstad den 26 augusti erkände L., att han föröfvat första tillgreppet af profver under eftersommaren 1903 och att han lämnat sin hustru profven, som han tänkte möjligen kunde vara användbara till ett lapptäcke. Han kunde icke erinra

sig, hur många dylika korsbandsförsändelser af honom tillgripits under år 1903 eller sedermera. Först i början af innevarande år hade han börjat tillgripa lösbref, men kunde ej angifva, när han föröfvade första tillgreppet eller hur många lösbref han tagit. Han förklarade dessutom, att han icke planlagt tillgreppen af breffven utan hade han kommit på tanken att tillägna sig dem, först då han var sysselsatt med att stämpla dem och tänkte därvid aldrig på, att hans brott kunde blifva upptäckta. Vidare medgaf han, att han på kvällen den 6 augusti ur det för tillfället olästa kassahvalfvet till postkontoret, hvarest han då befann sig ensam, tillgripit kontanta penningar samt frimärkeshäften, men kunde han, som vid tillfället ifråga varit af starka drycker i hög grad öfverlastad, icke närmare erinra sig, huru därvid tillgått. Vid rätttegångstillfället framhöll L., att han tidvis besvärades af mycket svår hufvudvärk samt att han under de sista åren ofta varit »virrig i hufvudet och besynnerlig till sinnes» samt att han vid åtskilliga, men ej alla af nu ifråga varande tillgrepp, haft hufvudvärk.

L:s hustru har inför rådhusrätten uppgifvit, att hon funnit L. mycket besynnerlig, då han vid vissa tillfällen haft sin svåra hufvudvärk samt att han äfven i nyktert tillstånd brukade få stark hufvudvärk och då vara mycket tyst och dyster.

Enligt uppgift af t. f. postmästaren i Karlstad skall L. hvarken haft tjänstemännens eller kamraters förtroende samt ofta »visat sig besynnerlig och förefallit litet konstig såväl i tal som åtbörder; visat sig i hög grad envis och förfäktat sina åsikter äfven beträffande småsaker såsom om det gällt lifvet». T. f. postmästaren anser, att L. »otvifvelaktigt är utrustad med klen förtstånd», men att hans uppträdande i tjänsten icke varit ovanligare under den senare tiden, än då han började sin tjänstgöring vid postkontoret samt att det egentligen varit på sista tiden som han uppträdt onykter i tjänsten, men att han i öfrigt icke gifvit anledning till anmärkning.

Af de vid rådhusrätten hörda vittnena har ett förklarar sig ej kunnat förmärka något besynnerligt hos L., men att han vid samtal om sin dotter förefallit egendomlig. Ett annat vittne hade fått den uppfattningen, att L. under senare åren varit »nervsvag och retlig och ej sig själf», att han ej hade »särskildt starkt omdöme», att han, då man talade med honom om hans dotter, brukade »bli som ifrån sig, bli så förfärlig att gråta»; att han under senare tiden varit så nedstämd, att man ej kunnat komma till samtal med honom om annat än hans bekymmer samt att han sista året förefallit »virrig, barnslig och underlig i tal och åtbörder».

L:s hyresvärd, äfvenledes hörd som vittne, hade icke funnit något i L:s tal eller åtbörder, som kunde tyda på, att han skulle vara »mindre normal».

I afgifvet utlåtande den 17 sept. angående L:s sinnesbeskaffenhet har fängelseläkaren H. Söderbaum förklarar, att han efter observation och undersökning icke kunde finna något stöd för det antagandet, att L. skulle vara psykiskt abnorm, ehuruval af en del upplysningar i ransakningshandlingarna tycktes framgå, att L. dels i tjänsten, dels i sitt enskilda lif visat en del psykiska abnormiteter. Då det

emellertid icke kunde anses alldeles omöjligt, att man efter en längre tids observation af L. kunde komma till ett annat resultat, ansåg fängelseläkaren, att en dylik observation borde företagas å en anstalt för sinnessjuke. På grund här-af anhöll åklagaren, att Kungl. Medicinalstyrelsens utlåtande angående L:s sinnesbeskaffenhet måtte införskaffas och beslöt rådhusrätten i enlighet härmed.

Kungl. Medicinalstyrelsen har den 21 sept. 1904 förordnat, att tilltalade L. skall för observation och undersökning intagas å Göteborgs hospital, dit han inkom den 28 oktober s. å.

Status præsens d. 1 nov. och närmast följande dagar.

L. är af medellängd och väger 65 kg. Kroppsbyggnaden god, hull och muskulatur måttligt utvecklade. Allmänna utseendet företer intet särskildt anmärkningsvärdt. Hufvudets omkrets 56,5 cm.; längddiameter 19 cm. bredd 16 cm. Index 84,21. Hufvudet välbildadt; ansiktet något bredt och platt. Ansiktshyn gråblek. Gommen utan anmärkning. Hår och skägg mörka. Irides blå.

L. uppför sig stilla och fogligt; är höflig, snygg och anständig, låter utan något som helst motstånd undersöka sig och besvarar framställda frågor med beredvillighet. Ansiktsuttrycket är dystert, allvarligt; blicken lugn, stadig, men utan vidare uttryck. Hans sinnesstämning är i allmänhet nedstämd och rätt ofta blir han mycket upprörd och faller lätt i gråt, i synnerhet då man kommer att vidröra hans familjeförhållanden och de förseelser, för hvilka han är tilltalad. Han uppfattar klart och redigt framställda frågor och ger adæquata och korrekta svar. Hans intelligens förefaller att ligga under den medelmåttiga och hela hans sätt och uppträdande ger ett visst intryck af enfald. Han förefaller nu att vara fullt normal och röjer inga som helst psykiska sjukdomstecken. Sinnesvillor eller falska föreställningar kunna för närvarande ej påvisas. Han är fullt orienterad till tid och rum. Minnet är rätt godt; dock tycks han vilja göra troligt, att detsamma skulle varit klart under de senaste åren; han kan dock detaljeradt redogöra för händelser för längre och kortare tid tillbaka. Angående hans föregående lefnadsförhållanden har föga af vikt kunnat inhämtas, utöfver hvad som finnes anfördt i anamnesen. Under barnaåren, då han var utackorderad på kommunens bekostnad, fick han mestadels slita ondt samt både frysa och svälta. Allt sedan han konfirmerades har han fått försörja sig själf. Vintern 1876 eller 1877, då han vistades i Norrland och arbetade i skomakeriyrket, var han utsatt för en olyckshändelse, som han sedan länge hade men utaf. Han skulle nämligen vid ett tillfälle skotta bort snö från taket på en två-våningsbyggnad och råkade därvid slinta samt falla hufvudstupa ned i marken, hvarvid han fick en våldsam stöt öfver hjässan, dock utan att något sår eller någon synlig yttre skada uppstod. En lång tid efteråt hade han sedan yrsel i hufvudet, så att han ofta ej hade reda på sig. Från denna händelse härleder han den hufvudvärk, som sedermera allt emellanåt plågat honom i synnerhet under de senaste åren. (Vid undersökning af hufvudsvålen ha inga ärr kunnat upptäckas, ej heller någon förtjockning eller ojämnhet å hufvudskålens ben; hufvudsvålen är öfverallt förskjutbar).

L. äger en mycket ytlig och osammanhängande kunskap till och med om mycket viktiga historiska personer och händelser. Han har hört talas om Gustaf Wasa, men kan ej närmelsevis säga, när han lefde eller hvad han uträttat. Gustaf II Adolf har han äfven hört talas om, men härtill inskränker sig hela hans vetande om denna konung. Om Karl XII vet han endast, att han var en stor krigare. Han vet, hvad vår nuvarande kung heter, men tror, att dennes fader var Karl XIV Johan. Äfven i geografien är hans kunskapsförråd mycket ringa. Han kan rätt uppgifva hufvudstäderna i de flesta större riket i Europa. Hvar Wien ligger, vet han dock ej, ej heller känner han namnet på hufvudstäderna i Ungern, Belgien, Portugal, Nederländerna m. fl. länder. Uti Sveriges geografi är han mera hemmastadd; han kan räkna upp landskapen, men ej länen. I bibliska historien är hans vetande äfvenledes mycket bristfälligt; uti katekesen reder han sig något bättre.

L:s uppgifter rörande de tillgrepp, för hvilka han är tilltalad, äro sväfvande och delvis olika dem, som han lämnat vid polisförhöret och inför rätten. Han vidgår, att han tillgripit tillsammans tre dollars ur bref från Amerika, men säger sig ej minnas, när han började tillgreppen eller hur många bref han tagit. Likaledes vidgår han, att han tagit tyglappar och dylikt, men kan ej heller härvidlag erinra sig, hur många försändelser han tagit. Han säger sig nu ej kunna förstå, hur han kunnat göra sig skyldig till dessa förseelser och vet ej, hvad han tänkte på. Han synes vilja göra troligt, att han skulle varit utsatt för något slags försåt från någon eller några af kamraterna eller posttjänstemännen. Möjligen har han dessutom varit så förvillad, att han ej vetat, hvad han gjort. Angående tillgreppet af penningar och frimärkshäften ur postkontorets kassahvalf den 6 augusti äro hans uppgifter tämligen sväfvande. Han finner det egendomligt, att t. f. extra biträdet Lunds uppgifter om den bortkomna penningsummans storlek till en början varit så växlande, innan den slutligen bestämdes till 24 kronor 15 öre. Ibland förnekar L., att han tagit pengarna och frimärkshäftena, ibland säger han sig ej kunna minnas, hur härmed förhåller sig, men kan icke tänka sig, att han skulle hafva tagit dem, enär han sedermera hvarken kunde finna pengar eller frimärken, oaktadt både han själf och hustrun flerfaldiga gånger genomsökte hans fickor. Han var visserligen starkt berusad vid tillfället ifråga, men dock ej värre än att han kunde sköta sin tjänst. Då han göres uppmärksam på, att han dock inför rådhusrätten erkänt tillgreppet, säger han sig nu ej minnas, att han gjort detta och antager att han i så fall varit så nervös och förbryllad, att han ej visste, hvad han gjorde. Han ersatte emellertid summan för att undvika obehag och slippa bli anmäld för fylleri i tjänsten.

Han uppgifver, att hans ekonomiska ställning under de senare åren ibland varit bekymmersam till följd af de utgifter, han haft för hustrun under hennes sjukdom och för den vanartiga dotters skull, men hans inkomster — 100 kronor i månaden — hafva dock räckt till, så att han för närvarande blott har en obetydlig skuld för matvaror hos en handlande i Karlstad. Då han nödgades ersätta de ur kassahvalfvet bortkomna penningarna, innehade han en

50-kronors sedel, som han då växlade hos en uppgifven person.

Betjäningen meddelar, att L. förhåller sig tyst och stilla, är foglig och medgörlig, men något kinkig och otålig ibland både mot skötare och patienter. Vid några tillfällen har han setts gråta. Han håller sig snygg och ren och tvättar sig villigt efter gifna tillsägelser. Inga som helst psykiska rubbningar hafva af betjäningen hittills kunnat iakttagas hos L.

Sömnen har hittills varit mindre god. Syn och hörsel utan anmärkning. Pupillerna lika stora, af medelvidd, reagera normalt för accommodation och olika ljusintyck. Rörelserna något tröga och säfliga. Grof tremor förekommer i händerna och de utsträckta fingarne. Inga fibrillära ryckningar i tungan eller ansiktets muskler. Patellarreflexer normala; svalgreflexer lifliga. Å en flathandstor yta öfver högra skulderbladet är såväl känsel- som smärtsinnet förhöjdt. Å vänstra lårets främre yttre sida är känsel- och smärtsinnet nedsatt och å samma parti förekommer en subjektiv förnimmelse af kyla och dof värk. I vänstra öfverarmen förekommer i synnerhet om nätterna ibland värk. Midt öfver hjässan å ett ungefär 2-öres stort ställe markeras ömhet för tryck. Från detta ställe uppgifver han, att smärter ofta utstråla åt alla håll, mest nedåt vänstra sidan af hufvudet. Rösten är lågmäld, uttalet entonigt. Han säger sig nästan ständigt besväras af hufvudvärk af växlande intensitet samt ibland af yrselanfall, som bruka räcka omkring en kvarts timme eller mera och hvarunder han nästan förlorar sansen, så att han ej fullt vet, hvad han gjort eller gör. Efteråt brukar han regelbundet få svår hufvudvärk, ibland åtföljd af kräkningar. Under de senare åren har han varit mycket nervös och blifvit lätt skrämmd och fått hjärtklappning till och med af det minsta buller, som hastigt och oförmodadt kommit på. Om nätterna oroas han ofta af hemska drömmar.

Bukens och bröstets organ utan anmärkning. Matlusten tämligen god. Afföringen regelbunden. Urinen klar, sur sp. v. 1,025 innehåller ej socker eller ägghvita. Vårdas å öfvervakningsafdelningen för lugna.

Daganteckningar.

3. 11. L. har i dag börjat arbeta å skomakareverkstaden. I går vid morgonronden var han mycket deprimerad, gråt och fattade tag i öfverläkaren samt bad honom ställa om, så att han (L.) »kunde få någon fördel» af, att han hommit hit. Han befarade att mista pensionen.

4. 11. Har i dag skrifvit ett till form och innehåll oklanderligt bref till hustrun, mestadels af religiöst innehåll. Han beklagar sig öfver sin olyckliga ställning samt uppmanar hustrun bedja Gud för honom, att han snart måtte få komma hem.

9. 11. Vidhåller, att han ej minnes, om han tagit pengarne och frimärkeshäftena i kassahalfvet. Anser, att han inför rätten tagit på sig mera, än han gjort sig skyldig till. Gör en antydning om, att »de laggt ut en fälla» för honom. Arbetar flitigt å skomakareverkstaden.

11. 11. Har ej ätit frukost i går eller i dag; klagat öfver hufvudvärk. Säger sig ej orka arbeta å verkstaden; gråter och känner sig öfvergifven. Arbetade på eftermiddagen.

14. 11. Arbetar ej i dag; klagat öfver hufvudvärk. Sömnen är dålig. Har några gånger fått sulfonal, men vägrar ofta taga sömnmedel.

16. 11. Vidhåller allt jämt, att han ej vet, hur det gått till med tillgreppen; anser att »de skrämde honom till be-känneelse».

28. 11. Synes vara mindre deprimerad än förut. Arbetar flitigt med skomakeri. Har skrifvit ett bref till hustrun och uttalar däri sin förhoppning att få komma hem till jul. »Gifve Gud att mitt lidande med detta måtte vara ut-tjänt att jag då Blefve fri och att jag hade någon nytta af det här.» — — — »Mitt hufvud vill ej blifva bra och mitt bröst ej heller och mitt vänstra Lår som du vet till en del är som det skulle sofva och om nätterna värker det och kännes ut kallt som is för det mästa; Hvad skall det blifva af?»

5. 12. Enär L:s uppgifter angående de åtalade tillgreppen alltjämt varit sväfvande och obestämda, ombads han för några dagar sedan att skriftligen meddela, hvad han ville framhålla. Med anledning häraf framlämnade han i dag en längre skrifvelse, som här bifogas (Bilagan A). Han framhåller i nämnda skrifvelse, huru som han flere gånger under förliden sommar i sin väska påträffat, då han om kvällarne hemkommit från postkontoret, »amerikanska bref» och »svarta varuprof», som på ett för honom fullkomligt oförklarligt sätt ditkommit, »såvida ej kamraterna af någon anledning lagt dit dem». Under samma tid påträffade han äfven flere gånger i sina fickor till en del sönderrifna penningebref från Amerika. (För öfrigt hänvisas till den bifogade skrifvelse.)

På särskild framställd förfrågan angående sinnesvillor omtalar L. i dag; att han alltsedan barndomen »varit i syne», d. v. s. att han ibland haft en hel del underliga syner, men vill han nu icke närmare inlåta sig på dessa förhållande. »ty då är han rädd för att få se mera» och får svår hufvudvärk. Han omtalar, att hans far och en bror äfvenledes äro »i syne».

6. 12. Sköterskan anmäler i dag, att L. vid 9-tiden i går kväll plötsligt reste sig upp i sängen och såg åt dörröppningen till det angränsande rummet samt frågade, om det finnes barn härinne. På sköterskans fråga, hvad han menade, sade han, att han sett en liten pojke med en svart katt under armen stå i det andra rummet, men att pojken nu försvunnit. — Under natten var L. illamående, hade hufvudvärk och kväljningar samt sof dåligt. — Med en viss tvekan bekräftar L. i dag, hvad sköterskan berättat samt omtalar en hel del underliga syner, som han haft. Han anmodas och lofvar att skriftligen sammanfatta, hvad han härom har att förmåla. L. känner sig nu i allmänhet bättre än under den första tiden, han vistades här; han känner sig lugnare och plågas ej så ofta och mycket af hufvudvärk som förut samt sofver bättre.

8. 12. L. har i dag aflämnat den i förrgår utlofvade skriftliga skildringen af de syner och uppenbarelser, som han säger sig haft. Omtalar att han vanligen får yrsel och svindel samt hufvudvärk och kväljningar, efter det han haft syner. — I den aflämnade skrifvelsen skildrar han med minutiös omständlighet, huru som han allt sedan barndomen

haft syner och uppenbarelser, såsom »hvitklädda kvinnor», »små gubbar», »ovanligt stora karlar», »hvita harar», »svarta hundar», »likprocessioner», »hufvdlösa ryttare» m. m. Samma år han konfirmerades hade han en gång en underlig syn. När han en kväll befann sig vid ladugårdsbyggnaderna till det ställe, där han vistades, såg han en »större karl» vid ingången till tröskverket; ju längre han betraktade karlen, desto större blef denne; till sist blef han lika hög som logbyggnaden. Han hörde äfven, hur tröskverket började gå »med förfärlig fart och hela byggnaden skakade». På natten blef L. mycket sjuk och låg i flera dagar, samt hade ingenting reda på, hvarken hvad han sade eller gjorde, »som dom sedan berättade mig.» — När L. en natt var på väg hem från postkontoret, kom han i sällskap med en karl, som hade en större svart hund. Efter en stund tyckte L. att vägen blef honom obekant och han började missänka, att han icke kommit i godt sällskap. Han och hans sällskap vandrade förbi stora granna gårdar, som voro upplysta; äfven såg han sjöar med stora ångbåtar uti. Han var nu mycket förskräckt, försökte bedja Gud om hjälp, men kunde ej påminna sig någon bön; »hjärtat var som förtorkadt». Slutligen var det, som om någon hviskat i öronen på honom, att han skulle läsa: »Herren välsigne oss», hvilket han också gjorde. Hans sällskap försvann då och han befann sig ensam i en mörk skog. Efter hand kom han fram till en landsväg, som han sedan följde utan att veta, hvart det bar; kom dock så småningom till bekanta trakter och kunde taga sig hem.

Flere gånger under senare tider, då han gått till eller från postkontoret, har han fått sällskap med stora svarta hundar; äfven har han sett sådana inne å postkontoret och försökte ibland att locka ut dem, men lyckades ej: »då tilltog dom i storlek, fick ett mycket hemskt utseende». Ute på gården till postkontoret såg han »flera mörka kvällar» ovanligt stora karlar, ibland höga som husen. »Detta hände flera gånger nu förleden sommar.» Vid ett tillfälle förra sommaren, då han gick till postkontoret, kom han i sällskap med en hufvdlös person, som red på en häst, som såg ut som en bock, »men var dock mycket större, hade stora långa horn». »Jag blef mycket förfärad och illamående straxt efteråt, vet ej hur posten sedermera blef behandlad.» — — — »Sådana tråkigheter förekom många gånger under tjänstgöring, då jag var i ensamhet, ej då jag var i sällskap med någon menniska. Det var mera efterhängset på senare tiden än förr.»

L. omnämner äfven i skrifvelsen de kroppsliga sjukdomar, som han haft. Han hade vid 35 års ålder influensa, hvarefter han fick en »mycket olidlig sömn», så att han somnade, så snart han satte sig. »Detta varade öfver ett års tid». (Se vidare bilagan B.)

12. 12. L. meddelar, att han först under förledet år började missbruka starka drycker. Han tålde dock icke mycket, innan han blef rusig, knappast hälften, mot hvad hans kamrater utan olägenhet kunde förtära.

I går natt öfverfölls L. af stark svettning. »så att kläderna blefvo genomvåta»; han hade samtidigt en förnimmelse af kyla i hufvudet: »det kändes iskallt». Han säger sig förut vid flere tillfällen haft liknande anfall.

I juli eller augusti månad förra året säger han sig en gång haft ett svindelanfall, så att han förlorade sansen och föll omkull. Vid noggrannare undersökning af L:s tunga kunna inga märken eller ärr efter sår spåras.

I dag förmärkas fibrillära ryckningar i tungan, dock tämligen svagt.

22. 12. Arbetar hvar dag å skomakareverkstaden; säger sig icke på flera år känt sig så pass frisk som han nu är. Sömmen allt som oftast dålig.

1905. 2. 1. L. har ofta enligt betjäningens meddelande under den tid, han vårdats här, synts sitta och se frånvarande ut samt stirra framför sig långa stunder.

8. 1. Hade i förgår natt ett anfall af allmän svettning och köldkänsla å hufvudet; mådde illa och kräktes följande dag. Känner sig i dag matt och klen; är deprimerad och gråter.

19. 1. L. berättar i dag, att han den 8:de dennes, då han på kvällen skulle hämta kläder på vinden, i mörkret varnade ett föremål, som liknade en stor hund och som »kändes liksom ull att ta på». Enär han icke i hast kunde tända den elektriska belysningen, gick han tillbaka ned för trappan; kommen ett stycke ned vände han sig om och fick då se, att hunden hade ögon »stora som tekoppar och lysande som eld». Han bad sedan en annan patient att följa med upp, men denne märkte ingenting besynnerligt. Nämda patient har sedan meddelat, att L. såg blek och förskrämd ut, men ville ingenting tala om.

L. tror fullt och fast på sina syner och uppenbarelser. När man framkastar den förmodan, att han kan vara utsatt för själfbedrägeri samt att hans syner äro symptom på sjukdom, ger han endast till svar ett medlidsamt leende.

Han har hela tiden, han vårdats här, visat sig vara mycket enfaldig och kritiklös samt hafva en särdeles trång intressesfär.

24. 1. Börjar i dag med Bromnatrium + Inf. Gent. comp.

Af handlingarna har sålunda inhämtats, att L. af sin omgivning befunnits vara »mycket besynnerlig, litet konstig såväl i tal som åtbörder», »virrig, barnslig och underlig i tal och åtbörder», »i hög grad envis och förfäktat sina åsikter äfven beträffande småsaker, såsom om det gällt lifvet», samt att han »otvifvelaktigt är utrustad med klent förstånd». Därjämte meddelas, att hans uppträdande i tjänsten icke varit ovanligare under den senare tiden, än då han började sin tjänstgöring vid postkontoret samt att det egentligen varit på sista tiden, som han uppträdde onykter i tjänsten, men att han för öfrigt icke gifvit anledning till anmärkning.

Det torde ej för ofta kunna upprepas, att dylika omdömen, afgifna af trovärdiga fastän i psykiatriens läror icke hemmastadda personer, äro af ganska stor betydelse och väl värda en närmare granskning. Erfarenheten har till fullo lärt, att bakom dessa observerade »besynnerligheter» oftast, om ej alltid, utbildade sinnessjukdomar dölja sig. Det bör dock a priori erkännas, att om denna erfarenhet skulle vinna bekräftelse med afseende på föreliggande fall, formen för sinnessjukdomen får antagas vara af mindre vanlig art, eftersom densamma icke lagt hinder i vägen för den till-

talade att under 20 år »utan anmärkning» sköta en väl kontrollerad befattning vid postverket.

Såsom närlagde sjukjournal utvisar, yppade sig den 6. dec. skäl för antagande, att L. besvärades af synhallucinationer, men då försök gjordes att närmare utforska förhållandet, visade mannen en förbehållsamhet, som frapperade, desto mera som han för öfrigt ådagalagt en tillmötesgående och nästan naiv öppenhet. L. förnekade icke, att han ofvan nämnda dag liksom vid många föregående tillfällen »sett i syne», men han förklarade, att han ogärna talade om dessa ting, emedan erfarenheten lärt honom, att han icke mådde väl därpå. Som han ställde sig mindre ovillig mot förslaget att affatta en skriftlig redogörelse, lämnades honom ostördt tillfälle därtill och resultatet härpå blef närlagda, i flere afseenden synnerligen intressanta skildringar (bilagan B).

Af desamma framgår, att L. då och då haft »syner», allt sedan han var 7—8 år gammal. Han har sett många »andeuppenbarelsen» såsom »hvitklädda kvinnor», »små gubbar», »ovanligt stora karlar», »hvita harar», »svarta hundar», »likprocessioner», »hufvudlösa ryttare» m. m. Hans skriftsätt är ganska omständligt med mycket detaljerade bestämningar, hvarpå såsom exempel må anföras följande beskrifning på ett par af hans syner: »små gubbar, som brukade vara klädda uti mörka korta jackor, knäbyxor, skor, röd pikmössa, hade långt hår samt ett mycket stygt ansikte med breda tänder»; »en liten pojke omkring en meter lång; hade gråaktigt hår, som räckte ned på axlarne och som jag tyckte en svart katt under eller på armen».

Ur det rika innehållet i denna handling tillåter jag mig att med författarens egna ord återgifva några partier, hvilka synes mig vara särskildt vägledande för min uppgift.

»Samma år jag konfirmerades, var jag hos en bonde, Olof Andersson i Berg, nämligen 1871 på vintern. En kväll som jag gick förbi logbyggnaden stod en större karl vid ingången till tröskverket. Jag stod en stund och såg på honom och *ju längre jag stod och betraktade honom ju större blef han, till sist blef han lika hög som logbyggnaden* och det blef ett förfärligt dunder och tröskverket började gå med en förfärlig fart och hela byggnaden skakade. Jag gick in och berättade detta och karlarne gick ut för att se efter, *men kunde ej finna det ringaste ovanligt utan allt var i sitt vanliga skick som det skulle vara och inget buller hördes, men jag blef på natten mycket sjuk, var det i flera dagar och bestod värst i hufvudet, hade ingenting reda på hvad jag sade eller gjorde som dom sedan berättade för mig.*»

»Strax efter min ankomst till Karlstad, nämligen år 1899, när jag en natt begaf mig hem ifrån postkontoret stod det en karl ute på gatan jämte en större svart hund. Dessa gjorde mig sällskap, men när jag hade gått ett stycke blef vägen för mig obekant, jag visste ej hvar jag hvar ej torde jag säga något för jag började antaga att det ej var något godt sällskap jag hade. Emellertid gick jag förbi stora granna gårdar som var mycket upplysta, äfven såg jag sjöar som gick ångbåtar uti, jag undrade hvart detta skulle bära. Jag försökte att bedja Gud om hjälp, men kunde ej påminna mig någon bön, hjärtat var som förtorkadt, till sist var det som om någon skulle hviska i mina öron att

jag skulle läsa: »Herren välsigne oss», hvilket jag ock kunde göra. Då försvann mitt sällskap och jag stod då ensam i en skog, mycket mörk natt var det då, men förut hade det varit mycket ljus. Jag kom då fram till en landsväg. Jag gick den ett stycke utan att veta hvart det bar, kom till sist fram till Färgesta bryggeri som jag tyckte men det var mörkt och ingen människa fanns ute och ingen ville jag väcka utan jag försökte komma hem i detta mörker, hvilket ock lyckades mig till sist efter många besvärligheter för benen ville ej bära mig, äfven var jag mycket illamående. Huru tidigt jag kom hem visste jag ej förrän följande dag, då min hustru frågade mig hvar jag varit så länge på natten. Jag svarade att tåget var försenadt som jag skulle lemna posten på.»

»Flere gånger under senare tiden då jag ankom eller afgick från postkontoret fick jag sällskap ibland inne å kontoret stora svarta hunder som kom alldeles i min närhet. *Jag försökte ibland locka ut dem, men lyckades ej. Då tilltog dom i storlek, fick ett mycket hemskt utseende.* Ute på postgården flera mörka kvällar såg jag ovanligt stora karlar, *ibland höga som husen.* Detta hände flera gånger nu förleden sommar.» — — — »En annan kväll i sommar då jag gick till postkontoret fick jag se en ridande person i sällskap hemifrån porten tills i närheten af Wermlands enskilda bank som ligger bredvid Klarelfven, där han försvann. Denne ridhäst såg ut som en bock men var dock mycket större, hade stora långa horn. Den ridande var utan hufvud. Dom påstod att det skulle spöka där i närheten i en gård. Jag blef mycket förfärad och illamående straxt efteråt, *vet ej huru posten sedermera af mig blef behandlad, men hände ej någon anmärkning hvad jag kan minnas efteråt.*» Sådana tråkigheter förekom många gånger under tjänstgöring då jag var i ensamhet, ej då jag var i sällskap med någon människa, *Det var mera efterhängset på senare tiden än förr.*»

L. lämnar äfven redogörelse för de kroppsliga sjukdomar, han haft; han omnämner bland andra influensan vid 35 års ålder och tillägger: »sedan efteråt fick jag en mycket *olödig sömn*, att så snart jag satte mig ned ville jag somna. Detta varade öfver ett års tid.»

Han avslutar sin uppsats med den förklaringen att »så frisk och kry som jag nu känner mig, har jag ej känt mig på årtal.»

Vid samspråk med L. rörande dessa »syner», finner man omedelbart, att han icke uppfattar dem såsom någonting i och för sig sjukligt, ehuru väl de ofta beledsagades af illamående i form af *svindel, hufvudvärk och kräkningar*, utan för honom äro de verkligheter eller uppenbarelsen från en andevärld, hvilkas gestalter han äger förmåga att se med sina kroppsliga ögon och i följd af en särskild begåfning, som han anser utgöra ett släktdrag, alldenstund hans fader och en broder äfvenledes äga gåfvan att »se i syne». Fastän han sålunda lägger i dagen en sådan fullständig brist på kritik, som är utmärkande för en *förryckt* människas åskådning, finnes dock här momenter, hvilka med bestämdhet tala för att mannens förryckta tillstånd står i sammanhang med ett annat, djupare liggande grundlidande.

L. klagar öfver då och då påkommande *svindel* jämte hufvudvärk och nedstämdhet, anfallen af kallsvett med känsla af kyla i hufvudet m. m. torde knappast kunna uttolkas annorledes än såsom varande af *epileptisk* natur (petit mal). L:s skildringar af sina hallucinationer och omtöckningstillstånd, sedda i samband med ofvan nämnda symptom, bekräfta till fullo, att han lider af *epileptisk sinnssjukdom*, där de eljest förekommande krampanfallen blifvit ersatta af s. k. psykiska equivalenter (psykisk epilepsi). Efter den utredning, som sålunda vunnits, erhåller L. förhållande under rannsakingen, hans vacklande hållning och återtagande af förut gjorda erkännanden, hans påstående, att han ej *vet* eller *minnes* något om de tillgrepp, för hvilka han tilltalats, en helt annan belysning och en vederhäftighet så att säga, som densamma under andra omständigheter ingalunda skulle hafva förtjänat. Det är mer än sannolikt, att den tilltalade begått sina tillgrepp under tillstånd af *själsfrånvaro* (absencer), hvilka utgöra mycket vanliga företeelser i den sjukdomsform, hvaraf han lider. Direkta stöd för detta antagande synes man vinna ur närlagda, af L. egenhändigt författade skrifvelse (bilagan A), daterad den 5. 12. 1904 med ett tillägg den 10. 12. 1904, däri han omförmåler, att han flere gånger under förliden sommar vid hemkomsten från postkontoret i sin väska påträffat »svarta varuprof», och »amerikanska bref», hvilka på ett för honom fullkomligt oförklarligt sätt ditkommit, »såvida ej någon af kamraterna af någon anledning lagt dit dem.» I samma skrifvelse meddelar han därjämte, att han under samma tid flere gånger till sin öfverraskning i sina fickor påträffat till en del *sönderrifna* penningbref från Amerika, en upplysning, som är af särdeles vikt, enär epileptici under absencetillstånd ofta rycka till sig närliggande föremål och förstöra dem.

I öfverensstämmelse med det anförda får jag sålunda afgifva det utlåtande: att A. K. L. lider af *epileptisk sinnssjukdom* (insania epileptica) samt att han efter all sannolikhet under inflytande af detta sjukdomstillstånd begått de tillgrepp, för hvilka han blifvit tilltalad; hvilket på heder och samvete intygas.

Göteborgs hospital den 21 jan. 1905.

Kristian Wickström.

2.

Sedan domhufvanden i Öfver-Torneå tingslag med öfverlämnande af protokollen i målet angående häktade, för uppsätligt åsättande af eld tilltalade, arbetaren J. J. S. jämte vederbörande fängelseläkares yttrande anhållit om Kungl. Medicinalstyrelsens utlåtande angående den tilltalades sinneskaffenhet, har Kungl. Styrelsen i en af nämnda handlingar åtföljd skrifvelse till Kungl. Direktionen för Piteå hospital och asyl af den 30 dec. 1904 för erhållande af fullständig utredning i berörda afseende förordnat, att den tilltalade skulle för observation och undersökning intagas å Piteå hospital, så snart plats härstädes kunde honom beredas, samt anhållit, att direktionen måtte anmoda öfverläkaren, att inom den i § 17 mom. 4 af gällande stadga ang. sinn-

sjuka föreskrifna tid till Kungl. Styrelsen inkomma med yttrande angående den tilltalades sinneskaffenhet.

På grund af det mig, i egenskap af t. f. öfverläkare härstädes, sålunda gifna uppdraget får jag, sedan jag nu afslutat min undersökning af bemälda S., som intogs här den 9 sistlidne februari, afgifva nedanstående yttrande samtidigt med det jag återställer de mig tillhandakomna handlingarna i målet och tillika insänder tvenne af mig infordrade bilagor »B».

Af dessa handlingar inhämtas i hufvudsak följande:

S., som enligt prästbetyget rätteligen heter J. J. (f. d. S.) och nu är skriven i U. förs. i Finland, är född den 31 aug. 1871, admitterad till H. H. Nattvard, åtnjuter medborgerligt förtroende och dömdes 1897 för dryckenskap samt 1900 för motstånd mot polis. Enligt hvad S. inför häradsrätten uppgifvit, vistades han i föräldrahemmet tills han fyllt 13 eller 14 år; han lärde sig läsa i hemmet, emedan skola ej fanns i hans by; vid 17 års ålder blef han konfirmerad och vid omkring 20 års ålder lärde han sig själf att skriva; sedan han lämnat hemmet, har han haft olikartade anställningar (som dräng, garfveriarbetare, växlare vid järnväg, stationskarl och byggnadssnickare) på flera olika ställen; vid samma tillfälle, inför rätten, uppgaf S., att han blifvit straffad för de i prästbetyget omtalade förseelserna och för öfrigt ej varit i konflikt med rättvisan samt att han till följd af sin begifvenhet på starka drycker ej ägde andra inbesparade tillgångar än något kläder och verktyg. Likaledes enligt egen uppgift har han i omkring 10 år vistats på orten, där Eriksforss nu nedbrunna såg och kvarn var belägen, dels på svenska, dels på finska sidan, uppehållande sig med byggnadsarbete.

I en af mig infordrad bil. B undertecknad af domprosten i U. meddelas, att S:s fader var torpare, att sinnssjukdom, brott eller utsväfningar inom släkten ej äro kända (enligt S:s här meddelade upplysningar ha två hans aflägsna släktingar varit imbecilla), att han är känd som en duglig arbetare och åtminstone ej i U. gjort sig känd som drinkare samt att han ansetts som vanligt begåfvad och ordentlig i sitt arbete och att han veterligen ej tillförene lidit af sinnssjukdom.

En annan bil. B, från Öfver-Torneå, undertecknad af kronolänsman S., fjärdingsman W. och kyrkoherden W., samma personer, i hvilkas närvaro S. den 28 sistlidne oktober enligt det då förda förhørsprotokollet omtalade, att han begått det åtalade brottet, upplyser, att S. under de tider han vistats inom svenskt område förefallit som periodsuppare, att han tål rätt stora kvantiteter sprit samt att han icke är oregerlig i öfverlastadt tillstånd »utan snarare förefaller godmodig, om han ock lär vara snarstucken»; vidare meddelar denna bilaga, att S. äfven i nyktert tillstånd ej tål »motsägelser eller korrigering under arbete utan lämnar detta vind för våg, om han kritiseras», att han förefallit frisk och äger en icke alltför vanlig kroppsstyrka samt att han aldrig visat sig enfaldig utan snarare tvärtom. Angående förhållandet vid polisförhöret den 28 oktober 1904 säger bilagan, att S. föreföll därvid vara rubbad »men sannolikt var han äfven då påverkad af spirituösa drycker, hvilket dock ej

kunde observeras på annat än, att han doftade starkt Hoffmans droppar.»

Enligt handlingarna i målet nedbrann den 4 oktober 1903 Eriksforss såg och kvarn belägen vid Niemis by och tillhörande en handlande Utterström. Huru elden uppkommit kunde ej utrönas vid i saken hållet polisförhör, men den 29 i samma månad erhöll nämnde U. en på finska språket affattad skrifvelse, som i öfversättning är i handlingarna införd; brefskrifvaren var just S. och säger han i sin skrifvelse bland annat, att »människorna sagt», att U. lejt honom att tända eld på kvarnen och begär han till slut »till låns bortåt femhundra kronor», hvarpå han erbjuder sig att »flänga i väg bort härifrån».

Med anledning af detta bref, som af U. öfverlämnades till länsmannen, förhördes S. de två följande dagarna och inställdes han sedermera, den 27. 11. 1903, inför häradsrätten vid urtima ting med Öfver-Torneå tingslag. Vid dessa tillfällen for S. tydligen »med osanning i sina uppgifter, huru han tillbringat den kväll, då U:s kvarn och såg nedbrunnit», men då ej sådan bevisning blifvit förebringad, att S. kunde mot sitt enständiga nekande anses vara om brottslighet i förevarande fall (uppsåtligt åsättande af eld å ifrågavarande kvarn och såg) lagligen öfvertygad, pröfvade häradsrätten rättvist förklara S. icke kunna till något ansvar fällas, utan lämnades saken till framtiden, då den kunde uppenbar varda. S. försattes genast, efter det detta utslag den 28 november 1903 afkunnats, på fri fot.

Följande år den 28 okt. infann S. sig på länsmankontoret i Öfver-Torneå, åtföljd af församlingens kyrkoherde, som förklarade, att S. »nu tillfölje samvetsförebräelser infunnit sig hos honom och bekänt sitt brott samt nu vore villig erkänna, att han anlagt den eldskada, hvarigenom Eriksforss sågkvarn förlidit års höst nedbrunnit.»

I kyrkoherdens och den tillkallade fjärdingsmannen W:s närvaro berättade nu S., enligt protokollet, att handlanden U. våren 1903 frågat honom, om han vore villig att bränna kvarnsågen, i hvilket fall han skulle erhålla 500 kronor af U. och att U. sedermera vid Mikaelitiden samma år upprepat sitt förslag och samtidigt förnyat sitt löfte om 500 kr.; vid detta tillfälle skulle S. af U. erhållit en låda tändstickor och en butelj, hvars innehåll S. vid mottagandet trodde vara vin, men hvilket han sedermera, då han, rusig som han var, smakat på detsamma, »tyckt» vara fotogen; »men emellertid», säger S. enligt protokollet, »hade han (U.) ej hållit sitt löfte, ehuru S. skrift i tvenne särskilda bref till honom därom och »därför kunde nu ej heller S. vinna någon rö för sitt samvete.» Enligt protokollet lämnar S. nu en kort beskrifning på, huru han anlade elden och framhåller protokollet därpå, att S. under sitt tal, gör intryck af att ej vara fullt normal, hvarjämte han luktar starkt Hoffmans droppar». Af protokollet framgår vidare, att S. kommit till länsmannen på uppmaning af kyrkoherden, men att det ej varit S:s mening att »drifva saken längre». »Om han hade velat göra en bekännelse, hade han kunnat gå själfmant till världslig myndighet», säger S. bl. a., då han förebrår prästen, för det han »drifvit honom till länsmannen» och för det han ej kan skilja mellan bikten inför Guds tjänare och bekännelsen inför världslig myndighet — S. utöser tydligen sin vredes skålar öfver

prästen och hans oskicklighet samt förklarar till slut, på tillfrågan, att han ej vill inför domstol vidhålla sin bekännelse. (Ang. hvad som för öfrigt yttrats och tilldragit sig vid detta tillfälle, se längre fram).

Med anledning af hvad som förekommit förklarades S. för häktad och inställdes han åter för rätten den 18 nov. 1904, tilltalad för att hafva anlagt ifrågavarande eldskada.

Vid ransakningen gör S. noga reda för sina öden efter frigifningen den 28 nov. föregående år och berättar han, att han ankommit till orten den 25 nästlidne okt. »i bestämmd afsikt att uppsöka prästen och inför honom bikta sina synder, hvilket han ock gjort, med påföljd, att han blifvit häktad». I saken hörd förmälte S., det han ej ville inför domstolen besvara någon fråga, om han antändt U:s kvarn, »äfven om han, tvingad af samvetsförebräelser, inför kyrkoherden härstädes gjort något erkännande», samt att med denna hans angelägenhet »Mose lag» ej hade något att skaffa; förklarande S., att han med Mose lag åsyftade världslig domstol och där gällande lag. — »Andra svar kunde ej erhållas af S., hvilkens blick under förhöret syntes irrande och osäker.»

Då åklagaren anmärkte, att det vore anledning antaga, det S. ej vore vid sina sinnens fulla bruk, beslöt rätten med bifall till åklagarens därom gjorda framställning, att S. skulle af vederbörande fängelseläkare iakttagas med afseende på sinnesbeskaffenheten och att, sedan läkarens intyg inkommit, Kungl. Medicinalstyrelsens utlåtande och yttrande därefter skulle inhämtas.

Den 10 dec. 1904 afgaf fängelseläkaren följande, af motivering föregångna, intyg: »Under den tid arbetaren J. J. S. varit under min observation, har han visat sig äga sitt fulla förstånd, och äfven om det med säkerhet icke kan bestridas, att han en eller annan gång tillföre visat tecken till sinnesförvirring, så saknas dock tillräckliga skäl för det antagande, att han, om han utfört det brott, hvarför han nu är under åtal, därvid påverkats af annan abnorm sinnesbeskaffenhet, än hvad som härledt sig af spirituosaamissbruk, utan synes han tvärtom hafva handlat klokt och med beräkning på ekonomisk vinst.»

Med anledning af Kungl. Medicinalstyrelsens förordnande intogs S. härstädes, såsom ofvan nämnts, den 9 sistlidne februari.

Af den härstädes förda journalen framgår, att S., som är en individ utan (egentlig) ärftlig belastning, under sin vistelse här ej företett något som helst anmärkningsvärdt. Till stämningen har han hela tiden varit i full jämvikt; den skämtsamhet han då och då visat är blott ett fullt motiveradt uttryck för hans sinne för humor och kan ingalunda anföras som bevis på någon patologisk upprymdhet.

Någon defekt i etiskt och moraliskt hänseende har ej heller kunnat påvisas; han inser och medger, att han gjort illa (»synd») genom att anlägga elden och ångrar han detta sitt brott, i sorg öfver hvilket han en tid t. o. m. kom på tanken att begå själfmord; från denna tanke afstod han dock, »emedan det är orätt att själf beröfva sig lifvet»; för att döfva sina samvetskval tillbragte han tiden närmast efter eldsvådan i sus och dus och åtminstone till en del på grund af dessa kval började han ett mera kringflackande

lif än vanligt; det var slutligen denna inre ofrid, som dref honom att bikta sig för prästen. Han är känslig för folks omdöme och, emedan han ansåg sig ringaktad, sedan han setat i häkte, hade han för afsikt att bege sig till Amerika. Tanken på den sorg han förorsakat sin moder smärtar honom. Hans känslor mot den, som enligt hans uppgift förledt honom till brottet, hvarigenom han »miste både själen, kroppen och friheten» måste anses fullt berättigade. Utan att nu taga i närmare skärskådande S. åsikter om biktens och den världsliga rättvisans förhållande till hvarandra äfvensom hans därmed sammanhängande uppfattning af det världsliga straffets onödighet, under vissa förutsättningar, torde man dock nödgas gifva honom rätt, då han anser det obilligt, att den, enligt hans påstående, egentliga anstiftaren af brottet får gå fri, under det att han själf, det svaga verktyget, som under rusets inflytande var lättare suggestibel, skulle lida straff för ett brott, som han »ej skulle ha begått, omhan varit nykter.»

Lika litet, som någon etisk eller moralisk undermålighet kunnat påvisas hos S. under observationen, lika litet har han under vistelsen härstädes röjt något, som tydt på vare sig psykisk utvecklingshämning af högre eller lägre art eller på sinnessjukdom i trängre mening. Som ofvan visats, finnes inga rubbningar i stämningen eller känslolifvet. Han är väl orienterad i alla afseenden och inser han ändamålet med sin vistelse här, hvilken han för öfrigt anser alldeles onödig; han visar en säker och snabb iakttagelseförmåga, håller sig alltid till ämnet och svarar, rakt och ingående, på sak; hans kunskapsförråd tillfredsställer berättigade fordringar; han kan väl redogöra för sitt lufs data och förtjänar det särskildt framhållas, att han erinrar sig i hufvudsak allt hvad han gjorde brandkvällen; att han glömt en del oväsentliga detaljer, såsom den ordning, i hvilken han aflade sina besök å de olika ställen den kvällen, är ju lätt förklarligt och behöfver det väl knappast skrivas på rusets konto; han har följt med dagens händelser, synnerligast de politiska begifvenheterna i hans hemland samt det pågående kriget och lutar hans sympati i dessa hänseenden åt lätt begripligt håll; han deltar med lif och intresse i samtalet och kommer han ofta med träffande anmärkningar och fullt motiverade invändningar; tankegången är klar och redig och hans omdöme utan anmärkning.

Tankevillor kunna ej påvisas och dit kan man ej räkna hans uppfattning af bikten och den världsliga rättvisan; en uppfattning, som ju är tämligen gängse å de trakter han vistats. Slutligen torde intet skäl kunna andragas för inrangerandet af S:s bekännelse (inför prästen och länsmannen äfvensom härstädes) inom tankevillornas grupp; ty, bortset från såväl att den tycks i sig själf bära sanningens prägel, som att omständigheterna likaledes tala för, att den i hvad den rör honom själf är öfverensstämmande med verkliga förhållandet, så erinrar den åtminstone ej om melankolikernas själfanklagelse eller om hysterikernas lust att göra sig intressant och lika litet kan man säga, att S. genom brandanläggningen sträfvat efter någon herostatisk ryktbarhet; han vill ju tvärtom ej aflägga någon bindande bekännelse. (I förbigående kan påpekas, att intet talar för att S. gjort sin bekännelse endast för att

komma åt U., ty dels har S. en utpräglad själfbevarelse-drift och dels var förhållandet mellan honom och U. godt; själf säger S. att U. före branden »alltid varit honom synnerligen bevågen»).

Sinnesvillor ha ej heller under vistelsen här kunnat påvisas hos S. och förnekar han, att han sagt, att en röst förkunnat i hans öron, att han skulle bekänna sitt brott (protokollet af den 28/10 04); det var blott en »inre maning», som dref honom till prästen. Den synvilla (illusion?), som han enligt egen utsago en gång haft, berodde tydligen på rusets inflytande, förstärkt af det hypnagoga tillstånd, hvori han antagligen vid detta tillfälle äfven var; ruset är dock tillräckligt att förklara de ljud, han ibland i rusigt tillstånd tyckt sig höra. Hans ansiktsuttryck, mimik, hållning och rörelser ha likaledes under hans vistelse å hospitalet ej gifvit anledning till anmärkning. Att hans blick vid sista rannsakingen var »osäker och irrande», kan, om man nu anser sig behöfva lägga så stor vikt därvid, tillräckligt förklaras af den ovissa och brydsamma ställning, hvori han befann sig; om han ock ej ansåg situationen vara så synnerligen farlig, så visste han dock, att han måste vara på sin vakt vid hvarje ord och, om hans blick därvid föreföll »osäker och irrande», torde det vara ganska naturligt och behöfver man ej som förklaring gripa till något patologiskt vare sig i psykiskt eller somatiskt (skefögdhet?) hänseende.

Af ofvanstående framställning af hvad som vid observationen och undersökningen af S. härstädes iakttagets torde med önskvärd tydlighet framgå, att han under sin vistelse här ej visat något tecken på sinnessjukdom, och har härunder ej heller något förekommit, som kunnat ge anledning till påstående att S. tillföre varit genom sjukdom beröfvad förståndets bruk.

Lika litet torde man i handlingarne kunna finna några omständigheter antecknade, som tillräckligt öfvertygande tala för, att S. någonsin och särskildt vid det ifrågavarande brandtillfället på grund af sinnessjukdom ens i någon mån i saknad af förståndets bruk.

Emellertid äro dels några tillfällen skildrade i handlingarne, vid hvilka S. skulle genom sina yttranden eller sitt beteende i öfrigt »gifvit intryck af att ej vara fullt normal», dels åter förekomma några vittnesmål, afgifna vid polisförhören och sedermera inför rätten vidhållna, som yttra sig om S:s sinnesbeskaffenhet. Dessa vittnesmål äro följande två: 1:o bonden K. F:s, som intygar, att S. visserligen är »någorlunda redig som nykter», men att han, då han är »öfverlastad, förefaller besynnerlig och olik andra fyllkajor» och 2:o vittnet P. U:s, som säger, att S. »icke är, åtminstone då han är öfverlastad, fullt klok»; intetdera vittnet anför något från S. sida, som stöd för sitt omdöme. Gemensamt för båda är äfven att de betona, att den abnormitet, som de tyckt sig finna hos S. tydligast framträder, då han är öfverlastad; men båda vittnena tyckas därjämte vilja uttala som sin åsikt, att S. äfven i nyktert tillstånd företer någon psykisk skavank.

Det förtjänar härvid framhållas, att vid det förhör, där dessa vittnesmål afgäfvos, hördes, förutom målsägaren, tretton olika personer, alla boende på den ort, hvarest S. tidtals under loppet af de sista 10 åren på skilda ställen

haft sitt arbete — en ort, hvarest grannarne ej ha långt till hvarandra; säkerligen kände alla dessa personer S. sedan gammalt — och ryktet, att en människa ej är fullt klok, sprider ju sig snabbt omkring, men det oaktadt hade endast de nämnda två något att andraga mot S:s sinnesbeskaffenhet. Huruvida detta skulle kunna bero på dessas större känedom om S. eller därpå att de äro mera än vanligt skarp-synta i dylika ting, vill jag lååta vara osagdt; jag kan dock ej förtiga, att en fullt tillförlitlig och omdömesgill person, som känner såväl S. som de ifrågavarande vittnena, meddelat mig, att man snarast med skäl kan fråga sig om dessa vittnen äro psykiskt fullmåliga och omdömesgilla i berörda hänseende. Detta vill jag ha nämnt blott i förbi-gående; mera afseende torde däremot böra fästas vid upp-gifterna i bilagorna »B», af hvilka den ena säger, att S. ansetts som »vanligt begåfvad» och »ej tillförene lidit af sinnessjukdom», under det att den andra meddelar att S. »aldrig visat sig enfaldig, snarare tvärtom.»

Emellertid tyckas de åsyftade båda vittnena ej ha velat påstå att S. visat sig sinnessjuk i trängre mening och skulle väliså fall den psykiska abnormitet, som de velat tillägga honom snarast vara att hänföra till imbecilliteten. Att en dylik psykisk undermålighet, som ju ej är af transitorisk art, ej funnits eller finns hos S., torde dock utan vidare framgå af den skildring af S., som ofvan framstälts.

Som jag likaledes ofvan påpekat öfverensstämma mer-omnämnda vittnen däri, att de framhålla, att S:s abnormitet tydligast ger sig tillkänna, då han är öfverlastad, och gör det ena vittnet härvid det tillägget, att S. i detta tillstånd »förefaller besynnerlig och olik andra fyllkajor.»

Detta yttrande kommer en osökt att tänka på det lika viktiga som helt säkert alltför ofta förbisedda patologiska eller komplicerade ruset, den patologiska alkoholreaktionen. Angående S:s vanliga sätt att reagera mot alkohol säger den i Öfver-Torneå utgifna bilagan »B», att han »tål rätt stora kvantiteter sprit» och att han »icke är oregerlig i öfverlastadt tillstånd utan snarare förefaller godmodig, om han ock uppgifves vara snarstucken»; detta tyder åtminstone ej på att S. är känd för att reagera abnormt mot alkohol. Att han samma kväll, som branden inträffade, var ej så litet berusad intygas af flera vittnen; däremot omnämnes intet i handlingarne, som tyder på, att han var »olik andra fyllkajor», ej heller något, som skulle kunna motivera en för S. ovanlig eller abnorm känslighet för alkohol just denna dag. Hvad som emellertid är det mest karaktäristiska för åtminstone den form af patologiskt rus, som det här skulle kunna vara fråga, är den mer eller mindre fullständiga amnesien, hvaraf den åtföljes. När man hör talas om det patologiska ruset, tänker man kanske närmast på en »furor alcoholicus», men det gifves en annan form (»alkoholisk automatism», »Alcoholic Trance»), som ej är så i ögonen fallande; den »patologiskt» berusade behöfver visst ej vara dödfull, det kan tvärtom hända, att han både går och står säkert på benen, och äfven i sitt tal och i sitt sätt att skicka och uppföra sig behöfver han ej förete något synnerligen anmärkningsvärdt, men han handlar i omtöcknad, medvetslöst tillstånd, i trance, och, när han vaknar upp ur detta, har han, intet eller ett ytterst fragmentariskt minne af det, som

passerat. S. däremot kan nästan i minsta detalj redogöra för allt, som hände brandkvällen, och särskildt väl erinrar han sig, huru han gick till väga vid eldens anläggande, äfvensom sina tankar och sitt tillstånd såväl under som strax efter detta tillfälle; och finnes det ej heller något annat skäl, som talar för antagandet, att S. vid detta tillfälle stått under inflytande af patologiskt rus.

I detta sammanhang kan det förtjäna påpekas att S:s i ena bil. »B» omtalade »periodsuperi» af allt att döma ej är af patologisk art, han är ej »dipsoman», han super »emedan det smakar honom», »för sällskaps skull» eller för att ta sig en tröstare, men ej af obetvinglig drift och »perioderna» ha ej förgåtts af någon ängslan, oro, beklämning eller dylikt.

Fängelseläkaren säger i sitt intyg, att han af personer, som känna S. sedan flera år erfarit, att S. »ibland yttrat sig på ett sätt, som ej kunnat uppfattats som fullt normalt, hvarvid han dock troligen varit berusad» och förtjänar det framhållas, att S. »abnormitet» således här sättes i mera direkt samband med ruset och detta utan tvifvel med rätta. Härmed må emellertid vara hur som helst; fängelseläkarens upplysning tjänar åtminstone ej till att öka de båda vittnesmålen beviskraft i fråga om S:s abnorma sinnesbeskaffenhet.

Emellertid förekomma, som ofvan nämnts, några tillfällen skildrade i handlingarna, vid hvilka S. genom sina yttranden och sitt beteende i öfrigt skulle ha kunnat ge eller ock verkligen gifvit anledning till tvifvel om sin sinnesförfattning.

Dessa äro:

1:o) då han kort före branden hos handlanden U. »förde en hel del oredigt tal», kastade sig på soffan, grät och frågade, om U. vore »beredd att dö»; då det emellertid är till fullo ådagalagdt och äfven af U. intygadt, att S. vid detta tillfälle var ej så litet öfverlastad, förtjänar således hela denna scen att tillskrivas rusets inflytande; och, om U. verkligen sökt öfvertala S. att bränna kvarnsågen, så är särskildt S:s skenbart hotfulla fråga, om U. vore beredd att dö, lätt förklarligt äfven utan ruset; denna fråga är nämligen mycket vanlig i dessa trakter, då man vill be någon hejda och betänka sig, innan han gör det illa är, och kan således S:s uppgift, att den »kom i förtrytelsen öfver U:s skändliga förslag», vara sann.

2:o) då S., under det kvarnsågen ännu brann, kom till Pukkuri, »föreföll han orolig och vandrade fram och åter på golfvet» och

3:o), då han i den vecka, som förhöret af den ^{30/10} 1903 hölls, låg i vittnet T:s hem och »därvid förefallit underlig och sagt, att han ej lefver länge och frågat, om det vore allmänt tal i byn, att han skulle hafva anlagt elden å kvarnen».

Hans förhållande vid dessa båda tillfällen torde dock senare få betraktas som ett fullt normalt uttryck för hans likaledes fullt berättigade inre tillstånd (samvetskval, fruktan för upptäckt, tanken på den utlofvade, men något ovissa, belöningen).

En scen, som särskildt skulle kunna tala för antagandet, att S. ej vore af normal sinnesbeskaffenhet är:

4:o), den, som beskrifves i polisförhørsprotokollet af den 28 okt. 1904; vid detta tillfälle säger S. enligt protokollet flera gånger att han nog skulle få samvetsfrid, om han finge de 500 kr., som U. lofvat honom; kyrkoherden, inför hvilken S. strax förut visat ett ångerfullt sinnelag, frågar honom nu om hans tankar under vägen till Pukkuri, då han såg elden och visste sig ha anlagt den, och får han af den skrattande S. det förbluffande och barocka svaret, att det nog var lätt att förstå hans tankar, då han under natten sprang till P., där han ju hade sin flicka; angående den »röst» han vid detta tillfälle skulle ha talat om, hänvisas till det ofvan vid tal om sinnessvillor sagda; slutligen säger S. S., att det ej vore hans mening, »att drifva saken längre» och att »om denna sak drifves till världslig domstol, så är bibeln utan betydelse emedan han kommit till prästen med sin bekännelse och denne drifvit honom till länsmannen»; sista och förmodligen äfven längsta akten af detta förhör tyckes S. ha utfyllt med förebråelser mot prästen, för det han ställt till detta länsmansförhör.

Hvad händelserna vid detta länsmansförhör beträffar, bestrider S., att han sagt sig skola få samvetsfrid, blott han finge dessa penningar; han påstår att hans yttrande varit, att han skulle känt sig nöjdare, om U. hållit sitt löfte med afseende på belöningen. Samvetsfrid ville och kunde han vinna endast genom bikten för prästen och är han ej ens fullt säker, på att han genom denna akt funnit ro för sitt samvete. För öfrigt anmärker han, att fjärdingsmannen efter rannsakingen inför häradsrätten sagt till honom, att länsmannen i denna punkt affattat protokollet felaktigt.

Utän tvifvel kan S. uppträdande och yttranden för öfrigt vid detta förhör fullt tillfredsställande förklaras på det sätt, som S. själf gör det; när han upptäckt förhörets verkliga karaktär och finner att ej längre är fråga om någon slags bikt, blir han förargad och bryr han sig ej om hvad han säger och naturligt är, att hans förtrytelse drabbar prästen; denne, som visat sig ej förstå biktens helgd och betydelse, blir af den förut ångerfulle men nu uppretade S. utsatt för drift och förebråelser; så är S:s svar, att han sprang till »flickan» i Pukkuri blott ett skämt med prästen. Då han säger, att han, om han velat göra en bekännelse, själfmant kunnat gå till världslig myndighet, så är ju intet att däremot invända. Hvad till slut S:s åsikter om bikten, syndaförlåtelsen af Gud, den världsliga rättvisan och dess bestraffningar beträffar, torde de ej ha någon rättsmedicinsk betydelse; en analys af dessa åsikter skulle föra oss in på det religiösa och kulturhistoriska området. De af S. framställda åsikterna öfverensstämma nämligen i mångt och mycket med laestadianismens läror, hvilka just i de trakter, där S. vistats, ha talrika anhängare. Om ock S. själf ej är en uppenbar medlem af denna sekt, har han tydligen ej kunnat undgå att besmittas af dessa läror, hvarmed luften, här är mättad.

Intet kan emellertid ge anledning till ett befogadt påstående, att S. vid detta förhör var sinnessjuk och därom tyckas ej heller de vid förhöret närvarande personerna ha varit öfvertygade; de säga nämligen i bil. »B.» »S. före-

föll vara rubbad men sannolikt var han äfven då påverkad af spirituösa drycker, hvilket dock ej kunde observeras af annat än att han doftade starkt Hoffmans droppar».

5:o) Slutligen tycks det, som om man vid rannsakingen den 18/11 1904 skulle ha funnit anledning antaga, att S. ej vore vid sina sinnens fulla bruk och säger protokollet: »Andra svar kunde ej erhållas af S. hvilkens blick under förhöret syntes vara irrande och osäker». Något verkligt stöd för tvifvel på S. sinnesbeskaffenhet vid detta tillfälle anför protokollet enligt min mening ej. Han gör klart och fullt tillfredsställande reda för sig, då man frågar honom om annat än det, som har afseende på branden; då man däremot börjar fråga honom om denna och om bekännelsen för prästen, blir han försiktig i sina meddelanden och afpassar han sina yttranden så, att han hvarken säger för mycket eller för litet och, som jag i det föregående redan framhållit, ej är det underligt, om hans blick i detta kritiska »ögonblick förefaller osäker och irrande».

Med afseende på sättet för min undersökning af S., som ej är kunnig i svenska språket, vill jag meddela, att hvarje examination skett med tillhjälp af två vid sjukvården här anställda personer som tolkar; efter hvarje examination har det antecknade upplästs för dessa och af dem godkänts vara riktigt; så har äfven skett med det i journalen gjorda sammandraget af hvad som framgått vid samtalen med exploranden och hafva dessa tolkar slutligen under edlig förpliktelse i journalen intygat såväl, att de tolkat rätt som att journalen, i hvad den grundar sig på explorandens meddelanden, är riktigt affattad.

Under förutsättning att S:s yttranden sålunda blifvit riktigt tolkade, får jag med stöd af den förda journalen och på grund af samt i öfverensstämmelse med det ofvan anförda angifva det utlåtande:

att arbetaren Jakob Jakopsson (f. d. S.) från Uleåborg i Finland icke under vistelsen här visat sig vara sinnessjuk och

att han ej heller varit sinnessjuk vid den tid, då Eriksfors såg och kvarn i Niemis den 4 okt. 1903 nedbrann samt sultligen

att hvarken af handlingarna eller den här gjorda undersökningen af exploranden något framgått, som tillräckligt öfvertygande talat för antagandet, att nämnde J. (f. d. S.) vid något annat tillfälle lidit af sinnessjukdom,

hvilket utlåtande härmed afgifves på heder och samvete.

Piteå hospital och asyl d. 8 april 1905.

Axel Lundgren.

t. f. öfverläkare.

3.

I skrifvelse till kungl. direktionen för Stockholms hospital af den 12 december 1904 har Kungl. Medicinalstyrelsen, med öfverlämnande af handlingarna rörande ett af As häradsrätt afgjort, kungl. hofrättens pröfning understäldt mål angående häktade, för mord dömd Anders B. J. från B., förordnat, att J. skulle för observation och

undersökning intagas å Stockholms hospital, så snart plats därstädes kunde för honom beredas. Sedan J. i öfverensstämmelse härmed intagits å Stockholms hospital den 2. februari 1905, får undertecknad, till åttlydnad af kungl. styrelsens i ofvannämnda skrifvelse uttalade begäran, och sedan tiden för det äskade utlåtandets afgifvande, enligt därom af mig gjord framställning, blifvit uppskjuten till den 15 maj 1905, härmed afgifva nedanstående yttrande.

Af tillgängliga handlingar inhämtas i hufvudsak följande.

A. B. J., jordarrendator, är född i Härna församling af Älfsborgs län den 8 februari 1876. Föräldrarna, ej besläktade med hvarandra, lära vara giriga, ej nogräknade om medlen för att rikta sig. Fadern säges hafva lagt i dagen en stor fåfänga att skrodera och skryta med sitt goda hufvud och sin klyftighet att lura folk i affärer. Modern säges hafva mindre godt rykte, har varit hård och känslös, särskildt mot svärdottern samt lögnaktig, sökande dölja sina dåliga egenskaper under religionens täckmantel. Om J:s barndom och uppväxtår föreligga utöfver hvad längre fram nämnes inga upplysningar af intresse. Han är konfirmerad med godkänd kristendoms-kunskap. Lärer stundom hafva missbrukat spritdrycker, men har ej gjort sig känd som supare. Kyrkoherden i församlingen säger att J. visat list, slughet, lättsinne och egennytta jämte likgiltighet om medlen att ernå sitt mål. Enligt ett vittnes utsago skall J. själf hafva erkänt, att han vid något tillfälle från detta vittne stulit en del smärre artiklar såsom bär, frukt och saft. Hvad J:s begåfning angår yttra kyrkoherden och komministern i hans hemtrakt, att J. gjort intryck af att vara »öfver medelmåttan» och en »begåfvad» ung man. Samme komminister framhåller som det vackraste draget i J:s karaktär, att han städse visat sina gamla föräldrar sonlig kärlek, lydnad och tillgifvenhet. J. ingick den 27 november 1903 äktenskap med E. V. J. T., född den 18 oktober 1881. De hade varit barndomsbekanta och voro släkt med hvarandra på så sätt att J. och E. T:s fader voro kusiner. Såväl J:s som hans hustrus föräldrar befunno sig i goda ekonomiska omständigheter. Före deras giftermål var J. »fästad» vid E. T., så att han före bröllopet och en kort tid därefter »kände sig lycklig». Snart nog uppstodo emellertid mellan makarna smärre tvistigheter hvarvid J. tyckte sig finna att hans hustru ej ville gifva efter, äfven om hon haft orätt, men skall det goda förhållandet dem emellan däraf icke hafva rubbats. Sedermera förändrades emellertid, utan någon af hustrun gifven anledning, J:s känslor så att han fattade motvilja för hustrun och började känna sig olycklig. Denna känsla tilltog småningom i sådan grad att J. en dag kort före den 28 januari 1904, då hans hustru insjuknade i influensa, kände den tanken uppstå inom sig, att antingen skulle han eller ock hon dö, hvilket snart nog ändrade sig därhän, att han beslöt taga henne af daga. Denna tanke lämnade honom sedermera icke, utan förföljde honom, såsom han själf påstår, natt och dag, och utvecklade sig på det sätt att han tänkte antingen kväfva henne eller gifva henne gift, och han hörde, särskildt då hon någon gång motsade honom, inom sig en »röst» som sade till honom: »du är feg, som ej vågar döda henne, ett helt lif

med henne kan du ej bära». E. J. insjuknade den 28 januari 1904, som man antog i influensa, hvaraf flera af hennes grannar samtidigt voro angripna. Hennes sjukdom yttrade sig genom hufvudvärk, hosta, håll i bröstet och smärtor i benen. Hon förtärde endast ringa mängd föda, litet hafresoppa, ölsupa, en gång buljong; då hon var törstig, litet vatten med konjak, ett par gånger kaffe samt tre gånger äggtoddy, tillagad af mannen. Hvarje gång hon förtärde denna äggtoddy, den 1 eller 2 februari, några dagar senare samt den 6 februari, »öfverfölls hon af smärtor i magen och bröstet, häftiga kräkningar och hufvudvärk». Däröfver uttalade hon själf sin undran och tjänsteflickan afrådade mannen att gifva henne äggtoddy vidare. Den 6 februari kände hon sig friskare, tänkte stiga upp, men intalades af mannen att först dricka äggtoddyn, som på nytt åstadkom nämnda häftiga symptom hvarefter hon aflid samma dag mellan kl. 4 och 5. Läkare hade ej anlitats, som vittnena intyga, emedan den sjuka själf sagt det vara onödigt. Hon begrofs den 17 februari. Efter hennes död lät J. undersöka tapeterna, som befunnos innehålla arsenik i ej uppgifven mängd. På grund af att misstanke uppstått att förgiftning skulle föreligga anställdes polisförhör och förordnades om medikolegal besiktning af hustru J:s döda kropp. Resultatet af besiktningen och rättskemistens undersökning af likdelarna var positivt. Den mängd arsenik som förefanns i de till undersökning tillvaratagna likdelarna uppskattades till mer än tre gånger storleken af den vanliga som letal ansedda dosen. Vid förnyade polisförhör erkände J. den 27 juni 1904 sitt brott, sedan det genom vittnens utsago blifvit tydligt, att han var den skyldige. J. hade i afsigt att döda sin hustru gifvit henne gift, en gång i kaffe, och två till tre gånger i äggtoddy, sista gången på hennes dödsdag den 6 februari 1904. Giftet, arsenik, hade han tagit ur en låst byrå i köket till hans föräldrars byggnad. Af ett rundt stycke, som där förvarades, och hvilket J:s moder förskaffat att användas som rättgift, afslog han en bit af ungefär 2 cm. längd, som han sedermera söndersmulade och förvarade i sin västficka. Af detta gaf han sin hustru 3 gånger i mindre mängd den 31 januari, den 1 eller 2 februari och vid ett tillfälle ett par dagar senare. På morgonen den 6 februari förskaffade han sig på samma sätt som första gången en större bit arsenik, hvaraf han gaf hustrun större delen i en af honom själf tillagad äggtoddy, återstoden af den tagna arseniken brände han i spisen i sin bostad, sedan hustrun samma dag aflidit. Senare inför rätten gjorde J. i sin bekännelse det tillägget, att han äfven tagit af en »annan sorts gift», förvaradt i en byrå tillhörig brodern, som vistades i Amerika, och till hvilken J. hade nycklarna. Utaf detta gift hvilket skall ha utgjorts af cyankalium, blandade J. i kaffet och i någon äggtoddy. Rörande ingifvelsen till brottet yttrar han skriftligen: »Jag bad icke Gud om hjälp och hade därför icke kraft att stå emot. Jag var slaf och måste lyda fast med bäfvan. Jag var så att hela min kropp darrade men att komma ifrån det var omöjligt. De första gångerna tog jag litet gift, men då hviskade det inom mig: »du är en feg och rädd stackare, som ej kan ta så att det räcker. Tag mera bara och dylikt. Jag har lidit mycket svårt, alltsedan jag begick detta brott och vid flera tillfällen,

särskildt vid begrafningen, var det mycket för mig att jag skulle bekänna, men, jag var icke heller då mig själf mäktig, och mycket som afhöll mig var, då jag tänkte på mina gamla föräldrar.» J. nämner vidare, att han kommit att tänka på att använda giftet mot sin hustru af den anledningen, att det fanns i hemmet. Han hade vid ett tillfälle kort före jul visat den giftburk, som förvarades i broderns bbyrå, för sin svärfader för att få besked om dess innehåll. Om den aflidna är upplyst, att hon varit synnerligen duglig som husmoder, flitig och ordentlig samt haft såväl ett fördelaktigt utseende som ett vänligt och godt sinnelag. Till pigan K. J., som i åtta och ett halft år haft tjänst hos J:s föräldrar, hade J. ett par gånger före och äfven efter sitt äktenskap haft okyska tillnärmelser, och, ehuru han enligt K:s egen berättelse dessemellan ej visat henne några ömmare känslor, hade han vid ofvannämnda tillfällen, trots hennes motstånd och ehuru hon »bedt honom veta hut», dock med henne haft könsumgänge. J. upplyste vidare att han känt en viss men ej synnerligen stor böjelse för sin trolofvade, E. T., och, när denna störelse svalnade, var det endast tanken, »att han skulle göra henne orätt, och att hon af bedröfvelse skulle kunna bli sinnessjuk», som afhöll honom att bryta med henne. I sin skriftligen afgifna bekännelse säger han, att den tanken blef allt mera rotad i honom, »att han varit lyckligare med denna K.» »Jag tyckte mig som dagliga bevis därpå; min kärlek öfverflyttades allt mer på henne.» Den 10 februari skulle J. ha yttrat: »Det var ledsamt hon dog, men det kanske var mig nyttigt, och det är bra att ha en så bra piga.» Äfven vid andra tillfällen har J. yttrat sin tillfredsställelse öfver att hafva fått behålla K., och att ett tilltänkt giftermål mellan henne och en viss J. i R. ej blef af. Efter hustruns död skall J. enligt samtliga vittnen ha varit »tyst och sluten». Ett vittne upplyser att han många gånger sagt: »Det har varit så svårt, det skulle vara bäst att resa från hemmet till Amerika.» Vid ett annat tillfälle skulle han hafva yttrat att han varit frestad att taga sitt lif, men ej kunnat för sin moders skull. Hvad J:s mor angår och hennes uppförande i sammanhang med och efter svärdotterns död upplyses följande: Då någon yttrade om E. J., att hon ej såg dödlig ut, skall J:s mor hafva sagt: »dör hon ej nu, så dör hon väl en annan gång.» Svärföräldrarna intyga, att J:s mor »ej ville höra talas om att hämta en läkare till E:s sjukbädd», men kort före dödsfallet skulle hon ha yttrat: »B. kan fara till doktorn och tala om förhållandet, hämta vi honom så tar han 15 kronor.» Därvid skall J. ha svarat: »Det är inte lönt nu, i kväll träffas ingen doktor.» Vid en senare rätttegång intyga samma vittnen, att mor A. alltid varit »kall och hård» mot sonhustrun och »ej tillåtit henne att intaga sin plats som hustru utan själf regerat hela huset, därvid tagande råd af pigan K., så att E. haft föga eller intet att säga. Enligt pigan K:s vittnesmål skulle E. J. hafva fruktat sin svärmoder och ej velat gifva henne del af sina förhållanden. J. har uppgifvit, att han ej haft någon annan till hjälp vid uppgörandet eller utförandet af sina planer, ej heller med någon annan talat om vare sig mordplaner eller

sina äktenskapliga förhållanden. Icke heller hade hans moder märkt, att han tagit något af arseniken. Om sitt hälsotillstånd har J. bland annat upplyst följande: »I min barn-dom låg jag sjuk, hur länge eller sjukdomens beskaffenhet vet jag ej. Hvarför jag mest kommer ihåg denna sjukdom är, att jag i yrsel sprang upp ur sängen, följande väggen på möbelmanget, öfver en mindre orgel, som stod närmast sängen, därefter på en soffa till en byrå, som jag dock ej hann upp på, innan min moder tog och förde mig till min bädd igen, där hon en stund med våld måste hålla mig. Jag tyckte mig då vara på en ändlös slätt, där allt i förstoradt tillstånd rörde sig med en brådslande fart samt sökte att trycka och krama mig, då jag ej hann undan. Alltsedan har något dylikt tidtals påkommit, i synnerhet strax efter det jag lagt mig om kvällarna, då allt gungat och vaggat, jag själf varit ovanligt stor, så att t. ex. om jag lagt händerna på bröstet, jag tyckt det vara en hel meter från hufvud till bröst, där händerna legat. Om jag då öppnat ögonen och satt mig upp i sängen har det förändrat sig. Äfven på dagen under arbete har förekommit en sådan ovanlig brådska, att om jag slagit med en hammare på ett föremål riktigt sakta, jag ändå tyckt det gå så ovanligt fort. Likaså i annat arbete. Eller om jag gått mycket sakta, jag ändock tyckt mig nästan springa. En ganska stark yrsel har ibland förekommit. Särskildt minns jag en natt i mars eller april detta år 1904, då det var värre än någonsin, så att jag måste tillkalla hjälp. Då ljus blef tändt, snurrade alla föremål, ja, hela rummet, rundt med svindlande fart. Badden jag låg på tycktes vara upp- och nedvänd, kräkningar förekommo, allt var som i en vaggande båt. På morgonen kände jag ganska ringa utaf det, kunde kläda mig och gå till mina sysslor.» J. säger sig äfven hafva lidit af hjärtlidande eller något hjärtfel för hvilket han för 6 å 7 år sedan sökte flera läkare.

Efter ankomsten till fängelset visade J. under första tiden någon oro och grubbel öfver sitt brott jämte sömnlöshet, bristande arbetshåg och ringa matlust. Sedan han fått sin dom, livvets förlust, blef hans sinne i förvånansvärd grad mera lugnt; han hängaf sig nu flitigt åt läsning af religiösa böcker, hvilket syntes vara hans käraste sysselsättning. På senaste tiden klagade han öfver att en svår oroande känsla stundom kom öfver honom, men uppgaf att efter någon stund lugn åter inträdde. Vid samtal gaf han alltid fullt rediga svar, och intet i hans framställningar röjde någon sinnessjuklighet. Dock förvånades man däröfver, att han alltid visade att gladt utseende med ett ständigt leende på läpparna. Sedan nådeansökan till Konungen inlämnats, lät han ofta förstå, att han liksom haft uppenbarelser om, att han skulle få nåd, och att han sedermera genom ett bättre lif skulle kunna i någon mån försona sitt brott.

Fängelseläkaren, dr Karl Bylund, intygar att under fängelsetiden intet förekommit, som tydt på sinnessjukdom.

J. intogs för observation å Stockholms hostital den 2 februari 1905. och meddelar den öfver honom förda journalen följande.

Stat. pres. februari—mars 1905: kroppsbyggnad normal, längd 166 cm., vikt 64 kg. (d. $\frac{2}{3}$ 05), nutrition god; muskulaturen väl utvecklad; grofva kraften mycket god. Ansikts-

färgen rödlätt. Håret rakt, ljusbrunt; mutasch rödbrun; ögonen ljusblå.

Inga kroppsliga utvecklingsrubbingar eller sjukdomstecken. Lungorna gifva öfverallt full och klar perkussions-ton och vesiculärt andningsljus. Hjärtat är af normal storlek (relativa dämpningsrutan når uppåt till tredje reffbenet, och utåt till 2 cm. innanför mamillen, åt höger ungefär till medellinjen, nedåt till 5:te reffbensinterstitiet, absoluta dämpningen uppåt till öfverkanten af 4:de reffbenet, utåt 2 cm. till vänster om bröstbenskanten). Beträffande hjärttonerna har iakttagits, att 2:dra tonen öfverallt, äfven vid spetsen, höres starkare än den 1:sta. Inga biljud ha iakttagits. Öfriga inre organ har icke företett något sjukligt. Radialisartären är af vanlig fasthet, pulsen jämn, af vanlig fullhet, med frekvensen 80 slag i minuten. Temperaturen är afebril. Urinen är ljusgul, klar, fri från albumin och socker; dess spec. vikt är 1,018.

Hufvudets allmänna form företer intet anmärkningsvärdt. En grund, flat insänkning kan kännas å hjässan något framom vertex (J. uppger, att han där fått ett slag af en gårdsgårdsstör »för några år sedan»). Hufvudets omfång och skapnad ses af följande mått.

Diameter frontooccipitalis	18,6 cm.
» intertemporalis	14,6 »
» mentoparietalis	24,2 »
Pannans bredd	10,6 »
Hufvudets bredd bakom öronen	13 »
» omkrets	56 »
Ansiktets bredd	13,6 »
» höjd till pannäsvinkeln	10,8 »
» » till höjden af ögonbrynsbågarna	12 »

Hörseln å båda öronen är normal. J. uppfattar med hvardera örat ett fickurs tickande på en half meters afstånd. Ögonens ställning är normal. Båda ögonen äro myopiska och dessutom något astigmatiska. Högra ögats myopi är i horisontala diametrar 0,25 D; i vertikala 1,25; vänstra ögat är i horisontala meridianen myopiskt 0,5 Dioptrer, i vertikala D. Med motsvarande korrektionsglas blir synskärpan lika med 1. Binoculära närpunktsafståndet (utan glas) är 11 cm. De perifera delarna af näthinnan i båda ögonen visa nedsatt ljuskänslighet. Vid pröfning med ett hvitt papper af 1 kvem:s storlek på 32 cms afstånd från ögat på synfältet d. 2/3 05 omkring kl. 4,30 e. m. (klart väder, ljus från väster) ungefär 25° från blickpunkten, d. 22. 3. 05 kl. 2 e. m. omkring 40° från blicklinien. (Simulation utesluten genom ompröfning i de olika meridianerna). Vid pröfning med ett hvitt papper af 4 kvems storlek blir synfältet litet större, nå dock aldrig den normala utsträckningen. Färgfältens relativa förhållande är delvis omkastadt: Rött fält är större än blått (färgfältundersökningsresultatet är måhända mindre tillförlitligt till följd af J:s svaga fattningsgåfva). Ögonspiegelundersökningen visar pupillerna af vanligt utseende med normal förgrening af näthinnekärlen. I periferien äro äfven choriodeans kärl tydliga (rutad ögonbotten»). Pupillerna äro lika stora, medelstora, reagera lifligt för ljus och accomadation. Mimiken följer pat:s sinnesstämning. Artikulationen är utan anmärkning.

Rörelserna äro säkra och normalt lifliga. Patellarreflexerna lifliga, plantarreflexerna enligt J:s egen uppgift och som det synes svagare å högra än å vänstra sidan. Cremasterreflexen är normal å vänstra sidan, nedsatt å högra sidan. Bukreflexerna äro lika å båda sidorna. Hudsensibiliteten visar följande förhållande: Lätt beröring uppfattas öfverallt å hudytan. Värme- och köldförmimmelserna äro öfverallt dels något svaga, dels förlängsammade. Detsamma gäller om smärtförmimmelserna. Särskildt känslolös tyckes huden å högra sidan af ansiktet (pannan och kinden, utan skarp gräns mot medellinien), å högra underarmen, utsidan af högra handen och å samma hands fingerblommor samt å utsidan af högra underbenet, å hvilka ställen J. vid upprepade tillfällen reaktionslöst lätit sig stickas till blödnings med nål och brännas med ett profrör, fylldt med hett vatten. Blödnings å dessa ställen är obetydlig. De vasomotoriska företeelserna, liksom de trofiska och sekretoriska, innehålla eljest intet patologiskt.

Strax efter inkomsten till hospitalet d. 2/3 05, fick J., på väg till badrummet, ett anfall af hejdlösa snyftningar, hvarvid han maktlös ställde sig mot väggen och var ur stånd att besvara frågor. Efter några minuter var han åter lugn, låg stilla i sin säng med sorgset, men resigneradt ansiktsuttryck. Han sof blott några timmar första natten. Följande dagar förändras snart hans utseende, han blir nöjd och belåten, prisar maten, det ljusa rummet och betjäningens vänlighet; sofer godt om nätterna; begär och erhåller kläder, får gå ut på gården en stund hvarje dag; stiftar där bekantskap med en betydligt slö, beskedlig paralytiker, med hvilken han ses promenera, ofta leende och gladlynt. I ett bref till hemmet skrifver han om denna paralytiker, att »han är så snäll, hade jag ej honom, vet jag ej hur det skulle gå». I själfva verket handlar eller talar denna kamrat aldrig något spontant, nickar blott ett slött och vänligt belåtet »Jaa» på allt som talas. Under februari månad kan ingenting i J:s sätt eller tal eller utseende någonsin förråda, att han betungar sitt sinne med sorg öfver sin mordgärning eller med tankar på framtiden. Det enda, som tyckes störa honom, äro de »svordomar och hädelser», som ibland kunna höras från en högljudd patient i rummet bredvid, och hvilket han tycker är så »rysligt».

Inför läkaren visar sig J. i hållning, rörelser och ansiktsuttryck ödmjuk och uppmärksam. Vid alla samtal har han noggrannt följt med frågorna och alltid gifvit adekvata svar. Han har därvid visat sig ha obestämda tankar om sitt läge och om meningen med hans härvaro. I hans svar på de direkta frågorna i detta ämne, framgå dessa tankar dröjande och med tvekan. De kretsas kring vissa spridda erinringar, som ej tyckes förenade till en allmännare, bestämd uppfattning. Följande samtal belyser detta förhållande. (J:s svar stå inom citationstecken): Hvarför befinner ni er på denna plats? »Därför att jag gjort så.» Men hvarför är ni ej i fängelset? »Det är väl en sorts fängelse det här också.» (Efter en stund:) »Jag är på hospitalet, här är sjuka, men jag är inte sjuk.» Hvarför har ni då kommit hit? »Det var en härads höfding som skref, därför kom jag hit.» Men förstår ni ej, hvad man haft för afsikt med, att man fört er hit? »De sa' att det var för observation

visst.» Hvad menas med observation? »Det står i tidningen observera för annonser.» »Nådeansökan uppsattes af härads höfdingen.» — »Det var professorn, nej direktörn, som bad honom sätta opp den.» »Jag är här för att doktorn här (J. menar biträdande läkaren, som kvällen förut undersökt hans hjärta och lungor) skall se, om jag är sjuk.» »Är professorn också doktor?»

När han kommer härifrån, »det kan ske i dag, blir det väl döden på något sätt. Om di inte kan skjuta (se nedan!), blir det väl på något annat sätt.» (J. uttalar dessa ord enfaldigt och resigneradt). Men inte skjuter man folk här i landet? »Ja, dom kanske skickar mig till Sibirien!» Nej, hvad är det för ett land, hvarest de skicka människor till Sibirien? »Det gör di från alla land, men mest från Ryssland.»

J:s mått af kunskaper, reflexionsförmåga, omdöme och uppfattning hafva pröfvats vid flera tillfällen: Hans skol-kunskaper äro till en del utplånade ur hans minne, såsom framgår af följande svar: Hvilka floder finnas i Sverige? »Göta älf och många i Norrland.» Hvad heta floderna i Norrland? »Sunddalsälven — — —.» »Sveriges nordligaste stad är Luleå — nej Haparanda.» »Norge är förenadt med Sverige.» Norges hufvudstad känner han ej till, »men Kristianstad eller Kristiania är en stad där i landet.» »Söder om Sverige ligger Tyskland.» Öster om Sverige ligger Ryssland.» »Europa är många land det.» Hvar ligger Köpenhamn? »I Tyskland.» Någon annan stad i Tyskland? »Lützen.» Hvad hände bland annat vid Lützen? »Gustaf Vasa eller Gustaf Adolf vann en seger där.» Hvad hette Gustaf Vasas söner? »Erik . . .» Om Erik blef kung, vet han ej. Han har kanske läst därom i skolan, men minnes ej säkert. Hvad uträttade Gustaf Vasa? »Han samlade dalkarlarna till strid.» Ändamålet med denna strid känner han ej till. Hvad hette kungarna efter Gustaf Vasa? »Det var många som hette Karl, IX och XII.» Nuvarande kungen heter Oskar II, dennes far var Oskar I.» Hvad hette kungen därförut? »Oskar I — — — nej Karl XV.»

Hur många världsdelar ha vi? »En = jordklotet» (samma svar 3 veckor senare). »Jorden är rund.» Går jorden rundt solen eller tvärtom? »Jorden går rundt.» Är inte Amerika också en världsdel? »Nej, de ligger också på jordklotet.» »Konungen styr vårt land; han gör hvad han vill.» Hvem uppehåller ordningen i landet? »Domstolarna.» Hvad gör riksdagen? »Di samlas väl.» »Det finnes första och andra kammaren» (mer vet han ej om riksdagens verksamhet). »Landshöfdingen är den högste i länet», hans namn i hemlänet känner J. ej till. Bibliska historien är han mera hemma i, känner till Jesu föräldrar, Judas Iskariot o. s. v.» »Pilatus var rådsherre, nej landshöfding.» Af hvilken nationalitet? »Jude.» »Israeliterna rådde om Juda land. Moses stiftade lagen och 10 Guds bud.» Hvarför pingst firas, vet patienten ej. Hvad ett skottår är och när det sist inräffade, vet han. Hans aritmetiska insikter framgå af följande protokoll: » $7 \times 8 = 56$, $6 \times 9 = 54$, $3 \times 13 = 39$, $8 \times 9 = 71$.» »Nej!» «72.» Hvad får man, om man delar 64 med 8? »8» Om man delar 72 med 8? »9» Om man delar 144 med 12? »12, för 144 är lika med ett gross och det är 12 dussin.» »Det längdmått vi följa är metern; 100 cm.

gå på en meter; $\frac{1}{10}$ cm. = 1 mm.» Hur många mm. gå på 1 cm? »100» (efter en stunds betänkande: »nej, 10.» Hur många mm. på metern alltså? »1,000.» Hur mycket är $\frac{1}{1000}$ af 1 kilogram? »1 ctgm.» Nej! »Ett milligram.» Hur många centigram gå på ett gram? »Det har jag visst kunnat, men glömt bort.» »3 fot gå på metern, 2 på alnen.» Myntsorterna känner han väl till.

Af djurvärlden tyckes J. särskildt intresserad. Han känner till strutsen, olika sorters roffåglar och däggdjur. Hans kärlek för djur framgår af flera yttranden. I ett bref till hemmet skrifer han om en häst: »Det var godt att min snälla Nälla får det godt bara di inte säljer henne bed karl att han är snäll vid henne och inte glömmet att jag har bedt det.» Han berättar, att han har en samling fågelägg hemma, »blott 1 ägg från hvarje box.»

Hans samlarevurm har vidare omfattat alla olika svampar som växa på träd m. m., frimärken, tändsticksaskar och etiketter från ölbuteljer. Äfven här på hospitalet har han visat sin lust att samla knappar, etiketter och papperslappar, hvarmed han leker i barnslig sorglöshet på en stol. Han formar af papper små nätta stolar och bord, som han anordnar liksom i ett dockskåp. Ofverraskar man honom härunder, ser han upp med ett lyckligt leende, som om han af läkaren väntade sympati för leken. Alla pröfningar af sensibiliteten, af färgsinnet, af grofva kraften m. m. betraktar J. såsom vänlighet och lek från läkarens sida. Han skrifer hem, att doktorn är så snäll, »drar fingerkrok» med honom och visar honom en mängd vackert färgade lappar o. s. v.

Såsom ytterligare prof på J:s uppfattning och omdöme anföras följande svar: Hvad menas med ödmjukhet? »Man skall vara ödmjuk eller undergifven, snäll.» Hvad är rättfärdighet? »Den rättfärdighet, som Jesus förvärfvade, så att man kan komma in i himmelriket för hans skull.» »Di ska göra rätt.» Hvad menas med högmod? »Di ä stolta och fina, högfärdiga eller så där.» Hvad är synd? »Den som strider mot Guds bud.» Hvilken är den största synd? »Synd mot den Helige Ande.» Hvad menas därmed? »Jag har visst läst om'et, men kommer inte ihåg'et» Är det detsamma som mord? »Nej, det tror jag inte.» (J. afbryter här leende samtalet med: »se en så'n rolig knapp jag hittade i går»).

J:s minne för fordna händelser har ej företett några påfallande rubbningar, men kan ej heller sägas vara godt. Han har inga hållpunkter för att räkna ut det bestämda årtalet, då det eller det skedde »för några år sedan». Inpräglingförmågan är ganska god. Ett en gång förevisadt 4-siffrigt tal minnes han åtminstone efter 5 timmar. Han minnes händelserna från i går och i förgår. Längre tillbaka belägna händelser kan han ej bestämma i tiden.

Från sitt hem berättar J., att föräldrarna lefvat ett lyckligt äktenskap. Han har hyst större kärlek för modern än för fadern, som ofta varit häftig och förr supit mycket. Modern har haft ett vänligt sinne och ett godt rykte i församlingen. J:s syster afled »för några år sedan» (enligt handlingarna 1887) omkring 20 år gammal (riktigt) »af sjukdom». Han har ej hört något tal om, att hans mor skulle varit misstänkt för att ha velat någons död. Hon

har alltid varit religiös, men ej på något sjukligt sätt. Hon har ibland »haft yrsel i hufvudet» och sedan så långt han kan minnas tillbaka varit döf på ena örat och blind på ögat (å hvilken sida kan han ej säga). När och hur hon blifvit blind, vet han ej; ingen skillnad syns på ögonen. Men J. framhåller spontant, att modern ej kan gå omkring för sig själf, »så fort det blifvit litet mörkt»; hon måste då ledas »på grund af yrsel». Han har själf många gånger måst leda henne. Ingen fallandesot, ingen idioti skall ha förekommit i släkten. (Betydelsen af ordet idiot känner han ej).

J. förnekar bestämdt, att modern skulle kunnat ha någon vetskap om hans mordplaner mot hustrun. Ännu mindre hade hon kunnat gifva honom några vinkar om, att hon haft gift. Det hade han »ändå» vetat sedan han var barn. Modern skall ha haft särskildt stor kärlek för sin son Birger. Då han häktades, höll hon hårdt i honom, kunde ej slita sig ifrån honom (vid berättelsen härom öfverrumplas J. af snyftningar). Om de skäl, hvarför han skulle ha föredragit tjänsteflickan Karolina framför sin hustru, har J. intet nytt att berätta. Hustrun hade inga kroppsliga lyten, var möjligen »litet sned i ansiktet»; var ej kallsinnig, ej trätgirig; ibland »blott litet envis». J. tror ej, att hon var hafvande, ehuru de flere gånger öfvat samlag. Karolina var ej prydligare att se på och var alltid motvillig mot uttrycken för hans könsbegär. Hennes sätt förändrades ej efter J:s giftermål. Han vet ej, hvad Karolina kunde ha hyst för känslor mot honom. Det var ej för att kunna gifta sig med K., som han dödade sin hustru. Beträffande motiven till mordgärningen uppger J. såsom vid rättegångsförhören, att »det var en röst som hviskade», på grund af hvilken röst han ej kunde sova på en veckas tid. Han kan ej afgöra, huruvida han hörde denna röst såsom en främmandes eller såsom en särskildt liflig tanke hos honom själf. Men han uppger, att han »hört en sådan röst förut, för flera år sedan, och då kunnat stå emot». Då hade rösten velat förleda honom att döda sin far. Äfven då hade han tänkt begagna sig af den ofvannämnda giftflaskan. Han minnes äfven från den tiden, att det stod skrifvet med tydliga bokstäfver på densamma: »Hastigt dödande gift». Någon orsak, hvarför han skulle velat döda fadern, någon ovänskap mellan far och son vid detta tillfälle kan J. ej erinra sig. Han har ej talat om detta förut, därför att han »ej tänkt på det», »ej kommit ihåg det».

Det kändes svårt, säger J., då hans hustru dog, »men värst dagen efter». Svårt fann han det dock mest därför, att han möjligen gjort sin mor sorg. Då han häktades, blef han ej rädd; »trodde ej», att han skulle få fängelse; tänkte nog, att han skulle bekänna, men var rädd att därvid göra sin mor sorg. Han vidhåller, att han begått sitt brott med vett och vilja. »Men vaktmästaren på fängelset sa', att det var d'jäfvulen», och »Per Vesterlund sa', att det var någon sjukdom». J. tror äfven att »Gud nog skall hjälpa» honom. »Det kan nog hända, att det blir ett underverk», säger han på särskild tillfrågan. Då man säger honom, att han ju är dömd till döden och antagligen åtminstone ej får sin frihet, ser han i golfvet utan att visa någon särskild rörelse och förhåller sig den följande tiden ungefär

som förut. Vid påminnelser om detaljer i mordberättelsen är han likaledes tämligen reaktionslös.

Den sorglöshet, hvarmed J. finner sig i sin vistelse här å hospitalet, synes dock aldrig fullt fri. Något visst tryckande håller hans hufvud litet nedhukadt och gör hans blick stundom skygg. Forskar man efter orsaken härtill, finner man aldrig något tecken till samvetsförebärrelser eller till sorg. Det tyckes blott vara en enfaldig fruktan för den personliga säkerheten i detta lifvet och i det tillkommande, som trycker honom. Han skrifer i ett bref till hemmet: »— — — jag försöker allt hvad jag kan, så att ingen skall vara ond på mig, men jag vet, att det finns de där hemma som äro onda på mig samt stå efter och önska mig det värsta, men om Ellen är i himmelen, då tror jag icke att hon är ond på mig, och jag hoppas, att hon är där, men tänk om hon är i Helvetet och ropar ve och förbannelse öfver mig. Men det är godt att Gud förlåter *alla* synder, och hur *svåra* de än äro. — — — Emil, tro icke Törnblads alltför väl, efter hvad jag kunde förstå ville han leda dig så, att våra föräldrar skulle bli utan Karolinas vård, du ser väl själf att hon är en trotjänarinna som varit i ja de' väl 10 år — — —». (Brefvet dateradt d. 12/3).

Under februari få sådana tankar intet väsentligt inflytande på hans ofvan beskrifna sorglösa uppträdande. Men de första dagarna i mars börjar han visa tecken på följelseidéer i samband med obestämda hörselvillor. Den 28/2 vill han ej äta, ser undvikande i gofvet, då man frågar efter orsaken. Följande nätter hör han skott, revolverskott, från väggen invid hans säng. Det är kanske någon som är ond på honom, som vill skjuta honom (jmf. brefafskriften härofvan!). Han har skrifvit till sin svärfar (före hitkomsten) och bedt om förlåtelse, men denne har ej svarat »utan kanske skrifvit till någon här», som nu skulle vilja skjuta honom. En natt, den 4/3, hör han skott från väggen och röster som tala utanför hans dörr. Han kallar på hjälp, men ingen svarar (nattvakten har ej iakttagit något och ej samtalat med någon). Midt i sin berättelse om dessa skott visar J. med ett enfaldigt leende på sina nya skor. Natten till den 7/3 »ha de slagit» honom i hufvudet, midt öfver hjässan »utan att jag vaknat», som han säger. »Det käns så». Ungefär som det slag han en gång fick »för några år sedan». Han misstänker ingen särskild härför. Han undrar blott, hur långt det kan vara till hans hembygd, om någon därifrån möjligen kommit hit — eller skrifvit till någon här, som då gått in och slagit honom, utan att han vaknat däraf. Då han sedan under en veckas tid ej hör några skott, tror han att »professorn har kanske förbjudit det». På frågan, hvarför de skulle vilja skjuta J.; »är det därför att ni begått ett sådant svårt brott?» svarar han: »Nej, om jag och min bror kommer bort, så är Ellens föräldrar närmaste arfvingar.»

D. 9. 3. vill han ej äta, ty »det är många som vill», att han inte skall äta. En sådan näringsvägran, men utan angifna skäl, förekommer äfven vid några andra tillfällen. En natt (d. 13/3) måste han ligga på golfvet hela natten. »för att di ej skulle se» honom och skjuta på honom från fönstret. Han har äfven en del mystiska funderingar om hvad detta kan vara för slags anstalt, sedan han kommit

underfund med, »att alla människor här har onda andar i sig». »Det kanske är en sådan där frimurar-loge med luckor, som di ramlar ned igenom.» »Det rullar en vagn under korridoren», har han hört. En dag, d. 23. 3, frågar han, utan att man kan komma underfund med skälet: »Skall jag skickas till Sibirien?» Han tycktes för öfrigt ej särskildt nedstämd.

J:s kroppsvikt har under februari—mars varit konstant omkring 64 kg. (d. $\frac{2}{3}$ 63 kg.).

I april utvecklade sig förföljelsetecknen vidare. Liksom förut komma de öfver honom med natten och mörkret. Om dagen går han lugn och tillfreds, samspråkande med ofvannämnde paralytiker eller spelande »räfspel» med mindre slöa patienter. Då han kommer öfver ett handklaver sätter han sig och spelar »kväsarvalsen» med sorglöst leende min. Om natten ligger han vakent och skrämde. Han sätter sig upp i sängen och »kommer underfund med, hvad detta är för ett ställe». Väggar och golf finnas ej längre. Han svävar ensam »öfver bråddjupet». Han har på kvällen (d. $\frac{3}{4}$) hört »hur de skruvat och skruvat för att flytta bort väggarna». Dagen därpå vill han ej äta, ty han »skall ju ändå dit ned i natt». För att bättre kunna observeras, lägges han på en mindre, gemensam öfvervakningslokal, där han hela natten iakttages af en pålitlig skötare. Första natten på denna nya plats (d. $\frac{3}{4}$) befinner han sig väl, tycks känna sig lugn. Men följande nätter återkommer rädslan och oron. »Di säger, att di ska döda» honom, om han lägger sig i sängen. I 2 timmar sitter han på golvet bakom sängen. Då han slutligen förmås att lägga sig, bäddar han först om, så att han får fötterna på hufvudgården, för att »vilseleda dem». Följande natt tycker han ånyo, att väggarna i sjukhusen äro bortflyttade. Ur tomrummet »kastas järnkulor» mot honom, hvarför han sitter i sängen, parerande i luften med armarna. (Då han följande dag tillfrågas, om det varit verkliga järnkulor eller drömmar, svarar han med nedstämd och undvikande min: »Det vet jag inte!») Hans sömn är ytterst lätt. Han vaknar, spritter till och sätter sig upp vid minsta knäpp. Då det börjar ljusna, blir hans sömn tryggare. På kvällen den 7 april och följande kvällar undersöker han golvet, väggar och dörrar, innan han går i säng. Frampå natten springer han plötsligt upp, då han känner, hur »di håller på att bryta opp golvet»; går ovilligt i säng; ber bevekande att få flytta sin säng, så att ljuset från nattlampan må falla på densamma; går med smygande steg, hvisslar knappast hörbart. Under sömnen ropar han häftigt till ibland. Natten till den 9:e sitter han och lyssnar åt olika håll. De beskylla honom »för allt som dåligt är». »Blir någon skada gjord», får han skulden. Följande nätter ligger han och språkar tyst för sig själf, svarar undvikande på nattvaktens frågor, medan han ofta ser åt ett visst håll i rummet. Då han på dagen tillfrågas, hvad han tänker om alla dessa »röster», svarar han med resignerad och troskyldig min: »Jag har så många fiender hemma. Det har jag alltid haft.» Natten till den 14/4 har han en känsla af »elektricitet». Han är öfvertygad om, att sängen är »elektrisk». Dagen därpå skriver han följande brev till hemmet: »Innerligt älskade föräldrar bror och syster m. fl. (J:s tre systrar äro döda. På sär-

Berättelse ang. sinnessjuksvården.

skild tillfrågan uppger han, att det är Karolina han kallar för syster.) De äro förunderligt snälla emot mig både Gud och människor, jag slipper nu att ligga i det ensamma rummet utan får ligga om nätterna i sjuksal som är 5 sängar i, men jag har fått den bästa sängplatsen jag sett, jag ligger i en elektrisk säng, som står så, att jag kan se ut igenom en dörr till en korridor, där en snäll nattvakt alltid sitter, här är lugnt om nätterna nu — — — jag hjälper till att torka damm och sådant som jag kan, och den som inte vill arbeta det han kan, skall heller icke äta. De flesta här äro besatta af onda andar, di skriker, svär och sjunger de' värsta di kan men de' finns snälla också. Det var godt att di inte får sälja Nälla Gustaf har icke varit här sedan, det var godt att Karolina stannar hos Eder tack snälla du för att du det gör, och för att du skriver till mig om Jesus att han är syndares vän och att få gå till Gud som till vän, men jag kan icke vara snäll tycker jag ej heller har varit det men det är för Jesu skull jag får komma till Gud — — — Jag kommer icke ihåg hvar jag hört att Törnblads försökte göra er utan jungfru, men att jag hört det vet jag bestämt, ni skriver att ni icke hört det, det tycker jag var konstigt. Ja, jag vet att jag har många fiender, som alltid sökt efter mitt värsta och ännu mer nu ty det är nu flere som sällat sig till dem, hur det blir få vi se, men det är en syster här som är så snäll, hon har försäkrat mig att inget ont så länge jag är här.»

Natten till den 14:e och följande natt vaknar J. oupphörligt och reser sig upp för att lyssna och se sig omkring. Natten till den 17:e kryper han och lyssnar ute efter golvet, vill ha något att sätta för dörren, pratar för sig själf, att han är oskyldig, och att alla människor äro förgäddade på honom. På nattvaktens fråga, hvad det är han »är oskyldig till», svarar han undvikande eller tystnar. Han står långa stunder och ser ut genom fönstret, vill komma ut för att gå och dränka sig. Om han inte gör det, skola hans fiender »kläda honom i fruntimmerskläder och taga honom med sig till sjön med eller mot hans vilja».

Natten till den 19:e söker han på golvet efter »en lucka, som skall finnas någonstans, för de ska komma genom golvet, ha de sagt»; han somnar och vaknar på nytt, då han säger, att »ett fruntimmer var på bröstet» på honom, så att han ej kunde andas.

5. 5. J. har äfven under de sista 14 dagarna ofta varit orolig om nätterna på grund af de »röster» han hör, hvilka i allmänhet äro af mycket obehaglig art; så har han hört dem säga, att man vill förgifta honom och därför lägger gift i hans mat, att man skall skruva upp golvet mot taket och klämma honom ihjäl, m. m. d. Ett par nätter under den senaste veckan har han varit mycket ängslig, i det han trott, att »de nu äro här för att döda honom», hvarför han sprungit upp ur sängen och ställt sig liksom i skydd bakom dörren, hvilken plats han då ej på villkor velat lämna utan stått där ett par timmar, tills han tyckt, att de som vilja skada honom åter gått sin väg. På fråga, hvilka det är, som på detta sätt hota honom, säger han i dag, att det är hans fiender, vet emellertid ej hvilka dessa äro, men tror att hans svärfar numera sällat

sig till dem. Han uppger, att det är samma »röster» han hör här, som han hörde hemma, där de en gång uppmanade honom att sätta hufvudet i ett hackelseverk; äfven försökte dessa hans »fiender» att döda honom med stora klot, som de kommo rullande med på kvällarna, sedan de, efter att väggarna i rummet, där han låg, försvunnit, fört honom ut på en öppen slätt; när de emellertid ej lyckades i sina afsikter, narrade de honom »att göra så med Ellen», för att de skulle få flera till hjälp, och hafva nu äfven myndigheterna sällat sig till dessa fiender, af hvilka de äro ledda; han har sålunda blifvit dömd till döden 3 å 4 gånger och fruktar, att det slutligen skall lyckas »fienderna» att taga lifvet af honom (hvilket ju »är deras planer, önskingar och mening»), fast han ej vet på hvad sätt det kommer att ske; de ha ju försökt att klämma ihjäl honom genom att trycka upp golfvet mot taket, och äfven har han hört dem säga, att man skulle lägga sömnmedel i maten, så att han somnade och aldrig vaknade mer (»det skulle vara det lättaste sättet»). Hade blott »fienderna» icke funnits, menar J., att han nu kunde varit hemma och varit lycklig. ty »Ellen var snäll», hvar hon nu finnes, säger han sig ej veta, ty han har ropat högt till henne, utan att dock hafva fått något svar, hvarför han ej kan veta, om hon finnes i himmelen eller i helvetet (!).

8. 5. I dag är J. mycket nedstämd och ängslig, säger sig vara så dålig, att han ej är värd den vård han här får; i går kväll ville han ej ligga på lakan, då detta vore för godt för honom, utan på bara madrassen; frågar hvarför han skall ligga på lakan, då det ligger folk härunder i källaren, hvilka skrika och jämra sig; tycker att världen är besatt af djävulen, onda andar och onda människor, och att allt är snedvridet och blir värre för hvarje dag. Sönnen är alltjämt orolig, i synnerhet på förnätterna, då J. hör »dem» samlade utanför, rådsläende om, på hvad sätt de skola göra utaf med honom, hvilket mycket ängslar honom.

10. 5. J. har varit orolig på förnatten; pratade högt för sig själf, liksom om han varit i häftig ordväxling med någon, och såg sig ängsligt omkring; sade till nattvakten, att han är rädd för att hans fiender skola muta betjäningen här för att komma in; sedan han slutligen somnat, sofver han mycket oroligt och ropar emellanåt högt under sömnen.

12. 5. Vid samtal i dag vidhåller J., att »de» redan hemma ville skada honom (hvilket yttrande framkommer spontant), så att han måste springa undan för dem, och att han var tvungen att göra som han gjorde, då han hörde »dem» hviska, att han skulle döda henne, eljest skulle han själf få sätta hufvudet i en hackelsekista; fick ej soffa på 5 dygn; hörde på morgonen den dag han gaf henne in sista gången: »det måste ske i dag». Tillfrågad hvilka det var, som hviskade, säger han, att det var desamma som ville han skulle göra det för att de skulle kunna komma åt honom; bejakar att de voro osynliga, därvid tilläggande, att det finnes en sorts stenar de kunna taga i mun, så att de bli osynliga. J. påstår bestämdt, att han själf ej hade någon önskan, att hustrun komme bort, och att han icke kände hvarken glädje eller lättnad när det skett. Uppgifver, att han tidigare äfven haft andra »frestelser», en gång t. ex.

att gifva sin egen far gift och en annan gång att tända eld på en ladugård, vid hvilka tillfällen han dock stått emot. J. berättar i dag vidare, att han ibland känner sig så stor, både grof och lång, tycker han räcker öfver sängen, han ligger i, ända bort till dörren, ja t. o. m. längre än hela rummet; tycker handen är så stor och så långt borta, när han lägger den på benet; säger att han alltsedan han var pojke känt dylikt, liksom han ock sedan tidigare år haft förnimmelsen af att det går så hastigt, hur långsamt det än går (förnimmelser som han ock haft på senare tider).

13. 5. J. uppger på fråga, att det endast är om kvällarna och om nätterna som »rösterna» höras (hvilket han förklarar på så sätt, att de ej våga sig fram förrän det blifvit mörkt); af hans uppförande å promenadgården är det emellertid tydligt, att han åtminstone ej är alldeles fri från hallucinationer om dagarna heller; ofta springer han nämligen långa sträckor med ett förskrämdt utseende och spejande åt alla håll; har äfven till betjäningen sagt, att han hört dem utanför planket samt bedt att få stanna här inne, enär han tror, att de »gjorde kål på honom», om han komme ensam ut i skogen härutanför. Då J. häromdagen togs med ut på området för att hjälpa till med en tillfällig transport, visade han sig härunder också mycket ängslig; höll sig hela tiden tätt intill sjukskötaren och såg sig forskande omkring.

Vid i dag företagen förnyad undersökning af sensibiliteten visar det sig att smärtsinnet fortfarande är betydligt nedsatt å hela högra kroppshalfvan, så att man här kan sticka honom så djupt som helst, t. o. m. genomstinga ett hudveck med en knappål, utan att han känner någon smärta; äfven är beröringssinnet å denna kroppshalfva nedsatt, i det han här i allmänhet ej säkert kan afgöra, om det är ett finger eller spetsen af en knappål man trycker mot huden, medan han i fråga om vänstra sidan städse bedömer detta riktigt.

15. 5. I går kväll kom J. fram och frågade betjäningen, om han skulle släpas ut och dödas i natt, hvarom han hört doktorn gifva instruktion; påstår att doktorn var här i går afton och försökte döda honom (fast det ej lyckades), hitskickad af hans svärfar och hans hustru, hvilka hans fiender värfvat för sin tjänst; finner detta visserligen besynnerligt, då han trott, att hon var död, men tror likväl nu, att hon är hos hans svärfar; frågar vidare betjäningen, om han ej gjorde rätt, ifall han toge lifvet af sig själf, ty eljest fruktar han, att hans fiender komme att narra någon alldeles oskyldig att göra det, hvilket han tycker vore orätt.

På grund af de upplysningar, som ur rättegångshandlingarna inhämtas, och de rön och iakttagelser, som blifvit gjorda under J:s vistelse å Stockholms hospital, framgår följande: Af de attribut, som flere vittnen tillägga föräldrarna: deras girighet, moderns hårdhet och kyla, hennes lögnaktighet och hyckleri samt faderns oärlighet, kan man sluta, att J. af dem knappast kunnat få i arf särdeles stora betingelser för en i etiskt afseende fullmålig vandel, utan snarast af dem ärft den moraliska ofullkomlighet, som af allt att döma hos honom varit en medfödd egenskap.

Ett drag hos modern af mera sympatisk art är hennes ömhet för sonen, och detta drag har synbarligen öfverförts på J., yttrande sig i en varm sonlig känsla, hvilken känsla jämte den med erotik uppblandade tillgifvenheten för K. utgör hufvudsumman af den fond af bättre känslor, lifvet förmått uppväcka hos J. Redan under fängelsetiden var i J:s uppförande märkbart en påfallande sorglöshet och den oro, som märktes innan domen blifvit fälld, försvann egendomligt nog, när häradsrätten afgifvit sitt utslag. I denna sorglöshet, vare sig den främjats af en lättvunnen ur religionen hämtad tröst eller af ingifvelser (och »uppenbarelsen») om att han skulle få nåd, afspeglar sig lika mycken enfald och omdömeslöshet som moralisk oförmåga att erfara de naturliga samvetskvälerna och fasan för det brott han begått. Ehuru J. af prästerskapet i hemtrakten ansetts vara en begåfvad ung man, synes det otänkbart, att en man med fullgod begåfning, som ej lider af sinnessjukdom, skulle kunna bära medvetandet om ett hustrumord och en dödsdom på det sätt J. bar detta i fängelset och sedermera burit det här å hospitalet. Om J:s sinnesskaffenhets i fängelset föreligger i öfrigt blott fängelseläkarens negativa uttalande, att han hos J. ej kunnat iakttaga någon sinnessjukdom, och den af fängelsevakningen lämnade uppgiften, att J. då och då klagade öfver, att en svår, oroande känsla stundom kom öfver honom, som efter någon stund dock aflöstes af lugn.

När J. öfverflyttades till Stockholms hospital, och innan han blifvit hemmastadd med sitt öde därstädes, öfverfölls han af en af dessa gråtparoxysmer, som hos honom mera ha karaktär af en nervös urladdning än ett uttryck af hopad sorg och grämselse. Snart nog återfick han lugn och jämvikt, och ehuru denna jämvikt kunde ha en viss smärtblandad färgning, gränsade den dock, i betraktande af det dystra allvar verkligheten för J. innebar, till sorglöshet. — J. vistades först på isoleringsrum och syntes beständigt hafva en religiös bok, bibeln eller psalmboken, i sin närhet. Vid samtal betonade han pliktskyldigast hur uselt han gjort, men intet i hans uppförande och yttranden för öfrigt bar vittne om att hans tankar med ånger och ruelse dröjde vid det förflutna. Snart fick han ock ett friare utseende, blef nöjd och belåten, prisade maten, det ljusa rummet och betjäningens vänlighet. Sömmen var nattetid god. Han begärde och erhöi kläder, fick gå ut på gården en stund hvarje dag; stiftade där bekantskap med en betydligt slö, beskedlig paralytiker, med hvilken han sågs pronenera, ofta leende och gladlynt. I ett bref till hemmet skrifver han om denne paralytiker att »han är så snäll, hade jag ej honom, vet jag ej hur det skulle gå». I själfva verket handlar eller talar denne kamrat aldrig något spontant, hvisskar blott ett slött och vänligt belåtet »jaa» på allt som talas. Under februari månad kan sålunda ingenting i J:s sätt eller tal eller utseende någonsin förråda, att han betungar sitt sinne med sorg öfver sin mordgärning eller med tanken på framtiden. Det enda som tycks störa honom äro de »svordomar och händelser», som ibland kunna höras från en högljudd patient i rummet bredvid, och hvilket han tycker är så »rysligt». Om J. sålunda i sitt dagliga uppträdande visar en otvetydig omdömeslös-

het, parad med enfaldigt jämnmod och sorglöshet, så framtråda dessa drag icke mindre tydligt under de samtal som å hospitalet höllas med J., och hvilka i journalen äro utförligt återgifna. De prof han underkastades för att få utrönt måttet af hans kunskaper i allmänna skolämnen gäfvos visserligen ett magert resultat, men mera bevisande för hans intellektuella underdånighet än hans torftiga kunskaper är den allmänna omdömeslöshet, som kännetecknar hans uppfattning om den närvarande situationen. I hans svar på de direkta frågorna härom kretsar han tveksamt kring vissa spridda erinringar om anledningen till sin hitkomst. Följande samtal belyser detta förhållande. Hvarför befinner ni er på denna plats? »Därför att jag gjort så.» Men hvarför är ni inte i fängelset? »Det är väl ett sorts fängelse det här också.» (Efter en stund). »Jag är på hospitalet; här är sjuka, men jag är inte sjuk.» Hvarför har ni kommit hit? »Det var en härads höfding som skref, därför kom jag hit.» Men förstår ni ej, hvad man haft för afsikt med, att man för hit Er? »Di sa' att det var för observation visst.» Hvad menas med observation? »Det står i tidningarna observera för annonser.» »Nådeansökan uppsattes af härads höfdingen.» »Det var professorn, nej direktören, som bad honom sätta upp den.» »Jag är här för att doktorn här (J. menar biträdande läkaren, som kvällen förut undersökt hans hjärta och lungor) skall se om jag är sjuk.» Är professorn också doktor? »När han kommer härifrån, »det kan ske i dag, blir det väl döden på något sätt. Om di inte kan skjuta (se nedan) blir det väl på något annat sätt» (J. uttalar dessa ord med enfaldig resignation). Men inte skjuter man folk här. »Ja, dom kanske skickar mig till Sibirien.» Nej, hvad är det för ett land, hvarest de skicka människor till Sibirien? »Det gör di från alla land, men mest från Ryssland.»

J. roar sig på ett barnsligt sätt med att samla papperslappar, knappar och metallbitar och annat skräp, som han finner på promenadgården eller annorstädes, och med dessa småsaker fördrifver han tiden på sitt rum. Af papperslappar och knappar tillverkar han små stolar och bord, hvilka han med naiv förtjusning visar vid ronderna. Midt under de allvarligaste samtal är hans intresse på det barnsligaste sätt riktadt på dessa småsaker, och han kan plötsligt afbryta med att visa på dem sägande »se en så'n rolik knapp jag hittade i går.»

Rörande mordet har J. föga nytt att tillägga. Han förnekar bestämdt, att modern haft någon vetskap om hans planer. När han häktades, höll hon honom fast och kunde ej slita sig ifrån honom. Då han berättar härom, afbrytes han af snyftningar. Mot Ellen hade han intet att anmärka och inte heller var det för att kunna gifta sig med K., som han dödade henne. Han påstår städse att det var »en röst som hviskade» att han skulle döda henne, och rösten uppmanade honom att taga mer af giftet och förebrädde honom att han var feg. Han kunde på en veckas tid ej sofva för denna »röst». Två gånger förut hade han frestats af en liknande »röst», en gång att förgifta sin far, en annan gång att sätta eld på en halmlada, men båda gångerna hade han kunnat stå emot frestelsen.

Det kändes svårt, säger J., när hans hustru dog, »men

värst dagen efter». Svårt fann han det dock mest därför, att han möjligen gjort sin mor sorg. Då han häktades, blef han ej rädd; »trodde ej» att han skulle få fängelse; tänkte nog att han skulle bekänna, men var rädd att därvid göra sin mor sorg. J. tror att »Gud nog skall hjälpa honom» och »det kan nog hända att det blir ett underverk». Då han påminnes om dödsdomen, ser han i golfvet utan att visa någon särskild rörelse, likaledes förhåller han sig tämligen reaktionslös, då man vidrör detaljerna i mordberättelsen. Den sorglöshet, hvarmed J. finner sig i vistelsen på hospitalet, är emellertid ej fri från en viss tyngd. En enfaldig fruktan för hans personliga säkerhet oroar honom. I ett bref till hemmet skrifer han: »Jag försöker allt hvad jag kan, så att ingen skall vara ond på mig, men jag vet, att det finnes de därhemma, som äro onda på mig samt stå efter och önska mig det värsta, men om Ellen är i himmelen, då tror jag icke att hon är ond på mig, och jag hoppas att hon är där, men tänk om hon är i helvetet och ropar ve och förbannelse öfver mig. — — —

Mot slutet af februari blir han oroligare och i början af mars inträffar småningom en förändring i hans sätt att vara, hörselvillor tillkomma, och allt tydligare följelseidéer inställa sig. Han hör skott, revolverskott från väggen; det är kanske någon som är ond på honom, som vill skjuta honom. Han misstänker att svärfadern är ond på honom och gifvit någon i uppdrag att skjuta honom. Under närmaste tid utveckla sig hallucinationer och sjukliga idéer eller tydligare. Han hör skott, röster som tala; han ropar förgäfvets på hjälp, man slår honom i hufvudet om natten. Han vägrar äta, ty »det är många, som vill att han ej skall äta». Han ligger på golfvet under natten, för att di ej skall se honom och skjuta honom från fönstret. Han undrar hvad detta är för ett ställe, »alla människor här ju onda andar i sig». »Det är kanske en sådan där frimurareloge med luckor, som di ramlar ned igenom.» »Det rullar en vagn under korridoren» o. s. v. I april fortskrider utvecklingen af J:s sinnessjukdom. Som förut synas hörselvillorna vara talrikast nattetid och de falska föreställningarna då mest aktuella. Om dagen är han mera lugn och kan synas sorglös och tämligen obekymrad. Om natten ligger han skrämnd och vaken. Han hör hur de skrufva för att flytta bort väggarna. Väggar och golf försvinna, och han sväfvar ensam öfver ett bråddjup. Följande dag vägrar han äta, då han »ändock skall dit ned i natt». Öfverflyttad till öfvervakningsafdelningen sofver han lugnt första natten, men följande nätter är han orolig: »Di säger att di ska döda honom» om han lägger sig i sängen, och därför sitter han på golfvet bak om sängen. Då han förmås att lägga sig, bäddar han först om, så att fötterna komma vid hufvudändan för att »vilseleda dem». Veggarna i sjuksalen äro bortflyttade. Det kastas järnkulor på honom. Han ligger i sängen och parerar med armarna. Han undersöker väggar, dörrar och golfspringor, innan han lägger sig. Springer plötsligt ur sängen, då han känner hur de håller på att bryta upp golfvet. Han lyssnar och hör hur de beskyller honom »för allt hvad dåligt är». »Blir någon skada gjord, får han

skulden.» Under sömnen ropar han häftigt till. Han har en känsla af elektricitet, hans säng är »elektrisk». I bref till hemmet skrifer han, att han ligger i en »elektrisk säng», berömmar betjäningen, säger om patienterna, att de äro besatta med onda andar. Sägar sig ha hört att Törnblads velat beröfva föräldrarna Karolina, och finner det konstigt, att de hemmavarande ej hört något därom. Påstår sig ha många fiender och »ännu mer nu, ty det är nu flera som sällat sig till dem». — Under följande nätter vaknar han oupphörligt, kryper utefter golfvet, lyssnar, vill sätta något för dörren, pratar för sig själf att han är oskyldig, står långa stunder och ser ut genom fönstret, vill ut och dränka sig; om han inte gör det, skall hans fiender kläda honom i fruntimmersdräkt och taga honom med sig till sjön med eller mot hans vilja. Han söker på golfvet efter en lucka, som skall finnas någonstans, »för de ska komma genom golfvet, ha de sagt»; han somnar på nytt och säger, att »ett fruntimmer var på bröstet på honom, så att han ej kunde andas.» Han hör dem säga att man vill förgifta honom; att man skall skrufva upp golfvet mot taket och klämma ihjäl honom. Det är hans fiender, bland dem hans svärfar, det är samma »röster», som hemma uppmanade honom att sätta hufvudet i en hackelsemaskin, de sökte där förstöra honom med stora klot som kommo rullande, sedan väggarna i hans rum försvunnit; när de på detta sätt misslyckades, »hade de honom att göra så med Ellen», myndigheterna ha nu sällat sig till hans fiender, och han har dömts till döden 3 å 4 gånger o. s. v.

Det är sålunda höjdt öfver hvarje tvifvel, att J. vid tidpunkten för detta utlåtandes afgifvande är sinnessjuk, en sjukdom som från början af mars intill närvarande stund varit i ständigt utveckling. Bland de abnorma sensationer, som delvis ligga till grund för J:s tankevillor, förekomma vissa neurasteniska, eventuellt epileptoida förnimmelser, hvilka, såsom handlingarna utvisa, af J. allt sedan barndomen tid efter annan erfarits. Dit torde höra gungningskänslor och känslor af yrsel, förnimmelser af en förstoring, såväl af den egna kroppen som omgifvande föremål och den ur natt-rädsla och möjligen drömvillor stammande föreställningen om rullandet mot honom af stora klot, hvilken föreställning är af en viss epileptoid art. På senare tid hafva, såsom af hans beteende och yttranden framgår, äfven tydliga hallucinationer tillkommit, i sammanhang med hvilka produktionen af tankevillor skett raskare. Ehuru sålunda vissa drag synas göra det rimligt, att sinnessjukdomen redan begynt i hemmet eller på ett öfvergående sätt under tidigare perioder af hans lif visat sig, är det dock ej möjligt att därom göra något antagande, som kan läggas till grund för vidare slutsatser. Emellertid måste man, utan att därför sammanställa mordgärningen med hans närvarande sinnessjukdom, egna behörig uppmärksamhet åt J:s konsekvent gjorda påstående, att tanken på att döda hustrun ingafs honom af en »röst», som hviskade till honom att döda henne. Ingifvelser af liknande slag säger sig J. tvenne gånger förut hafva haft, en gång att med broderns giftflaska döda fadern, den andra gången att sätta eld på en halmlada. Flera viktiga skäl göra troligt att J:s påstående är med sanningen öfverensstämmande. Dessa skäl äro följande.

1:o) J. är, såsom af det föregående torde framgå, imbecill och som sådan i hög grad suggestibel. Han har kunnat låta sig suggerera af en brottslig ingivelse, som, utan tillbörlig konkurrens och strid med normalt känslöbetonade motföreställningar, lätt kunnat öfvergå till handling. Fasa för det begångna brottet saknas hos J. liksom verklig ånger.

2:o) Såväl broderns giftflaska med dess värtaliga etikett som det i moderns gömmor förvarade giftet voro sannolikt upphof till starkt affektbetonade föreställningar, som af omständigheterna lätt väcktes till lif.

3:o) I J:s *nys ingångna* äktenskap med Ellen och hans visserligen färglösa men sannolikt ej i högre grad olyckliga förhållande till henne söker man förgäfvets ett rimligt motiv till mordgärningen.

4:o) Lika litet finner man detta i förhållandet till Karolina, äfven om han gaf henne företrädet framför hustrun. I båda dessa moment, hvori motiven till gärningen närmast vore att söka, saknar man den starka känsloeffekt, som fullvärdigt kunnat betona de brottsliga tankarna. Detta hindrar ej att tankarna vuxo i styrka såväl genom Karolinas närvaro som ock kanske mera genom moderns tydligt visade köld och hårdhet mot Ellen. Den brottsliga ingivelsen var sålunda af J:s önsknings och begär ofullständigt motiverad, ty någon annan möjlig fördel af mordet än här antydda har ej kunnat påvisas. *De brottsliga tankarna blefvo alltså imperativa och handlingskraftiga i saknad af mot föreställningar*, med andra ord tack vare J:s undermålighet.

Erfarenheten af den impulsiva karaktär, som kriminella autosuggestioner kunna antaga, rättfärdigar J:s benämning »röster» och »hviskning». Han har vid direkta frågor ej kunnat afgöra, om det var »en yttre röst» eller »en inre tanke», men att han lefvat sig in i den föreställningen, att »rösten» varit något af hans egen person och fria vilja oberoende, bevisas af det yttrande, han sedermera som sinnessjuk fällt, att denna »röst» var hans fienders, som ville att han dödade Ellen, för att de därigenom skulle kunna komma åt honom.

Betviflar man J:s medfödda undermålighet, måste man antingen antaga simulation eller en fortskridande sinnessjukdom, som utbrutit före hans intagande på hospitalet och vid sistnämnda tidpunkt hunnit i afsevärd grad sänka hans andliga nivå. Vore hans enfald spelad, finge man ju ock antaga, att den utbrutna sinnessjukdomen vore simulerad. Symtomen af undermålighet och sinnessjukdom blanda sig

på ett så naturligt sätt med hvarandra i J:s sjukdom, att antagandet af simulation förefaller orimligt. Osannolikt skulle ett sådant antagande förefalla redan på grund af den omständigheten, att J:s sinnessjukdom begynt först efter några veckors härvaro och småningom steg för steg utvecklats med frihet från hvarje imitation. Ohållbart blir antagandet, då man följer de sjukliga symtomens individuella särdrag, deras omiskänliga prägel af okonstlad naturlighet och deras återgifvande af den för fackmannen någorlunda karaktäristiska bilden af en dementia paranoides eller en psykos med paranoidea drag på underlaget af en medfödd degeneration. Tecken till denna degeneration äro utom imbecilliteten de nervösa och epileptoida förnimmelserna (tvångssensationerna): J:s sedan barndomen då och då påkommande rädsla, som tidigt haft karaktären af en pavor nocturnus, och de underliga fantasier, som därmed stått i sammanhang. Som somatiska tecken kunna anföras sensibilitetsrubbingarna, hvilka antagit en hysteriform utbredning, rubbingar, hvilka som bekant dock ofta påträffas hos moraliskt defekta brottslingar. Den lätthet, med hvilken yttre omständigheter ur jordmånen af en degeneration framalstrat J:s sinnessjukdom, är i viss mån ett bevis för degenerationens afsevärda dimensioner. I bilden af denna degeneration infogar erfarenheten osökt de kriminella impulserna, om hvilka här ofvan utförligt talats. För antagandet af en tidigare, eventuellt redan i hemmet, utbildad, till dementia hastigt ledande sinnessjukdom saknar jag stöd i erhållna upplysningar och finner äfven detta antagande mindre förenligt med å hospitalet gjorda iakttagelser angående J:s tillstånd vid och kort efter inkomsten samt den sedermera skeende förändringen i detta tillstånd.

Med stöd af hvad sålunda här ofvan framhållits får jag slutligen afgifva följande utlåtande:

Att häktade, för hustrumord dömd, jordarrendatorn A. B. J. från Bondarp lider af en sannolikt medfödd, intellektuell såväl som moralisk undermålighet (imbecillitet), att J. sålunda äfven vid tiden för det åtalade brottets begående varit beröfvad förståndets fulla bruk;

samt slutligen att J. vid tidpunkten för detta utlåtandes afgifvande är sinnessjuk och i behof af vård å hospital, hvilket allt jag härmed på heder och samvete intygar.

Stockholms hospital den 15 maj 1905.

Bror Gadelius.

